

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Rutinehåndbok

Rutinehåndbok for barnevern- tjenesten i kommunene

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Rutinehåndbok

Rutinehåndbok for barnevern- tjenesten i kommunene

Forord

Barne- og likestillingsdepartementet utgir i 2006 to rutinehåndbøker og tre veiledere til bruk i den kommunale barneverntjenesten.

Rutinehåndbøkene omhandler rutiner, sjekklister og eksempler på rutinemateriell som hjelpemidler for den generelle saksbehandlingen og arbeidet med fosterhjemmene. Veilederne er hjelpeverktøy for oppnevning og oppfølging av tilsynsførere i fosterhjemmene og arbeid med lovpålagte tiltaksplaner og omsorgsplaner. Det er også laget en veileder til bruk i kommunene i forbindelse med etablering av internkontroll som kommunene er pålagt å ha fra 1. januar 2006. Rutinehåndbøker og veiledere bygger på gjeldende lov og regelverk og rammer for barneverntjenesten i kommunene. Håndbøker og veiledere skal være praktiske hjelpeverktøy som kommunene kan benytte seg av i sin daglige virksomhet.

Veiledere og rutinehåndbøkene er ikke uttømmende og erstatter ikke regelverk eller rundskriv fra departementet på disse områdene.

Rutinehåndbøker og veiledere legges ut elektroniske på [departementets hjemmeside \[www.odin.no\]\(http://www.odin.no\)](#) og ajourføres ved aktuelle endringer i lov og regelverk og ved endringer i retningslinjer. Oppdatering skjer i den nettbaserte versjonen og ikke ved revidering av de utsendte skriftelige publikasjoner. Såfremt kommunen har forslag som kan bidra til å forbedre veiledere og rutinehåndbøker kan dette formidles til fylkesmennene.

[Barnevernets Utviklingssenter](#) på Vestlandet har hatt hovedansvar for veileder for tilsynsførere i fosterhjem, veileder for tiltaksplaner og omsorgsplaner og rutinehåndboka for kommunens arbeid med fosterhjem. I dette arbeidet har utviklingssenteret samarbeidet med ressurspersoner med kompetanse på fosterhjemsområdet ved [fosterhjemstjenesten i Sogn og Fjordane](#) og Bergen kommune. [Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge](#), i samarbeid med [Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge](#), har hatt et hovedansvar for å utarbeide rutinehåndboka for barneverntjenesten i kommunene. [Barne- ungdom og familiedirektoratet](#), [Norsk fosterhjemsforening](#), [Kommunenes Sentralforbund](#), fylkesmennene og enkeltkommuner har gjennom sin deltakelse i referansegrupper vært sentrale bidragsyttere i dette arbeidet.

Vi håper rutinehåndbøker og veiledere kan bli nyttige hjelpemidler for kommunene i utviklingen av et mer systematisk barnevernsarbeid gjennom etablering av gode rutiner og prosedyrer i barnevernet.

I forbindelse med utgivelse av håndbøker og veiledere vil også kommunene få tilsendt en CD-rom som inneholder alle produksjonene.

Mars 2006

Barne- og likestillingsdepartementet

Innhold

Forord	3
Kapittel 1 Innledning	9
1.1 Innledning	9
1.2 Nye utviklinger i barnevernet skaper behov for en oppdatert rutinehåndbok	9
1.3 Håndbokens oppbygging	12
1.4 Hvordan kan håndboken brukes	14
1.5 Hva menes med gode rutiner og hvordan kan disse tilpasses til lokale behov?	14
1.6 Flytkart over arbeidsprosessen i barneverntjenesten	16
1.7 Noen sentrale temaer i barnevernarbeidet	17
1.7.1 Barns rett til medvirkning	17
1.7.2 Skjønn som redskap i barnevernarbeidet	18
1.7.3 Barneverntjenesten - kommunikasjon og media	18
1.7.4 Tverrfaglig samarbeid og interkommunal organisering	19
1.7.5 Brukermedvirkning og samarbeid med familien	20
1.7.6 Forebyggingsperspektivet og tidlig intervensjon	21
1.8. Liste over kildemateriell	22
Kapittel 2 Barneverntjenestens saksbehandling og arbeid med enkeltvedtak	24
2.1 Lov	24
2.2 Annet regelverk / kilder	24
2.3 Formål og prinsipper	24
2.4 Rutiner for barneverntjenestens saksbehandling og arbeid med enkeltvedtak	24
2.4.1 Saksbehandlingsregler i barnevernssaker	24
2.4.2 Enkeltvedtak, vedtaksmyndighet og administrative beslutninger	25
2.4.3 Hvilken kommune skal behandle saken?	26
2.4.4 Hvem er part i en barnevernssak?	26
2.4.5 Partsrettigheter og saksforberedelse ved enkeltvedtak	27
2.4.6 Utforming av enkeltvedtak	28
2.4.7 Melding om vedtak	29
2.4.8 Klage	29
2.4.9 Iverksetting av vedtak	29
2.5 Sjekkliste for arbeid med saksbehandling og enkeltvedtak	30
2.6 Eksempler på rutinemateriell	31
2.6.1 Forslag til foreløpig svar	31
2.6.2 Forslag på mal for enkeltvedtak	32
Kapittel 3 Melding	34
3.1 Lov	34
3.2 Annet regelverk / kilder	34
3.3 Formål og prinsipper	34

3.4	Rutiner for arbeid med meldinger	34
3.4.1	Mottak og registrering av melding	34
3.4.2	Anonyme meldinger	35
3.4.3	Tilbakemelding til melder	36
3.4.4	Henleggelse av meldinger - søknader om tiltak - arkivering	36
3.4.5	Sjekkliste for arbeid med meldinger	37
3.5	Eksempler på rutinemateriell	38
3.5.1	Forslag til skjema for mottak av melding	38
3.5.2	Forslag på struktur på gjennomgang og konklusjon av melding	39
3.5.3	Forslag til svarbrev til melder	40
Kapittel 4 Undersøkelsessaker		41
4.1	Lov	41
4.2	Annet regelverk / kilder	41
4.3	Formål og prinsipper	41
4.4	Rutiner for arbeid med undersøkelser	41
4.4.1	Plan for undersøkelsen	41
4.4.2	Hvor omfattende skal undersøkelsen være?	41
4.4.3	Hvem er part i saken?	42
4.4.4	Samarbeid med foreldre	42
4.4.5	Andre særlige forhold	43
4.4.6	Informasjon fra barnet	44
4.4.7	Innhenting av opplysninger fra andre instanser	44
4.4.8	Informasjon fra privatpersoner	45
4.4.9	Bruk av sakkyndige	45
4.4.10	Konklusjon av undersøkelsen	46
4.5	Sjekkliste for arbeid med undersøkelser	47
4.6	Eksempler på rutinemateriell	48
4.6.1	Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra helsestasjon.....	48
4.6.2	Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra skole	48
4.6.3	Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra barnehage	49
4.6.4	Forslag til momentliste i en ”midtveis evaluering”:	49
4.6.5	Forslag til momentliste i barnevernets oppsummering	49
Kapittel 5 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier		50
5.1	Lov	50
5.2	Annet regelverk / kilder	50
5.3	Formål og prinsipper	50
5.4	Rutiner for arbeid med hjelpetiltak	50
5.4.1	Vilkår for hjelpetiltak	50
5.4.2	Valg av hjelpetiltak	51
5.4.3	Samtykke	51
5.4.4	Plassering utenfor hjemmet som hjelpetiltak uten omsorgsovertakelse	52
5.4.5	Kommunale vedtak om hjelpetiltak etter § 4-4	53

5.4.6	Forslag til fylkesnemnda om pålagte hjelpetiltak	54
5.4.7	Oppfølging av hjelpetiltak	55
5.5	Sjekkliste for arbeid med hjelpetiltak	56
5.6	Eksempler på rutinemateriell	57
5.6.1	Forslag til mal for samarbeidsavtale mellom foreldre, fosterhjem og barneverntjenesten	57
5.6.2	Forslag til brev vedrørende innhenting av politiattest	57
5.6.3	Forslag til struktur for tiltaksplaner	58

Kapittel 6 Barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker

6.1	Lov	60
6.2	Annet regelverk / kilder	60
6.3	Formål og prinsipper for arbeid	60
6.4	Rutiner for barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker	60
6.4.1	Hva er fylkesnemnda for sosiale saker?	60
6.4.2	Hvilke saker skal avgjøres i fylkesnemnda?	60
6.4.3	Initiering av fylkesnemndssaker	61
6.4.4	Parter og partsrettigheter	61
6.4.5	Barneverntjenestens skriftlige saksfremlegg	62
6.4.6	Barnets talsperson	64
6.4.7	Valg av plasseringsalternativ og sted	65
6.4.8	Forslag til tiltaks- og omsorgsplan	65
6.4.9	Behandling i kommunens folkevalgte organ	66
6.4.10	Forhandlingsmøte/forenklet behandling	66
6.4.11	Iverksettelse og oppfølging av tiltak vedtatt av fylkesnemnda	67
6.4.12	Overprøving av fylkesnemndas vedtak	68
6.5	Sjekklistene for barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker ..	69
6.5.1	Forberede sak for fylkesnemnda	69
6.5.2	Forberedelse til forhandlingsmøte i fylkesnemnd	70
6.5.3	Etter forhandlingsmøte	71
6.6	Eksempler på rutinemateriell	72
6.6.1	Forslag til saksfremstilling for fylkesnemnda	72

Kapittel 7 Vilkår for omsorgsovertakelse.

	Oppfølging av barn under omsorg	74
7.1	Lov	74
7.2	Annet regelverk / kilder	74
7.3	Formål og prinsipper	74
7.4	Rutiner for arbeid med saker om omsorgsovertakelse og tiltak for barn under omsorg	74
7.4.1	Omsorgsovertakelser	74
7.4.2	Valg av plasseringsalternativer	76
7.4.3	Plan for barnets omsorgssituasjon	76
7.4.4	Omsorgsovertakelse for å hindre flytting av barn som bor utenfor hjemmet	77
7.4.5	Samværsordninger	78
7.4.6	Ansvar for å følge opp barnet, foreldrene og plasseringsstedet	79
7.4.7	Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse	80

7.5	Sjekkliste - Arbeid med barn under omsorg	81
7.6	Eksempler på rutinemateriell	82
7.6.1	Omsorgsplaner	82
7.6.2	Meldeskjema når barn flytter	83
Kapittel 8 Midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner		84
8.1	Lov	84
8.2	Annet regelverk / kilder	84
8.3	Formål og prinsipper	84
8.4	Rutiner for arbeid med midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner	84
8.4.1	Midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg	84
8.4.2	Midlertidig vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet	85
8.4.3	Foreløpig vedtak etter § 4-8 forbud mot flytting av barn eller vedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn	86
8.4.4	Midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke	87
8.5	Sjekkliste for arbeid med midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner	88
8.5.1	Sjekkliste for arbeid med midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg	88
8.5.2	Sjekkliste for arbeid med midlertidige vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet	89
8.5.3	Sjekkliste for arbeid med foreløpig vedtak etter § 4-8 om forbud mot flytting av barn	90
8.5.4	Sjekkliste for arbeid med midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke	91
8.6	Eksempler på rutinemateriell	92
8.6.1	Forslag på mal for midlertidig eller foreløpig vedtak i akuttsituasjoner	92
Kapittel 9 Tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker		94
9.1	Lov	94
9.2	Annet regelverk / kilder	94
9.3	Formål og prinsipper	94
9.4	Rutiner for arbeid med tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker ..	94
9.4.1	Tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker	94
9.4.2	Utarbeidelse av tiltaksplan	95
9.4.3	Plassering i institusjon på grunnlag av samtykke og tilbakehold	96
9.4.4	Samarbeid med Bufetat	96
9.4.5	Rettigheter under opphold i institusjon	97
9.5	Sjekkliste – Arbeid med barn med alvorlige atferdsvansker	98
9.6	Eksempler på rutinemateriell	99
9.6.1	Forslag til momenter i en beskrivelse av ungdoms atferdsvansker	99
9.6.2	Forslag til struktur for Tiltaksplan ved plasseringer etter § 4-24 og § 4-26, jf. også Tiltaksplaner og omsorgsplaner – En veileder fra BLD	100

Kapittel 10 Tiltak for ungdom over 18 år	102
10.1 Lov	102
10.2 Annet regelverk / kilder	102
10.3 Formål og prinsipper	102
10.4 Rutiner for arbeid med tiltak for ungdom over 18 år	102
10.4.1 Opprettholde eller erstatte tiltak	102
10.4.2 Informasjon til ungdom med barneverntiltak som nærmer seg 18 år	102
10.4.3 Utarbeidelse av plan for videre tiltak	103
10.4.4 Klagerett	103
10.4.5 Tiltak opprettholdes ikke	104
10.4.6 Ungdommen angrer på at han/hun ikke opprettholdt tiltak	104
10.5 Sjekkliste - Arbeid med tiltak for ungdom over 18 år	105
10.6 Eksempler på rutinemateriell	106
10.6.1 Samtykkeerklæring	106
10.6.2 Plan for framtidige tiltak etter fylte 18 år.	106
10.6.3 Forslag til mal for avtale om plassering av ungdom i fosterhjem etter fylte 18 år.	106

Kapittel 1 Innledning

1.1 Innledning

Barnevernet er et sammensatt fagfelt som er under stadig utvikling. I barnevernarbeidet benyttes det derfor kunnskap fra mange fagdisipliner som sosialt arbeid, psykologi, psykiatri og sosiologi avhengig av hvilken oppgave barnevernet står overfor. Oppgavene varierer fra råd og veiledning til familien, hjelpetiltak i og utenfor hjemmet og plassering av barn utenfor hjemmet.

Organisering og gjennomføring av barnevernarbeidet vil også variere fra kommune til kommune blant annet som følge av størrelse, økonomi, administrativ struktur, ressurser, omfang og innhold i barnevernsakene, samt ut fra lokale forskjeller i blant annet kultur, holdninger og fagkompetanse.

Det sier seg selv at det er umulig å lage en rutinehåndbok som dekker alle typer barnevernoppgaver, i alle typer kommuner til en hver tid. Denne håndboken er ikke uttømmende, men har som formål å være et praktisk hjelpemiddel, som sammen med andre verktøy, kan hjelpe kommunene til å strukturere og systematisere arbeidet med barnevernssaker gjennom utvikling av hensiktsmessige rutiner.

Slike rutiner skal hjelpe til å sikre at oppgavene gjennomføres på måter som er effektive og tidsbesparende. De skal samtidig sikre kvalitet i arbeidet, rettssikkerheten til barn og foreldre, at tiltakene som iverksettes er gjennomført i tråd med barnevernlovens formelle krav, og at arbeidet dokumenteres på en måte som gjøre det mulig å få innsyn i hva som har blitt gjort.

Det er også viktig å si noe innledningsvis om hva denne rutinehåndboken ikke skal være. Den skal ikke være en fagbok, og det tas ikke sikte på å drøfte faglige tilnærminger, metoder eller etikk. Håndboken skal heller ikke være et offentlig dokument som fortolker eller utdypet barnevernloven. Håndboken bygger på barnevernloven med forskrifter, retningslinjer og annet regelverk, og det henvises til dette gjennom hele teksten. Den har ikke til hensikt å pålegge kommunene nye oppgaver. Den skal være et praktisk redskap for kommunene i arbeidet med allerede pålagte oppgaver slik at de kan løse disse på en hensiktsmessig måte, samtidig som det gis rom for lokale forskjeller og lokale initiativ.

1.2 Nye utviklinger i barnevernet skaper behov for en oppdatert rutinehåndbok

Første utgave av "Rutinehåndbok for Barneverntjenesten i Kommunene" ble gitt ut av Barne- og familiedepartementet i samarbeid med Sosialdepartementet og Kommunenes Sentralforbund i mai 1992. Departementet har fått mange positive tilbakemeldinger fra kommunene om bokens nytteverdi i barnevernets arbeid, samtidig som det etterlyses en oppdatert bok som tar utgangspunkt i dagens lovgivning og praksis.

Det er flere forhold som har nødvendiggjort en ny og oppdatert rutinehåndbok for barneverntjenesten. For det første har det skjedd flere endringer i lovverket. Like etter at den første rutinehåndboken kom, ble det vedtatt en ny [Lov om barneverntjenester \(1992\)](#). Loven har ført til flere viktige endringer i barnevernets praksis, blant annet gjennom å gjøre det lettere å sette inn forebyggende hjelpetiltak i samarbeid med barn og familie på et tidlig tidspunkt. Fylkesnemndsordningen er også innført. I fylkesnemnda er det skapt en arena for beslutninger i tvangssaker som skal styrke rettssikkerheten til barn og foreldre. En viktig endring i barnevernloven skjedde i 2003 gjennom etablering av ny statlig regional barnevernmyndighet (fra og med 1.1.2004) som fikk navnet Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), jf. barnevernlovens [§ 2-2](#) og [§ 2-3](#). Bufetat overtok ansvaret for familievernkontorene og den fylkeskommunale barneverntjenesten. Bufetat er underlagt Barne- og likestillingsdepartementet og forvalter det statlige barnevernet. Bufetat har blant annet ansvar for godkjenning og drift av barneverninstitusjoner, og deler av fosterhjemtjenesten. Etaten er organisert i et direktorat og fem regioner, og har 26 regionale fagteam som blant annet skal bistå den kommunale barneverntjenesten i arbeidet med vanskelige barnevernsaker.

Loven ble fulgt opp av nye forskrifter, rundskriv og retningslinjer som har hatt stor betydning for utøvelse av barnevernfaget i Norge. To viktige eksempler som benyttes som kilder i denne rutinehåndboken er [Retningslinjer om Saksbehandling](#) i barneverntjenesten og [Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten](#), opplysningsretten og opplysningsplikten.

Et annet forhold som har bidratt til behov for nye rutiner i barnevernet er økt fokus på barns rettigheter i samfunnet. Det skal tas hensyn til barns status som uavhengig aktør. Barnet skal bli forstått og behandlet som et individ som har rett til beskyttelse, få ivaretatt behov og medvirke i egen sak. [FNs konvensjon om barnets rettigheter](#) ble ratifisert av Norge i 1991, og fikk økt status i 2003 gjennom inkorporering av konvensjonen i norsk lov gjennom [Lov om menneskerettigheter](#). Dette gir konvensjonen ”juridisk makt” da konvensjonens bestemmelser har fortrinn i forhold til annen lovgivning ved motstrid. Konvensjonen inneholder flere viktige prinsipper og rettigheter med konsekvenser for norsk barnevern, blant annet om hensynet til ”barnets beste” (artikkel 3), retten til å si sin mening og bli hørt (artikkel 12), beskyttelse mot mishandling (artikkel 19) og beskyttelse for barn uten omsorg fra foreldre (artikkel 20).

Slike rettigheter gjenspeiles også flere steder i barnevernloven, blant annet gjennom prinsippet om barnets beste ([§ 4-1](#)), barns rettigheter under saksbehandling ([§ 6-3](#)) og barns rettigheter under opphold i institusjon ([§ 5-9](#)). Barns rettigheter omtales også flere steder i denne håndboken; både som sentralt tema i [kapittel 1](#), og i tilknytning til ulike faser i barnevernarbeidet; for eksempel barns rett til å bli hørt og barns partsrettigheter.

Et tredje forhold som skaper økt behov for bedre rutiner i barneverntjenesten, er innføring av plikt til internkontroll for barneverntjenesten fra 1.1.2006. Internkontroll i barnevernet defineres som ”systematiske tiltak som skal sikre

at barneverntjenestens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt eller i medhold av lov om barneverntjenester”, jf. [Forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester](#). Dette vil medføre økt behov for god dokumentasjon som kan legge til rette for bedre innsyn i barneverntjenestens virksomhet.

Det foreligger en egen veileder om praktisering av internkontroll for barneverntjenesten, så dette temaet vil i liten grad bli behandlet i denne rutinehåndboken. Rutinene som presenteres i denne håndboken, kan imidlertid være relevante i lys av kravene til internkontroll. Dette blant annet fordi gode rutiner som kan systematisere og kvalitetssikre barneverntjenestens praksis, bidrar til at barneverntjenesten kan dokumentere at barnevernet handler i samsvar med lovens betingelser.

En annen utvikling som har hatt stor betydning for norsk barnevern i de siste årene, er et økende antall barn med innvandrerbakgrunn som mottar tiltak fra barnevernet. I St.prp.nr.1 fra BFD (2005-2006) vises det til at en større andel barn og unge med flyktning- og innvandrerbakgrunn har vanskelige oppvekstforhold sammenlignet med etnisk norske barn. Relativt flere barn med innvandrerbakgrunn mottar hjelpetiltak fra barnevernet enn etnisk norske barn; i 2002 hadde ca. 14 % innvandrerbakgrunn. De var enten førstegenerasjonsbarn uten norsk bakgrunn eller barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, jf. [SSB notat 2004/31](#). Mange av disse barna kommer fra land utenfor Vest-Europa med kulturer som til dels er svært forskjellige fra den norske. Barneverntjenesten har også fått økt ansvar, i samarbeid med Utlendingsdirektoratet, for arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, jf. [Rundskriv om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner](#).

Arbeid med integrering av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn i Norge, kan være en stor og komplisert oppgave som barneverntjenesten deler med andre instanser og aktører. Som diskutert i [St.meld. nr. 40 \(2001-2002\)](#), er mange av de problemstillingene som oppstår i barnevernssaker, og som gjelder barn og familier med etnisk norsk bakgrunn, like aktuelle for barn og ungdom med innvandrer- eller flyktningbakgrunn. Dette arbeidet kan likevel bringe med seg nye utfordringer og problemstillinger, blant annet i forhold til bruk av tolk og økt behov for kunnskap om barneoppdragelse og familiemønstre i andre kulturer. Tilbakemeldinger fra innvandrerorganisasjoner, praksisfelt og medias oppslag synliggjør også at barneverntjenesten stilles overfor nye utfordringer i møtet med flyktningbarn og deres familier. Det finnes også lite dokumentert og systematisert kunnskap om de utfordringene som er knyttet til møtet mellom innvandrerfamilier og barnevernet. Dette gjelder både i forhold til beslutningsgrunnlaget for valg av tiltak og metoder, samt hvilke tiltak som fungerer.

Denne rutinehåndboken inkluderer ikke egne rutiner for arbeidet med barn og familier med innvandrer- eller flyktningbakgrunn. Det finnes imidlertid annen nyttig informasjon om dette temaet både i faglitteratur og offentlig informasjon; se blant annet www.udi.no.

1.3 Håndbokens oppbygging

Rutinehåndboken er inndelt i ti kapitler. Innledningskapitlet inneholder noe bakgrunnsinformasjon om formålet med håndboken, håndbokens oppbygging og hvordan den kan benyttes. Videre er det beskrevet noen temaer som framstår som sentrale i barnevernarbeidet, og som kan gi faglige føringer i utviklingen av rutiner i den enkelte barneverntjeneste. Disse temaene er:

- **Barns rett til medvirkning**
- **Skjønn som redskap i barnevernarbeidet**
- **Barneverntjenesten - kommunikasjon og media**
- **Tverrfaglig samarbeid og interkommunal samorganisering**
- **Brukermedvirkning og samarbeid med familien**
- **Forebyggingsperspektivet og tidlig intervensjon**

Håndbokens øvrige ni kapitler er bygget opp rundt ulike faser i en barnevernsak, og i forhold til forskjellige typer av tiltak som kan iverksettes etter barnevernloven.

Kapittel 2 – Barneverntjenestens saksbehandling og arbeid med enkeltvedtak omhandler rutiner for barneverntjenestens saksbehandling generelt, men har fokus på saker som kan besluttes av barneverntjenestens administrasjon, det vil si først og fremst hjelpetiltak som iverksettes med familiens samtykke.

Kapittel 3 - Meldinger omhandler rutiner for barneverntjenestens arbeid med meldinger om barn i risiko, og tar med hele meldingsfasen fra mottak av melding til beslutning om hva som skal gjøres med den.

Kapittel 4 - Undersøkelser omhandler rutiner for barneverntjenestens undersøkelse av saker som er meldt til barnevernet, og hvor det vurderes at det kan være grunnlag for å iverksette barneverntiltak. Her finner man blant annet rutiner for samarbeid med familien og for innhenting av opplysning fra andre instanser.

Kapittel 5 - Hjelpetiltak for barn og barnefamilier omhandler rutiner for barneverntjenestens arbeid med hjelpetiltak i hjemmet som iverksettes primært i samarbeid med familien. Kapitlet omhandler også rutiner for frivillig plassering av barnet utenfor hjemmet og for hjelpetiltak med pålegg fra fylkesnemnda.

Kapittel 6 - Barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker omhandler rutiner for barneverntjenestens skriftlige saksforberedelse av tvangssaker som skal besluttes i fylkesnemnda, oppgaver i forhold til oppmøte i nemndas forhandlingsmøte, og iverksetting av nemndas vedtak.

Kapittel 7 - Vilkår for omsorgsovertakelse. Oppfølging av barn under omsorg omhandler rutiner for barneverntjenestens arbeid med omsorgsovertakelse av et barn og iverksetting av vedtaket, blant annet i forhold til plassering i fosterhjem eller institusjon, samt oppfølging av barnet og foreldre etter plasseringen.

Kapittel 8 - Midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner

omhandler rutiner for barneverntjenestens arbeid med hastesaker i akuttsituasjoner hvor det er behov å kunne treffe midlertidig vedtak for å beskytte barnet.

Kapittel 9 - Tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker

omhandler rutiner for barneverntjenestens arbeid med barn med alvorlige atferdsvansker. Dette gjelder både gjennom forebyggende hjelpetiltak i hjemmet, og særlig i forhold til plassering i barneverninstitusjon eller forsterket fosterhjem; enten med tvang eller med samtykke fra barnet og/eller foreldrene.

Kapittel 10 - Tiltak for ungdom over 18 år

omhandler rutiner for arbeid med ungdom som har fått hjelp fra barnevernet før de fyller 18 år og som samtykker til fortsatt hjelp etter fylte 18 år. Her tas også med rutiner for planlegging av fremtiden sammen med ungdommen.

Alle de ni kapitlene har samme struktur:

Lov - her listes opp lovhjemler for aktivitetene som drøftes i de respektive kapitlene.

Annet regelverk/kilder - her tas med andre sentrale offentlig rettskilder som er relevante for kapitlet som retningslinjer, rundskriv, regler, samt rutinehåndbøker og veiledere.

Formål og prinsipper - her finnes en kort oppsummering av hovedprinsipper eller føringer som danner basis for det barnevernarbeidet som kapitlet omhandler; hva er hensikten med denne delen av arbeidet?

Rutiner for arbeidet - dette er kapitlets hoveddel og tar med ulike forslag til rutiner som kan brukes for gjennomføring av barnevernets oppgaver.

Sjekkliste for arbeidet - sjekklister inneholder mange av de samme temaene som er tatt med i rutinene, men de oppsummerer på en kortere måte, og er satt opp som "huskelister". Denne kan krysses av etter hvert som oppgavene er gjennomførte. Sjekklister er ikke uttømmende, og dekker ikke alle situasjoner i for eksempel en saksprosess. Kommunene bør derfor utvikle egne sjekklister tilpasset ulike saker.

Eksempler på rutinemateriell - eksemplene bygger på rutinemateriell som er samlet inn fra ulike kommuner, og eksempler utviklet på grunnlag av prinsipper i veiledere, retningslinjer og lignende. Disse skal være praktiske eksempler som kan brukes som de er, eller de kan tilpasses lokale behov. Disse eksemplene er ikke lovpålagte og barneverntjenesten står fritt til å bruke dem på den måten som er mest hensiktsmessig.

1.4 Hvordan kan håndboken brukes

Barnevernlovens og forvaltningslovens krav til saksbehandling og til gjennomføring av ulike lovpålagte oppgaver som mottak og gjennomgang av melding, undersøkelse, saksbehandling og iverksetting av ulike tiltak, er likt for alle kommunene i landet. Oppgavene kan imidlertid løses på forskjellige måter ved hjelp av ulike rutiner og arbeidspraksis. Rutinene som er beskrevet i denne håndboken, og rutinemateriell som sjekklister, skjemaer, maler for planer, brev og lignende, er eksempler som kan tilpasses lokale forhold. Rutinehåndboken kan brukes på flere måter; for eksempel:

- Som utgangspunkt og hjelpemiddel ved utarbeidelse av lokale rutiner.
- Som idé-tilfang for å ”plukke” fram rutinemateriell etter behov.
- Som lærebok/introduksjonsmaterieil for nytilsatte.

Rutinehåndboken finnes både som papirutgave og som nettbasert verktøy. Gjennom hele boken står lovhenvvisninger og annet kildematerieil ofte understreket, for eksempel, § 4-12 (barnevernloven), [Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten](#) eller <http://odin.dep.no>. Når det kun henvises til lovparagrafer i teksten gjelder dette bestemmelser i Lov om barneverntjenester; for eksempel § 4-12 (i barnevernloven). Hvis det henvises til andre lover, forskrifter, retningslinjer, veiledere og lignende, skrives navnet fullt ut i teksten sammen med lovparagraf. Hvis barnevernloven er nevnt eksplisitt i teksten, henviser dette til Lov om barneverntjenester av 1992. I den nettbaserte utgaven av håndboken fungerer understreket tekst som linker til de respektive henvisingene. Nettutgaven av håndboken skal oppdateres med jevne mellomrom når det skjer endringer i barnevernloven eller det gis ut nye forskrifter, rundskriv eller lignende. Oppdatering av papirutgaven vil bli vurdert senere dersom behovet melder seg.

Brukere med tilgang til internett, bør også være oppmerksom på andre nettsider som inneholder oppdatert informasjon, om norsk lovgivning og om offentlige publikasjoner fra regjeringen og departementene. To viktige nettadresser som kan nevnes i den forbindelse er www.lovdatab.no og <http://odin.dep.no>. Det finnes også kommersielle tjenester som selger oppdaterte samlinger av barnevernloven med regelverket, [departementsuttalelser](#) og rettsavgjørelser både som nett- tjenester og i bokform.

1.5 Hva menes med gode rutiner og hvordan kan disse tilpasses til lokale behov?

Rutiner kan beskrives som “fast etablerte fremgangsmåter og prosedyrer for hvordan oppgaver løses, ferdighet eller dyktighet oppnådd ved øvelse, og vanlig tjenestegang eller arbeidsordning”. En rutine gir et formalisert uttrykk for at ”slik gjør vi det hos oss”, og er i prinsippet forpliktende for de medarbeiderne den omfatter. Å utvikle rutiner handler om, innenfor de rammene regelverket setter, å bli enige om og beskrive praksis innenfor ulike arbeidsområder. Rutiner beskriver fremgangsmåter som kan brukes i de fleste situasjoner uavhengig av enkelte sakers spesielle karakter.

Rutiner er ikke noe mål i seg selv. De har til hensikt å lette arbeidet med oppgaver som kan gjennomføres på stort sett samme måte, og i stort sett samme rekkefølge, selv om detaljene i enkelte saker er delvis unike. Når man har funnet frem til arbeidsmetoder og løsninger som har fungert godt tidligere, kan disse brukes igjen til å løse lignende oppgaver. Det er ikke nødvendig å finne opp ”hjulet på nytt” hver gang. Rutiner i barneverntjenestens arbeid er et rammeverk for praksis som kan forenkle og effektivisere arbeidet. Slike rutiner kan imidlertid ikke erstatte faglige vurderinger, skjønnsutøvelse eller etiske overveielser.

Det er flere hensikter med gode rutiner. Disse kan være nyttige styringsverktøy for ledelsen i forhold til:

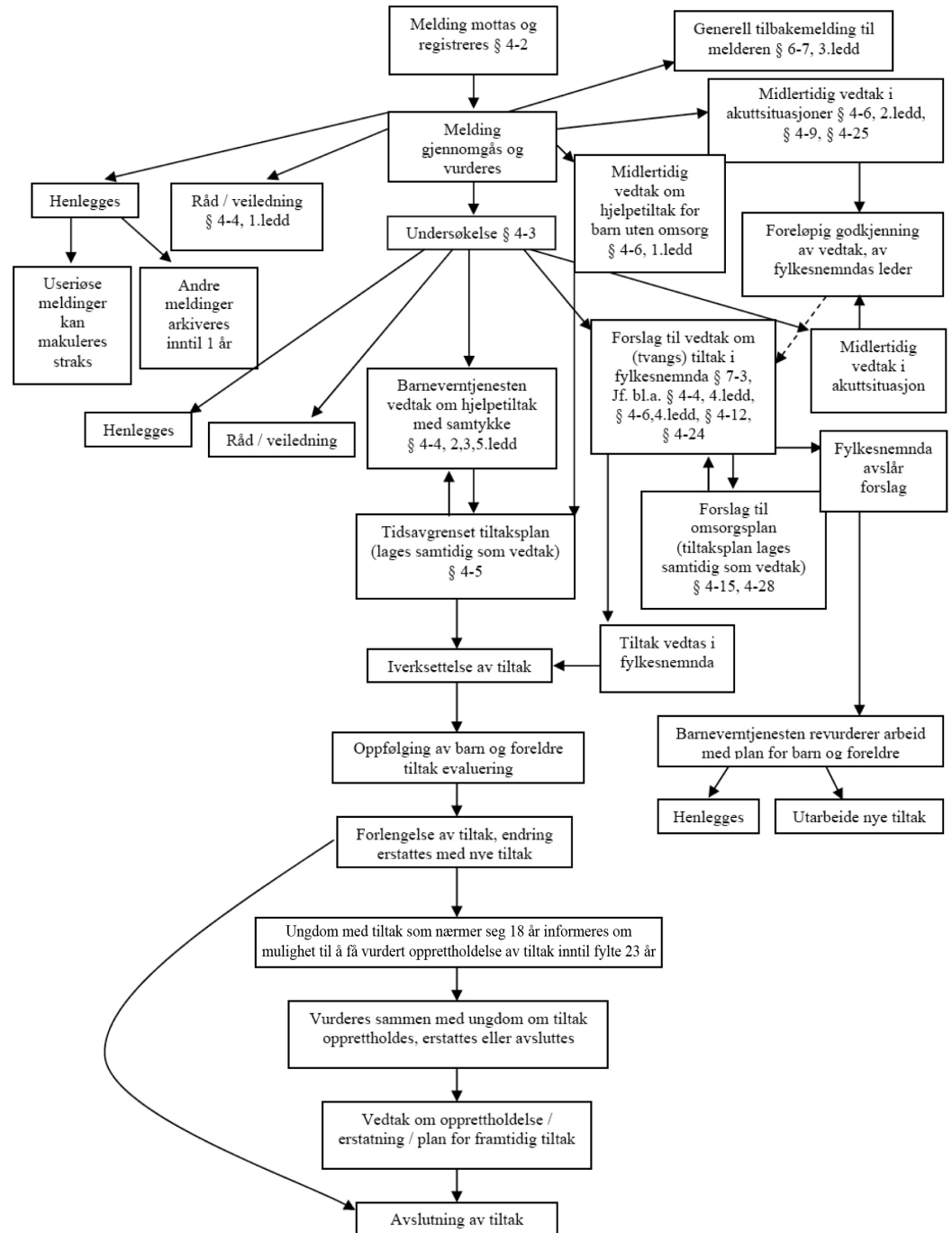
- Ivaretagelse av rettssikkerhet.
- Sikring av rett saksbehandlingspraksis i samsvar med barnevernloven, forvaltningsloven og andre gjeldene offentlige regler.
- Effektivisering og systematisering av arbeidet.
- Tilrettelegging for utøvelse av internkontroll.
- Sikring av brukermedvirkning.
- Fokusering på mål og resultater.
- Forbedring av dokumentasjon av virksomhet som blant annet kan lette innsyn.
- Stimulering til samarbeid med andre instanser i både offentlig sektor og private organisasjoner.

Det anbefales at kommunene utarbeider egne rutiner som er i samsvar med lokale målsettinger for barneverntjenesten, og som passer til lokale forutsetninger og kontorets egen praksis. Utvikling av gode rutiner bør ses på som en kontinuerlig prosess. Rutinene bør vurderes jevnlig for å finne ut om de fungerer på en hensiktsmessig måte. Er det behov for nye rutiner som kan lette arbeidet med nye og uvante oppgaver? Har noen rutiner mistet sin berettigelse og burde endres eller erstattes i tråd med nye krav og nye arbeidsmåter? Utveksling av ideer og materiell mellom kommuner kan også stimulere til nye løsninger.

Noen hovedprinsipper som bør være gjeldende for utvikling av lokale rutiner for barneverntjenesten, er at de:

- Tar utgangspunkt i lovhjemler og andre rettsregler som gjelder for oppgaven.
- Belyser den praksis som tjenesten følger i dag.
- Sikrer deltagelse fra alle som deltar i arbeidsprosessen.
- Bidrar til mulige endringer/forbedringer.
- Har en nytteverdi ut fra lokale forhold.

1.6 Flytkart over arbeidsprosessen i barneverntjenesten

1.7 Noen sentrale temaer i barnevernarbeidet

1.7.1 Barns rett til medvirkning

Barns rettigheter er et stadig mer fokusert tema, også i barnevernet. Et grunnprinsipp er at barnet skal forstås og behandles som et subjekt; det vil si som et menneske som har en sentral og aktiv rolle i eget liv. Dette forutsetter at barnet settes i en posisjon hvor det gis mulighet til å utøve sine rettigheter. I barnevernet gjelder dette særlig retten til medvirkning. En slik forståelse gjenspeiles i lovverk og konvensjoner knyttet til barns rolle og status i dagens samfunn. Lovverk som er av sentral betydning for barn i barnevernet, er [FNs konvensjon om barns rettigheter](#) og [Lov om barneverntjenester](#). Barns rett til medvirkning er spesielt viktig når barneverntjenesten i kommunene behandler saker som griper inn i barnets liv. I henhold til barnevernloven § 6-3, skal et barn som har fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg før det taes avgjørelse i sak som berører han eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet. Tilsvarende bestemmelser finner vi også i [Lov om barn og foreldre](#), [Lov om adopsjon](#) og FN konvensjonen. Det er også utarbeidet en egen [forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon](#). I denne omhandles blant annet barnets rett til medvirkning i institusjonens daglige liv, og rett til samtale med de som fører tilsyn på institusjonen.

I tillegg til barnets rett til å medvirke, har barnet også i noen sammenhenger en selvbestemmelsesrett, jf. for eksempel barneloven § 33. Etter barnevernloven § 6-3 annet ledd kan et barn opptre som part i en sak dersom barnet har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. I sak som gjelder tiltak for atferdsvansker, skal barnet alltid regnes som part.

Barnets beste er et annet viktig grunnprinsipp knyttet til barnet i barnevernet. Hensynet til barnets beste skal også være styrende innenfor en rettighetsorientert forståelse og praksis. Imidlertid kan barnets rett til medvirkning og hensynet til "barnets beste" noen ganger komme i konflikt med hverandre. Det er ikke alltid at barnevernet og barnet er enige om hva som er den beste løsningen. Dette kan gjelde plasseringer, flyttinger og samværsordninger. I slike situasjoner er det viktig at sosialarbeideren gir en forklaring på hvorfor barnet ikke får være med på å bestemme fullt ut. Barn aksepterer ofte slike forklaringer fra de voksne hvis de blir satt inn i en, for dem, meningsfull sammenheng.

Forskning viser at barn i liten grad blir hørt i barnevernet, og at dess mindre barnet er, dess sjeldnere blir det hørt. Det kan være vanskelig å snakke med barn, og dette kan være spesielt vanskelig når temaene dreier seg om sensitive forhold knyttet til foreldre, omsorg og flytting. Barneverntjenesten må ofte ta et selvstendig ansvar både i forhold til å informere barnet og snakke med barnet om hans/hennes synspunkter. Selv om kommunikasjonen med barnet kan være utfordrende for barneverntjenesten, må den likevel tilstrebe og trekke inn barnet i egen sak og ta hensyn til barnets meninger. Gode faglige verktøy

knyttet til samtaler med barn bør anvendes, og FN konvensjonen om barns rettigheter kan være et nyttig hjelpemiddel med hensyn til forståelse av prinsipper og tenkning knyttet til barnet som rettssubjekt.

1.7.2 Skjønn som redskap i barnevernarbeidet

Bruk av skjønn er sentralt i barnevernfaglig praksis, og skjønnsutøvelse er et viktig redskap i en vurdering av barnets situasjon, blant annet knyttet til problemer hos barnet (for eksempel alvorlige atferdsvansker) og foreldres omsorgsevne. Mange barn som kommer i kontakt med barnevernet befinner seg i situasjoner som kan framstå som både diffuse og vanskelige å avklare, og barneverntjenesten kan ikke alltid "bevise" at barnet lever i en risikosituasjon som oppfyller lovens krav for inngrep. Dette kan særlig gjelde i forhold til omsorgssvikt som ikke alltid gir synlige tegn på barnet, eller som har et klart definisjonsgrunnlag som barneverntjenesten kan bygge sine vurderinger på.

Som beskrevet under [pkt. 1.7.1.](#) er hensynet til "barnets beste" et grunnleggende prinsipp i barnevernet. Dette må også være styrende for hvordan skjønn anvendes. Barneverntjenesten må forholde seg til det unike barnet og dets familie. Det er ikke alltid at det som kan være et godt tiltak for ett barn, er like bra for et annet. Barnevernet må også forholde seg til lovens rammer, og juridiske fortolkninger/juridisk skjønn vil danne rammeverket for hvor langt det barnevernfaglige skjønn kan strekke seg.

Ulike definisjoner legger opp til at skjønn i hovedsak kan forstås som noe som baseres på egne valg ut fra hva som føles riktig i situasjonen. Det faglige skjønn må ha større holdbarhet enn en pragmatisk følelse av hva som er riktig der og da. Faglig skjønn må også bygge på kunnskap fra barnevernfaglig utdanning og praksis inklusive etiske overveielser. Implisitt i bruk av skjønn ligger også prediksjonskunnskap; det vil si å kunne predikere noe om framtiden til barnet enten det blir boende hjemme eller må plasseres borte fra hjemmet. Prediksjoner kan aldri bli 100 % sikre, men som med skjønn, vil kunnskap og erfaring hjelpe barneverntjenesten i sine valg.

1.7.3 Barneverntjenesten - kommunikasjon og media

For å forstå samspillet mellom barnevernansatte og journalister kan det være til hjelp å se nærmere på hvilke rammer de to yrkesgruppene arbeider ut fra. Kort skissert kan barneverntjenesten forstås som:

- Et hjelpesystem som skal gi barnet individuelt tilpasset hjelp.
- Et lovsystem som skal fatte vedtak som også skal oppfattes som legitime.
- Et byråkratisk system som skal følge forvaltningens regler.
- Et kommunikasjonssystem som skal kommunisere med familiene så vel som samarbeidspartnere, media, politikere og befolkningen for øvrig.

Ansatte i barneverntjenesten må ha relevant kompetanse i forhold til alle disse områdene, og ikke minst kommunikasjonskompetanse i "ansikt til ansikt

kontakt” med familiene i deres private sfære, men også kompetanse i formidling av informasjon på offentlige arenaer.

I den enkelte barneverntjeneste er det den som er øverst ansvarlig for enkeltsakene; leder av barneverntjenestens administrasjon som bør sørge for at de som arbeider med enkeltsakene vet hvordan de skal forholde seg når journalister ønsker informasjon.

Mediene sin samfunnsrolle er å ivareta viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk og den skal verne om ytringsfriheten, og ikke gi etter for press fra noen som vil hindre åpen debatt. Journalistene har derfor en sentral rolle i samfunnet som voktere av offentlig myndighetsutøvelse overfor innbyggerne. I samspillet mellom journalister og kilder fra offentlig sektor, inklusiv barnevernet, er det derfor viktig å fokusere på begreper som åpenhet og offentlighet.

Alle ansatte i barnevernet har i utgangspunktet taushetsplikt om de opplysningene de blir kjent med i forbindelse med sitt arbeid med konkrete barnevernssaker. Dette innebærer at barneverntjenesten svært ofte ikke vil kunne gi media opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner. Barneverntjenesten kan imidlertid i visse tilfeller ha adgang til å kommentere enkeltsaker som allerede er omtalt i media, jf. [forvaltningsloven § 13 a nr. 3](#). Barnets foreldre kan også samtykke til frigivelse av barnevernets opplysninger til media, jf. [forvaltningsloven § 13 a nr. 1](#). For mer informasjon om barnevernets adgang til å gi opplysninger til media, se rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, punkt 6.2.3.

[Bufetat](#) og BLD har for 2005 - 2007 også utarbeidet en kommunikasjonsstrategi for barnevernet; ”Et åpnere barnevern”. Formålet med strategien er å skape mer åpenhet om barnevernet; se også www.bufetat.no/kommune hvor en finner nyttige tips om følgende; ”Når barnevernet tar kontakt med media”, ”Når barnevernet blir kontaktet av media”, ”Medias nyhetskriterier”, ”Nyttige informasjonstips” og ”Journalistenes Vær Varsomplakat”.

1.7.4 Tverrfaglig samarbeid og interkommunal organisering

Barnevernarbeid er et sammensatt fagfelt som er så mangesidig og komplekst, at det er behov for mange faggrupper for å løse oppgavene. For å kvalitetssikre vedtakene i enkeltsaker er det viktig å ha fokus på bruk av tverrfaglig kompetanse. Det er også viktig å nyttiggjøre seg etablerte tverrfaglige konsultasjonteam, både på lokalt og regionalt nivå, som har som mandat blant annet å bistå saksbehandlere i kommunens barneverntjeneste. Ut fra samme perspektiv bør viktigheten av samarbeidet med fagteamene i Bufetat understrekes. Dette blant annet for å sikre ”barnets beste” fra sak til sak.

I arbeidet med enkeltsaker er det svært viktig at saksbehandlere orienterer sine ledere om saken, og at lederne selv holder seg godt orienterte om hvilken

omsorgssvikt og type atferdsproblemer det handler om i de enkelte sakene. Dette kan også gi viktig informasjon om mer generelle problemer og behov i kommunen.

Flere kommuner velger å etablere interkommunale samarbeidsordninger. Formålet med dette er blant annet å sikre utvikling av tiltakene med [hjemmel i barnevernlovens kapittel 4](#), så vel som tiltak i regi av andre instanser innen helse og sosialforvaltningen og tiltak av mer generell karakter overfor hele barnebefolkningen, jf. kapittel 3.

Lov om forsøk i offentlig forvaltning gir muligheter for forsøksvirksomhet i forvaltningen. Statlig og kommunal forvaltning kan gjennom forsøksloven få prøve ut løsninger som kan føre til mer effektiv organisering, raskere saksbehandling eller bedre tjenester for brukerne. På barnevernrådet er det hittil iverksatt 13 forsøk med interkommunalt barnevernsamarbeid i Norge, og disse skal evalueres. Barnevernloven har i § 2-4 også en egen bestemmelse om at det i kommuner kan iverksettes forsøk som har til formål å utvikle samarbeidsformer mellom barneverntjenesten og aktuelle samarbeidspartnere i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning, og at det i slike forsøk kan fravikes fra en rekke bestemmelser om taushetsplikt.

Ulike forsøksmodeller for interkommunalt samarbeid kan knyttes til samarbeid om stillinger, samorganisering/overføring av myndighet, interkommunale barnevernteam og interkommunalt samarbeidsorgan med vedtaksmyndighet. Ytterligere informasjon om forsøk og forskriftsmaler finnes på www.odin.no; Kommunal- og regionaldepartementet, tema: kommune og [forsøk](#). Noen kommuner har også inngått naboavtaler for å bistå hverandre i daglig drift, og i forhold til felles bruk og utvikling av tiltak. For ytterligere informasjon, se følgende internettadresse: www.fmno.no, [Småkommuneprosjektet](#).

1.7.5 Brukermedvirkning og samarbeid med familien

Brukermedvirkning og godt samarbeid mellom barneverntjenesten og familien er viktige prinsipper som har fått økt betydning innenfor norsk barnevern i den senere tid. I [St.meld. nr. 40 \(2001-2002\)](#) drøftes nye tendenser i norsk barnevern hvor "barn og familie i sentrum" står sentralt. Dette henger nært sammen med økt vektlegging på barns rettigheter, og særlig barns rett til medvirkning i egen sak, blant annet til å få informasjon, til å bli hørt og til at det taes hensyn til barnets mening; se også [pkt. 1.7.1](#) i dette kapittel.

Brukermedvirkning er en viktig forutsetning for utøvelse av aktivt medborgerskap i et demokratisk samfunn, og det er et virkemiddel for å sikre mer effektive valg og bedre utnyttelse av ulike hjelpetiltak. Det er brukerne selv som "vet best hvor skoen trykker". Barneverntjenesten satser i økende grad på forebyggende hjelpetiltak som kan gjøre barn og foreldre i stand til å unngå utvikling av mer alvorlige problemer. Dette forutsetter et aktivt samarbeid eller partnerskap mellom barneverntjenesten og familien dersom disse tiltak skal kunne lykkes.

Godt samarbeid mellom barneverntjenesten og familien kan oppnås gjennom myndiggjørende praksis, eller "empowerment", som innebærer økt fokusering på barnets og foreldrenes ressurser og styrke, og en tro på individets mulighet til utvikling, vekst, mestring og påvirkning på egen livssituasjon. Flere nye metoder i barnevernet satser på foreldrenes betydning som ressurs for sine barn; familiebaserte tiltak hvor det anvendes teknikker som kan styrke foreldrenes omsorgskompetanse.

Brukermedvirkning i barnevernet kan også knyttes til samhandling mellom barneverntjenesten og ulike frivillige brukerorganisasjoner. Organisasjoner som ønsker å ivareta nåværende og tidligere brukere av barnevernets sine interesser, er viktige samhandlingspartnere for barnevernet; blant annet [Landsforeningen for barnevernsbarn \(www.barnevernsbarna.no\)](http://www.barnevernsbarna.no), [Voksne for barn \(www.vbf.no\)](http://www.vbf.no) og [Norsk fosterhjemsforening \(www.fosterhjemsforening.no\)](http://www.fosterhjemsforening.no).

1.7.6 Forebyggingsperspektivet og tidlig intervensjon

Lov om barneverntjenester og andre nyere offentlige dokumenter som [St.meld. nr. 40 \(2001-2002\)](#) og Rundskriv om [Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier](#), legger stor vekt på barneverntjenestens ansvar for å forebygge utvikling av sosiale problemer hos barn og ungdom. Barnevernlovens § 3-1 stadfester barneverntjenestens forebyggende ansvar på følgende måte: "Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, atferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette".

Kommunens ansvar omfatter både et generelt forebyggingsansvar for oppvekstforhold for alle barn og unge i kommunen, så vel som mer målrettet hjelpetiltak for å hjelpe utsatte barn og unge og deres familier på et tidlig stadium. Dette er i tråd med det tradisjonelle tredeling av forebyggingstiltak. Primær forebygging eller "tiltak for å fremme barn og unges velferd" rettes mot alle i målgruppen, før spesielle problemer har vist seg; blant annet gjennom tiltak for å bedre oppvekstmiljøet. Sekundær forebygging eller "tiltak for utsatte grupper" retter seg mot personer med identifiserbare kjennetegn. Målsettingen med slike tiltak er å oppnå konkrete endringer som kan bedre disse personenes situasjon og forhindre problemutvikling. Tertiær forebygging eller "hjelpetiltak" rettes mot enkelte individer som allerede har begynt å utvikle sosiale problemer. Det er dette nivået som er mest aktuelt for barneverntjenesten som kan sette inn hjelpetiltak på et tidlig tidspunkt i en problemutvikling for å unngå forverring av barnets problemer, jf. § 4-4.

Barnevernloven av 1992 åpner for tidligere inngrep i familien enn før, og det er nok at barnet har "særlig behov" for hjelpetiltak. Loven forutsetter at hjelpetiltak alltid skal vurderes før mer alvorlige inngrep som omsorgsovertakelse eller plassering utenfor hjemmet tas i bruk. Dette gjelder også for barn med

alvorlige atferdsproblemer, jf. § 4-25 hvor det understrekes at frivillige hjelpe-tiltak skal vurderes før man iverksetter tvangsplassering i barneverninstitusjon eller fosterhjem. Rundskriv om Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier inneholder en liste over ulike metoder og tiltak som kan brukes i det forebyggende barnevernarbeidet. Det er særlig fokus på tiltak i samarbeid med foreldre og barn basert på brukermedvirkning og styrking av foreldrenes omsorgskompetanse.

1.8. Liste over kildemateriell

Lover

[Lov om menneskerettigheter](#) (Menneskerettsloven, 21. mai 1999 nr. 30).

[Lov om forsøk i offentlig forvaltning](#) (26. juni 1992, nr.87).

[Lov om barneverntjenester](#) (17. juli 1992, nr. 100).

[Lov om sosiale tjenester](#) (13. desember 1991 nr 81).

[Lov om adopsjon](#) (28. februar 1986, nr.8).

[Lov om barn og foreldre](#) (Barneloven, 8. april 1981, nr.7).

[Rettshjelploven](#) (13. juni, 1980 nr. 35).

[Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker](#) (Forvaltningsloven, 10. februar, 1967).

[Tvistemålløven](#) (13. august 1915 nr. 6).

Forskrifter

[Forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester](#) (14.12.2005).

[Forskrift om Tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling](#) (11.12.2003).

[Forskrift om fosterhjem](#) (18.12.2003).

[Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjoner av](#) (12.12.2002.)

[Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda](#) (22.12.1993).

Retningslinjer og rundskriv

[Rundskriv om Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier.](#) Q-25,2005.

[Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten,](#) rundskriv Q-24, 2005.

[Retningslinjer for fosterhjem.](#) Rundskriv Q-1072 B, 2004.

[Rundskriv om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner.](#) Q-17, 2004.

[Barnevernloven § 1-3. Tiltak for ungdom over 18 år.](#) Rundskriv, 2003.

[Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten,](#) Q-1036 B, 2002.

[Retningslinjer for oversendelse av saker til fylkesnemndene i region nord,](#) september 2001.

[Rundskriv om retningslinjer for tiltaksplaner ved vedtak etter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26. 2000.](#)
[Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, rundskriv Q-0982, 1998.](#)
[Rundskriv om retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt situasjoner. Q-0973, 1998.](#)
[Rundskriv om det kommunale og fylkeskommunale arbeidet med barn og unge med atferdsvansker. Q-12, 1998.](#)
[Retningslinjer om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda. Rundskriv Q- 0840, 1994.](#)
[Rundskriv om bruk av multisystemisk terapi \(MST\) overfor barn og ungdom med alvorlige atferdsvansker.](#)
[Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon med merknader. Rundskriv Q-0819.](#)
[Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien. Veileder, BFD, juni 2005.](#)

Annet

[St.prp.nr.1 fra BFD \(2005-2006\).](#)
[NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker. Brev av 02.04.04 fra Fylkesnemnda for sosiale saker Sør- og Nord-Trøndelag. St.meld. nr. 40 \(2001-2002\).](#)
[Rutinehåndbok for fosterhjem fra BLD 2006.](#)
[Omsorgsplaner og tiltaksplaner – En veileder \(BLD 2006.\)](#)
[Tilsynsfører i fosterhjem – En veileder \(BLD 2006\)](#)
[Internkontroll i kommunene – En veileder \(BLD 2006\)](#)
[FNs konvensjon om barns rettigheter \(20. november 1989\).](#)
<http://odin.dep.no>

Kapittel 2 Barneverntjenestens saksbehandling og arbeid med enkeltvedtak

2.1 Lov

[Lov om barneverntjenester.](#)

[Lov om sosiale tjenester.](#)

[Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker.](#)

2.2 Annet regelverk / kilder

[Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten.](#)

[Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten.](#)

2.3 Formål og prinsipper

For å sikre den enkelte klient sin rettssikkerhet og god og forsvarlig saksbehandling i den enkelte barnevernssak.

2.4 Rutiner for barneverntjenestens saksbehandling og arbeid med enkeltvedtak

2.4.1 Saksbehandlingsregler i barnevernssaker

Regler for saksbehandlingen i barnevernssaker er hjemlet i tre lover - barnevernloven, sosialtjenesteloven, og forvaltningsloven. Disse er nærmere omhandlet i Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten som gir en samlet oversikt over regler som gjelder ved de ulike trinn i saksbehandlingen i en barnevernssak. Utgangspunktet er at forvaltningslovens bestemmelser gjelder for saksbehandling i barnevernssaker der barnevernloven ikke har særregler, jf. § 6-1, 1.ledd. Dette innebærer bl.a. at barneverntjenesten må oppfylle kravene til veiledningsplikt og nedtegning av opplysninger, jf forvaltningsloven §§ 11 og 11 c. Andre alminnelige regler ved saksbehandlingen, så som reglene om habilitet i forvaltningsloven § 6, kommer også til anvendelse.

Særregler om saksbehandlingen finnes først og fremst i barnevernlovens kapittel 6 "Generelle saksbehandlingsregler" og kapittel 7

"Saksbehandlingsregler for fylkesnemnda". Sosialtjenestelovens kapittel 9 "Saksbehandling i tvangssaker" har også regler for saksbehandling i fylkesnemnda som gjelder tilsvarende for barnevernssaker, jf. § 7-1 a)-k).

2.4.2 Enkeltvedtak, vedtaksmyndighet og administrative beslutninger

Enkeltvedtak defineres i forvaltningsloven § 2, 1.ledd, b) som "et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer". Avgjørelser som gjelder ytelser og tjenester etter barnevernloven, skal imidlertid alltid regnes som enkeltvedtak, jf. § 6-1, 2.ledd. For slike avgjørelser gjelder forvaltningslovens saksbehandlingsregler for enkeltvedtak blant annet kapittel IV om saksforberedelse, kapittel V om vedtakets utforming og innhold og kapittel VI om klage og omgjøring.

- a. Enkeltvedtak etter barnevernloven gjelder hovedsaklig vedtak om ulike typer tiltak som kan treffes i henhold til lovens kapittel 4 "særlige tiltak", enten av fylkesnemnda, barneverntjenesten, eller påtalemyndigheten.
- b. Fylkesnemnda har vedtaksmyndighet for de fleste tiltak etter barnevernlovens kapittel 4, jf. § 7-2 som stadfester fylkesnemndas myndighetsområde i barnevernssaker. Dette gjelder særlig saker som gjennomføres med tvang; som vedtak om omsorgsovertakelse av et barn etter § 4-12 eller tiltak for barn med atferdsvansker etter § 4-24. Se Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6, 7 og 9.
- c. Barneverntjenesten har først og fremst vedtaksmyndighet for enkeltvedtak som angår hjelpetiltak for barn og barnefamilier med familiens samtykke, jf. § 4-4, 2., 3. eller 5.ledd, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 5. Også avslag på en søknad om hjelpetiltak etter § 4-4, regnes som enkeltvedtak.
- d. I tillegg kan barneverntjenesten, eller i noen tilfelle påtalemyndigheten, fatte vedtak om flytting av barn under omsorg, jf. § 4-17, midlertidige vedtak i akutt situasjoner, jf. § 4-6 og § 4-25, og foreløpige vedtak om forbud om flytting og omsorgsovertakelser, jf. § 4-8 og § 4-9, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 7 og 8.
- e. Når det gjelder midlertidige og foreløpige vedtak er det bare barnevernadministrasjonens leder og påtalemyndigheten som har vedtaksmyndighet.
- f. Ikke alle beslutninger som tas av barneverntjenesten skal regnes som enkeltvedtak. Dette gjelder administrative beslutninger som er nødvendige for å iverksette eller følge opp et vedtak som er fattet av fylkesnemnda eller av barneverntjenesten selv. For eksempel, etter at fylkesnemnda har fattet vedtak om omsorgsovertakelse av et barn med plassering i fosterhjem, vil det ofte være behov for ulike beslutninger som iverksetter vedtaket. Dette kan være godkjenning av fosterforeldre, etablering av tilsyn, eller tilførsel av ressurser til fosterhjemmet.
- g. Heller ikke såkalte "prosessledende avgjørelser" regnes som enkeltvedtak. Dette gjelder for eksempel beslutning om å åpne en undersøkelsessak.

- h. Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet kan påklages til fylkesmannen jf. § 6-5 og forvaltningslovens § 28. Dette gjelder ikke saker som etter § 7-2 g) og h) hører inn under fylkesnemnda. Administrative beslutninger kan ikke påklages.

2.4.3 Hvilken kommune skal behandle saken?

Barnevernlovens kapittel 8 inneholder regler for hvem som har ansvaret for å gi hjelp etter loven i ulike situasjoner. Se også Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, kapittel 2.1.

- a. Det er den kommunen der barnet oppholder seg som i utgangspunktet har ansvar for å yte nødvendig hjelp, herunder iverksette tiltak, jf. § 8-1. Dette gjelder selv om barnet og/eller foreldrene har bosted i en annen kommune. Slik hindrer man at barn som er i behov av hjelp fra barnevernet blir en ”kasteball” mellom flere kommuner.
- b. Oppholdskommunen har ansvaret for å reise sak for fylkesnemnda når barnet har behov for et tiltak som hører under fylkesnemndas myndighetsområde. Ansvaret kan overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til (og som har bedre kjennskap til barnets situasjon) etter avtale mellom de berørte kommunene, jf. § 8-4, 1.ledd.
- c. Barneverntjenesten i den kommunen som har reist saken for fylkesnemnda, har ansvaret for gjennomføring av vedtaket og oppfølging og kontroll. Kommunen beholder oppfølgingsansvaret selv om barnets tilknytning til kommunen endrer seg, jf. § 8-4, 2.ledd.
- d. Det økonomiske ansvaret for en sak følger det faktiske ansvaret, jf. § 9-1. Kommuner står fritt til å avtale en annen ansvarsdeling enn det som følger av § 9-1.

2.4.4 Hvem er part i en barnevernssak?

I henhold til [forvaltningsloven § 2 e\)](#) defineres part som ”person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder”. I en barnevernssak er det først og fremst barnet selv og foreldrene som er parter. Hvem som er part i en enkelt sak må vurderes konkret. Det sentrale vurderingstema er hvorvidt den aktuelle personen har tilstrekkelig grad av tilknytning til barnet.

- a. Foreldre som bor sammen med barnet og som i tillegg har foreldreansvar, vil alltid være part i en barnevernssak.
- b. Der foreldre har delt omsorg, og hvor barnet dermed har fast bosted hos begge, har begge foreldre status som part i saken. Barnevernet må alltid forholde seg til hva som er bestemt med hjemmel i [barneloven](#), hva gjelder omsorgsansvar og foreldreansvar.

- c. Foreldre som bare har foreldreansvar uten daglig omsorg, anses som part i saker om fratakelse av foreldreansvar og i saker om omsorgsovertakelse. Dersom saken gjelder frivillige hjelpetiltak i hjemmet etter § 4-4, er det imidlertid i utgangspunktet bare foreldre som har omsorgen for barnet som er part i saken. Dette gjelder med mindre det aktuelle tiltaket retter seg mot eller ellers direkte berører den forelder som bare har del i foreldreansvaret, f.eks ved at tiltaket griper inn i vedkommendes forelders samværsrett med barnet.
- d. Foreldre som ikke har foreldreansvar for barnet, anses normalt ikke som part i en barnevernssak. Dette gjelder med mindre saken berører dem direkte. Foreldrene vil for eksempel være part i fylkesnemndssak for så vidt gjelder eget samvær etter § 4-19.
- e. Barns rettigheter under saksbehandlingen, inkludert partsrettigheter fremgår i § 6-3. Hovedregelen er at barn får partsrettigheter i egen sak ”dersom de har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker, jf §§ 4-24 og 4-26, skal barn alltid regnes som part”, jf. § 6-3, 2.ledd.
- f. Fosterforeldre er i utgangspunktet ikke part i en barnevernssak, men har rett til å uttale seg i saker som gjelder opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-21.

For mer informasjon se retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 2.2](#).

2.4.5 Partsrettigheter og saksforberedelse ved enkeltvedtak

Barn og foreldre med partsstatus i en barnevernssak, har ulike partsrettigheter i forbindelse med saksbehandling knyttet til enkeltvedtak i henhold til forvaltningsloven, se spesielt [kapittel 4](#) ”Om saksforberedelse ved enkeltvedtak”.

Disse reglene og deres anvendelse i barnevernssaker er også omtalt i Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 4](#).

Noen sentrale rettigheter er:

- a. Sakens parter har rett til å la seg bistå av advokat på alle trinn i saken, [jf forvaltningsloven § 12](#).
- b. Fylkesnemndas leder har ansvar for å sørge for at private parter (foreldre og barn) er representert med advokat i saker som behandles i fylkesnemnda jf. § 7-1 d, jf. også sosialtjenesteloven § 9-5. Den private part har krav på dekning av utgiftene til egen advokat i saker som skal behandles av fylkesnemnda jf. rettshjelploven § 17.
- c. Rett til forhåndsvarsling før det treffes enkeltvedtak er beskrevet i forvaltningsloven § 16. Part som ikke allerede har uttalt seg i saken, skal varsles

- før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen en fastsatt frist.
- d. Barneverntjenesten skal sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 17 som omhandler forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt. Dette innebærer at barneverntjenesten må sørge for at faktum blir klargjort så langt det er mulig, og at de opplysninger som fremkommer i saken må kontrolleres. Når barnevernet mottar opplysninger om en part under saksforberedelsen, skal opplysningene legges frem for parten, slik at parten har anledning å imøtegå dem, jf. forvaltningsloven § 17.
- Omfanget av utredningen bør stå i forhold til den enkelte sak. Tvangsvedtak i fylkesnemnda vil normalt kreve grundigere utredning enn vedtak om hjelpetiltak som partene samtykker til.
- e. En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter med de begrensninger som følger av forvaltningsloven § 18 og § 19. I barnevernsaker kan det være aktuelt med visse begrensninger i adgangen til sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 19. Dette kan for eksempel være opplysninger ”som det av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til”. Begrensningene i innsyn gjelder ikke når dokumenter legges frem i fylkesnemnda.

2.4.6 Utforming av enkeltvedtak

Forvaltningslovens [kapittel 5](#) gir regler for utforming av enkeltvedtak.

Enkeltvedtak i barnevernssaker er også omtalt i Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 5](#).

- a. Barneverntjenesten skal treffe enkeltvedtak innen en måned, og parten skal gis foreløpig svar dersom avgjørelsen vil ta lengre tid jf. [forvaltningsloven § 11a](#).
- b. Vedtaket skal være skriftlig, ”om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt” for barneverntjenesten, jf. [forvaltningsloven § 23](#).
- c. Enkeltvedtak skal grunngis. Begrunnelse skal normalt gis samtidig med vedtaket, jf. [forvaltningsloven § 24](#).
- d. Begrunnelsen skal vise til de regler vedtaket bygger på og eventuelt innholdet i disse, jf. [forvaltningsloven § 25](#), 1.ledd.
- e. Begrunnelsen skal nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på, jf. [forvaltningsloven § 25](#), 2.ledd. Det må vises at lovens vilkår for å treffe vedtak, er tilstede; for eksempel at barnet har særlig behov for hjelpetiltak etter [§ 4-4, 2.ledd](#).
- f. Begrunnelsen skal nevne de hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av skjønnet jf. [forvaltningsloven § 25](#), 3.ledd.

2.4.7 Melding om vedtak

Når barneverntjenesten har fattet enkeltvedtak i barnevernssaker skal den sørge for at partene informeres om vedtaket så snart som mulig, jf. forvaltningsloven § 27. Meldingen skal normalt skje skriftlig. Haster saken, kan vedtaket gis muntlig og skriftliggjøres etterpå.

- a. Melding om vedtak skal inneholde opplysninger om klageadgang, fremgangsmåte ved klage, klagefrist, klageinstans, jf. forvaltningsloven § 27, 3.ledd, samt adgang til å se sakens dokumenter i følge forvaltningsloven § 18 og § 19.
- b. Der fylkesnemnda har fattet vedtak, sender fylkesnemnda selv vedtaket til partene, herunder barneverntjenesten.

2.4.8 Klage

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, kan påklages til fylkesmannen eller fylkesnemnda jf. § 6-5.

- a. Fylkesmannen er først og fremst klageinstans for vedtak om frivillige hjelpetiltak, jf. § 4-4. Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket, jf. § 6-6.
- b. Det er fylkesnemnda som er klageinstans for barneverntjenestens midlertidige og foreløpige vedtak jf. § 7-2 g etter § 4-6, § 4-9, og § 4-25, og vedtak om flytting av barn, jf. § 7-2, h etter § 4-17.
- c. Vedtak som er fattet av fylkesnemnda etter kapittel 7, kan ikke påklages til fylkesmannen. Slike vedtak kan bringes inn for Tingretten av den private part eller kommunen, jf. § 7-1 og sosialtjenesteloven § 9-10. Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6 og saksbehandlingsrundskrivet kapittel 10.
- d. Klagefristen er tre uker fra det tidspunktet underretting om vedtaket kom frem til vedkommende part, jf. forvaltningsloven § 29.

2.4.9 Iverksetting av vedtak

Barneverntjenesten har ansvar for iverksetting av vedtak som den fatter selv og vedtak som fattes i fylkesnemnda. Vedtak skal normalt iverksettes snarest mulig etter at det er fattet, se også Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, kapittel 7.

- a. Barneverntjenesten kan sette vedtaket i verk selv om vedtaket er påklaget eller brakt inn for domstolene til rettslig overprøving. Underinstansen, klageinstans eller annet overordnet organ kan beslutte at vedtaket ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort, jf. forvaltningsloven § 42.

- b. Et vedtak i fylkesnemnda om omsorgsovertakelse skal settes i verk så snart som mulig. Vedtaket faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker fra vedtakstidspunktet, jf. § 4-13; se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 7](#).
- c. Barneverntjenesten kan la være å sette i verk et vedtak etter § 4-24 (om plassering i institusjon av barn med atferdsvansker) om forholdene tilsier det. Fylkesnemnda skal varsles om dette. Er vedtaket ikke satt i verk innen seks uker, faller det bort, jf. § 4-25, 3.ledd, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 9](#).

2.5 Sjekkliste for arbeid med saksbehandling og enkeltvedtak

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Å sikre den enkelte klient sin rettssikkerhet og god og forsvarlig saksbehandling	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med saksbehandling og enkeltvedtak:	
b.	Oppholder barnet seg i kommunen?	
c.	Er det aktuelt for barneverntjenesten å fatte enkeltvedtak etter barnevernloven (for eksempel om hjelpetiltak etter § 4-4)?	
d.	Har barneverntjenesten vedtaksmyndighet for denne type tiltak?	
e.	Har barneverntjenesten avslått en søknad om hjelpetiltak som skal regnes som enkeltvedtak?	
f.	Har barneverntjenesten tatt stilling til hvem som er part i saken?	
g.	Har barneverntjenesten informert partene om rett til advokatbistand i saken?	
h.	Har barneverntjenesten gitt partene forhåndsvarsling før det treffes vedtak og om rett til å uttale seg?	
i.	Har barneverntjenesten sørget for at saken er godt nok opplyst?	
j.	Har barneverntjenesten innformert partene om rett til å gjøre seg kjent med og kontrollere informasjon/dokumenter som brukes i saken (innenfor begrensninger i forvaltningsloven § 19)?	
k.	Er vedtaket utformet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser om begrunnelse med henvisning til lovhjemmel og regler vedtaket bygger på, faktiske forhold, og hovedhensyn i utøvelse av skjønn?	
l.	Har partene fått skriftlig melding om vedtaket med opplysning om klageadgang og fremgangsmåte?	
m.	Har barneverntjenesten satte i verk vedtaket så snart som mulig, såfremt det ikke er tatt beslutning om utsatt iverksettelse?	

2.6 Eksempler på rutinemateriell

2.6.1 Forslag til foreløpig svar

Barneverntjenesten i NN kommune

Sted, dato

- Navn og adresse til den som har gjort henvendelsen

FORELØPIG SVAR

Barneverntjenesten har den (*dato*) mottatt deres søknad/registrert din henvendelse.

I henhold til forvaltningsloven § 11, a), skal det gis foreløpig svar om henvendelsen ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

Barneverntjenesten vil derfor orientere dere om at avgjørelse vil foreligge innen (*dato*).

Dersom dere har spørsmål i tilknytning til saken, kan dere kontakte saksbehandler, navn.....på telefon.....

Vennlig hilsen

- navn/stilling

2.6.2 Forslag på mal for enkeltvedtak

Til navn/adresse

Dato, sted

Saknr.:

Saken gjelder: (navn på barn, fødselsdato)

OVERSKRIFT (Vedtaket om for eksempel hjelpetiltak: Besøkshjem...)

Begrunnelse:

Regler vedtaket bygger på: Lovhjemmel: Lov om barneverntjenester §:

Andre regler (**forskrift, annet regelverk**)

Bakgrunn for vedtaket/faktiske forhold vedtaket bygger på: (Er lovens vilkår for å treffe vedtaket til stede? Hvorfor er det nødvendig med hjelp?, Hvilke andre tiltak er blitt brukt?)

Hovedhensyn i utøving av skjønn: (Hvorfor trengs akkurat dette vedtaket nå, hva vil man oppnå?)

Vedtaksperiode:

Budsjettpost:

Avgjort dato:

Avgjort av:

Dette vedtaket kan påklages til Fylkesmannen, etter Lov om barneverntjenester §§ 6-5 og 6-6, se siste side. I henhold til Forvaltningsloven § 29 er klagefristen 3 uker regnet fra det tidspunkt sakens parter har mottatt melding om vedtaket.

Klagen sendes til (navn på barneverntjenesten) for første instans klagebehandling.

Barneverntjenesten kan være behjelpelig med informasjon vedrørende fremsetting av klagen og klagers rettigheter.

Dersom dere har spørsmål i forhold til saken, kontaktes saksbehandler (navn) på tlf... eller e-mail...

Med vennlig hilsen

Navn/ stilling

Kopi: Partene i saken, eventuelt revisjon/ regnskap (eksklusiv begrunnelse), samarbeidspartnere etter samtykke fra partene.

(Siste side):

Lov om barneverntjenester § 6-5: "*Klage over barneverntjenestens vedtak.*

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, kan påklages til fylkesmannen.

Første ledd gjelder ikke saker som etter kapittel 7 hører under fylkesnemnda, med mindre noe annet er sagt i denne loven".

Lov om barneverntjenester § 6-6: *"Fylkesmannens kompetanse i klagesaker. Fylkesmannen kan overprøve alle sider av vedtaket. Dersom et vedtak som gir klageren medhold, ikke kan settes i verk straks, kan Fylkesmannen bestemme at det straks skal settes i verk midlertidige tiltak som kan dekke det øyeblikkelige behovet".*

Kapittel 3 Melding

3.1 Lov

Lov om barneverntjenester.
Lov om behandlingsmåten i forvaltningen.

3.2 Annet regelverk / kilder

Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten.
Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten.
Rundskriv om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner m.m.
Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.

3.3 Formål og prinsipper

Når barneverntjenesten mottar en melding, skal den snarest, og senest innen en uke, gjennomgå meldingen, og vurdere om meldingen gir grunnlag for undersøkelse, jf § 4-2. Bestemmelsen har som formål å hindre at meldinger til barneverntjenesten blir liggende ubehandlet, med de alvorlige følger dette kan få for barna det gjelder. Det vises til lov om barneverntjenester § 4-3, 1.ledd; ”dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold, som kan gi grunnlag for tiltak etter dette kapitlet, skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet”, jf. § 6-9.

3.4 Rutiner for arbeid med meldinger

3.4.1 Mottak og registrering av melding

- a. En henvendelse til barneverntjenesten om bekymring for et konkret barn er en melding i lovens forstand, uavhengig av form og hvem som er avgiver.
- b. Realitetsvurdering av en melding er ikke et enkeltvedtak som kan påklages, se Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 2](#).
- c. Barneverntjenesten må føre kontroll med at fristen for behandling av melding overholdes. Skjema for kontroll av tidsfristoverholdelse er utarbeidet av BFD/BLD og sendes fylkesmannen kvartalsvis.

- d. Dersom det mottas flere meldinger vedrørende samme barn, skal første melding registres som melding. Øvrige meldinger om barnet skal anses som informasjon i en undersøkelsessak.
- e. Dersom barneverntjenesten har registrert melding på ett barn, men i sitt arbeid blir bekymret for barnets søsken, kan dette kvalifisere for melding av barnets søster eller bror. En slik melding må registreres som ny melding på hvert enkelt barn i søskenflokk.
- f. Asylmottak har som rutine, vedrørende enslige mindreårige i mottaket, å varsle barneverntjenesten i kommunen der asylmottaket er plassert. En slik varsling er ikke å anse som en melding etter lov om barneverntjenester § 4-2. I enkelte saker kan mottaket eller andre være bekymret, og da skal barneverntjenesten følge opp en slik bekymringsmelding på vanlig måte.
- g. Privatpersoner og samarbeidspartnere som tar kontakt for råd og veiledning, har rett til å få dette uten at det registreres som melding, jf. lov om barneverntjenester § 4-4, 1.ledd. Det er således ikke et vilkår at barnet har et særlig behov for tiltak etter § 4-4. Denne veiledningsplikten kommer i tillegg til den veiledningsplikten som følger av forvaltningsloven § 11.

3.4.2 Anonyme meldinger

En anonym melding kan enten framsettes av en person som barneverntjenesten ikke vet hvem melder er, eller at barneverntjenesten kjenner til hvem melder er, men at han/hun ønsker å være anonym.

- a. Plikten til å gjennomgå og registrere meldingen, gjelder også når opplysninger fremsettes anonymt.
- b. Det bør utvises varsomhet med hensyn til hvorvidt meldingen skal følges opp med undersøkelser. Barneverntjenesten bør blant annet vurdere om meldingen gis i sjikanehensikt.
- c. Dersom melder oppgir identitet men vil være anonym overfor den meldingen gjelder og barneverntjenestens samarbeidspartnere, kan barneverntjenesten vurdere å unnta opplysninger om melderens identitet med hjemmel i forvaltningsloven § 19, 2.ledd, b). Overfor den som vil være anonym, må det presiseres at anonymitet ikke kan garanteres. Begrensningen gjelder ikke for dokumenter som er lagt frem for fylkesnemnda.
- d. Opplysningsplikten til barneverntjenesten, jf § 6-4, vil ikke være oppfylt ved en anonym melding. Opplysningsplikten forutsetter at den som gir melding gir seg til kjenne slik at barneverntjenesten på best mulig måte kan vurdere innholdet i meldingen og behovet for å innhente ytterligere opplysninger.

3.4.3 Tilbakemelding til melder

- a. Barneverntjenesten har taushetsplikt overfor den som har gitt melding til barneverntjenesten. Barneverntjenesten har som hovedregel verken plikt eller rett til å gi opplysninger videre til melder om eller eventuelt hvordan tjenesten vil gå videre i saken, jf. [Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten opplysningsretten og opplysningsplikten](#), kapittel 6.2.
Barneverntjenesten bør imidlertid alltid gi en generell tilbakemelding til melder; det vil si en tilbakemelding, om at meldingen er mottatt og at saken vil bli fulgt opp i overensstemmelse med lov om barneverntjenester.
- b. Barneverntjenesten kan også gi andre opplysninger til melder dersom taushetspliktsbestemmelsene åpner for det. I henhold til barnevernloven kan barneverntjenesten gi opplysninger til andre forvaltningsorganer dersom det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, eller for å forebygge alvorlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse. Barneverntjenesten kan også gi opplysninger ved samtykke, eller for å oppnå det formål opplysningene er gitt eller innhentet for, jf forvaltningsloven §§ 13 a nr. 1 og 13 b første ledd nr. 2.
- c. Barneverntjenesten kan bare gi opplysninger ut fra en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Det kan for eksempel være nødvendig å gi tilbakemelding til barnehagen eller skolen som har gitt melding til barneverntjenesten, for at disse instanser skal kunne hjelpe til i barnevernets arbeid med saken, jf. [Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten](#), kapittel 6.1.7.
- d. Dersom barn under 15 år har begått en straffbar handling, kan påtalemyndigheten beslutte å overføre saken til barneverntjenesten. I slike saker er barneverntjenesten unntatt taushetsplikten overfor melder, og skal da underrette påtalemyndighetene om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke, jf. straffeprosessloven § 71, b og [Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten](#), kapittel 7.1.
Barneverntjenesten er imidlertid ikke pliktig til å gi opplysninger om hvilke tiltak som er iverksatt eller begrunnelsene for disse.

3.4.4 Henleggelse av meldinger - søknader om tiltak - arkivering

- a. Noen ganger har henvendelsen/meldingen karakter av søknad fra foreldre eller ungdom. Søknaden skal da behandles, og vedtak om innvilgelse eller avslag skal da betraktes som enkeltvedtak i samsvar med forvaltningsloven.
- b. Dersom barneverntjenesten bestemmer å ikke igangsette undersøkelse, henlegges meldingen.
- c. Dersom det ikke settes i gang undersøkelse etter lov om barneverntjenester § 4-3, skal meldingen ikke arkiveres mer enn ett år.
- d. Dersom barnevernet mottar en melding som vurderes som ubegrunnet, og den derfor henlegges uten at meldingen registreres (makuleres), vil det ikke foreligge noen sak.

3.4.5 Sjekkliste for arbeid med meldinger

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Forhindre at meldinger til barneverntjenesten blir liggende ubehandlet ut over tidsfristen.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med meldinger:	
b.	Er tidsbruken planlagt i forhold til tidsfristen på en uke?	
c.	Er det en anonym melding hvor spesielle hensyn må tas?	
d.	Er det en henvendelse som må betraktes som en søknad?	
e.	Er det en ubegrunnet melding som skal makuleres?	
f.	Er det grunn til å anta at det foreligger forhold, som kan gi grunnlag for tiltak etter <u>kapittel 4</u> ? <ul style="list-style-type: none"> • Hvis <u>ja</u>, er det besluttet igangsettelse av barnevernundersøkelse med hjemmel i lov om barneverntjenester § 4-3? • Hvis <u>nei</u>, er barnevernmeldingen henlagt og arkivert med en maksimumsarkivering på ett år? 	
g.	Er det gitt en <u>generell</u> tiltakemelding til melder, om at meldingen er mottatt og at saken blir fulgt opp?	
h.	I saker som er meldt fra påtalemyndigheten, er det gitt tilbakemelding om hvorvidt det fattes vedtak i saken?	

3.5 Eksempler på rutinemateriell

3.5.1 Forslag til skjema for mottak av melding

Barn: Foreldre:	Navn: Mor: Far: Adresse:	Født:
Melder:	Navn: Adresse: Poststed: Telefon: Stilling/relasjon til barn/familie: Dersom melder ønsker å være anonym, hva er begrunnelsen:	
Meldingens innhold:	Hvilke konkrete forhold har melder observert, og/eller beskriver? Hvilket tidspunkt eller tidsperiode knyttes informasjonen til?	
Bruk av informasjonen i det videre forløp:	Har melder tatt opp forholdet med foreldrene? Ja/Nei Med andre? Ja/Nei Hvis ja, hvem? Ble meldingen lest opp for, og godkjent av melder? Ja/Nei Ble melder orientert om barnevernets arbeid, lovgrunnlag, fremgangsmåte og bruk av informasjon i et videre forløp i saken? Ja/Nei	
Mottatt:	Underskrift: Dato: Klokkeslett:	

3.5.2 Forslag på struktur på gjennomgang og konklusjon av melding

Gjennomgang og konklusjon av melding		
Navn:	Født:	
Barnevernets tidligere kjennskap til barnet og barnets familie? Beskriv:		
Hva har barneverntjenesten gjort tidligere? Beskriv:		
Vurdering:		
<ul style="list-style-type: none">• Akuttsak?• Undersøkes?• Henlegges?• Annet?		
Begrunnelse:		
Spørsmål til avklaring i det videre arbeid (SSB-begreper/sett hake)		
<ul style="list-style-type: none">• Vanskjøtsel• Seksuelle overgrep• Foreldres rusmisbruk• Barnets atferd• Fysisk mishandling• Foreldre død• Annet grunnlag• Psykisk mishandling• Foreldres psykiske lidelse• Barnets rusmisbruk		
Saken tildeles saksbehandler(e) navn:		
Avsluttet gjennomgang.	Dato:	Navn/stilling:

3.5.3 Forslag til svarbrev til melder

-Barneverntjenesten i NN kommune

Sted, dato

-Navn og adresse til melder

TILBAKEMELDING TIL MELDER

Vi viser til bekymringsmelding som vi mottok (*dato*)

Barnevernsmeldingen vil bli fulgt opp i overensstemmelse med lov om barneverntjeneste;

Det vil innen en uke bli tatt beslutning om barnevernundersøkelse skal igangsettes, eller om meldingen skal henlegges. Dersom det er grunn til å tro at barnet trenger tiltak fra barneverntjenesten, vil det bli igangsatt en barnevernundersøkelse.

En undersøkelse skal være gjennomført innen 3 måneder, men fristen kan i særlige tilfeller være 6 måneder.

Særlige tiltak etter barnevernloven er hjemlet i lovens kapittel 4.

Dersom dere har spørsmål i tilknytning til saken, kan dere kontakte saksbehandler, navn.....på
telefon.....

Vennlig hilsen

- navn/stilling:

Kapittel 4 Undersøkelsessaker

4.1 Lov

Lov om barneverntjenester.

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

4.2 Annet regelverk / kilder

Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten.

Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt situasjoner.

Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten.

Veileder om Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien.

Retningslinjer for hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.

4.3 Formål og prinsipper

Dersom gjennomgangen av barnevernmeldingen viser ”at det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter [kapittel 4](#), skal barneverntjenesten snarest undersøke forholdet”, jf. [§ 4-3, 1.ledd](#).

Undersøkelsen skal gjennomføres snarest og senest innen tre måneder. I særlige tilfeller, for eksempel ved bruk av eksterne sakkyndige i omfattende og tidkrevende undersøkelser, kan fristen være seks måneder, jf. [§ 6-9](#).

4.4 Rutiner for arbeid med undersøkelser

4.4.1 Plan for undersøkelsen

Det bør lages en plan for undersøkelsen.

- a. Planen skal være et verktøy for å sikre fremdrift i forhold til frister og informasjon/kommunikasjon med familien så vel som med samarbeidspartnere, om hvordan barnevernet arbeider i saken.
- b. Barnevernet har også et utredningsansvar når det skal treffes midlertidige vedtak.

4.4.2 Hvor omfattende skal undersøkelsen være?

- a. Barneverntjenesten skal gjennomføre undersøkelsen ”slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfat-

tende enn formålet tilsier. Det skal legges vekt på å hindre at kunnskap om undersøkelsen blir spredd unødig.”, jf. § 4-3, 2.ledd.

- b. Undersøkelsen må stå i forhold til meldingens innhold, og holde godt skille mellom hva som er fakta og hva som er vurderinger.
- c. Undersøkelsen skal ivareta hensynet til barnets beste.
- d. Ut fra at svært mange familier er usikre på hva barneverntjenesten ser etter i barnevernundersøkelser, bør parten(e) i saken gis informasjon som sikrer mest mulig forutsigbarhet og trygge rammer.
- e. Barneverntjenesten bør vurdere barnet i kontekst. Innhenting av relevant informasjon fra viktige arenaer i barnets liv; for eksempel skole, barnehage, hjemmet og fritidsaktiviteter, vil kunne være nyttig i undersøkelsen.

4.4.3 Hvem er part i saken?

Den avgjørelsen retter seg mot, eller direkte gjelder er part i saken når undersøkelsen starter, jf. forvaltningsloven § 2 e). Se også Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, kapittel 2.2 og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 2. Part i saken er dermed:

- a. Foreldre med foreldreansvar og daglig omsorg for barnet.
- b. Foreldre med foreldreansvar uten daglig omsorg i saker som ikke gjelder frivillige hjelpetiltak. Disse foreldrene er likevel part i saker om frivillige hjelpetiltak dersom det aktuelle tiltaket retter seg mot eller direkte berører vedkommende, for eksempel ved at tiltaket griper inn i vedkommende foreldres samværsrett med barnet.
- c. Foreldre som ikke har foreldreansvar for barnet, anses normalt ikke som part i en barnevernssak. Dette gjelder med mindre saken berører dem direkte. Foreldrene vil for eksempel være part i fylkesnemndssak for så vidt gjelder eget samvær etter § 4-19.
- d. Barnets partsrettigheter fremgår i § 6-3. Hovedregelen er at barn får partsrettigheter i egen sak ”dersom de har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker, skal barn alltid regnes som part”, jf. § 6-3, 2.ledd.

4.4.4 Samarbeid med foreldre

I undersøkelsesfasen er samarbeidet med foreldrene og barnet svært viktig. Et godt samarbeid med foreldrene vil også ha positive virkninger for barnet. Etablering av et tillitsfullt forhold til foreldrene vil også ha avgjørende betydning for effekten av eventuelle senere tiltak fra barneverntjenesten. Det er ofte nødvendig for barneverntjenesten å samarbeide med flere private og offentlige

personer/instanser i undersøkelsesfasen. Barneverntjenesten bør tilstrebe mest mulig åpenhet og dialog med foreldrene om kontakten med disse instansene. Jf. Rundskriv Q 24 Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten

- a. Barneverntjenesten skal tilstrebe samarbeid med foreldrene i undersøkelsen; blant annet i forhold til innhenting av opplysninger, jf. § 6-4, 1.ledd. Dette samarbeidet skal basere seg på foreldrenes rettigheter som part i saken.
- b. Foreldrene eller den barnet bor hos kan ikke motsette seg at undersøkelsen blir gjennomført ved besøk i hjemmet, jf. § 4-3, 3.ledd. Dette gjelder selv om foreldrene nekter å samarbeide med barnevernet i saken.
- c. Foreldrene er viktige informanter i undersøkelsen vedrørende beskrivelser av fakta så vel som formidlere av synspunkter. Dette gjelder både med hensyn til barnets og foreldrenes situasjon og problemer, og hvordan de mener barnets situasjon bør være og hvordan dette kan nås.
- d. Foreldrene bør som regel motta fortløpende informasjon om hvordan barneverntjenesten arbeider med undersøkelsen.

4.4.5. Andre særlige forhold

- a. Barneverntjenesten har plikt til å gi opplysninger til sosialtjenesten når ”det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet blir født med skade”, jf. 6-7, 3.ledd som henviser til sosialtjenesteloven § 6-2 a). Se også Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, kapittel 7.2.
- b. Ut fra bestemmelsene i § 4-8, jf. § 4-9, 1.ledd, kan barneverntjenesten foreta foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse for et nyfødt barn, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 7 og 8. Vedrørende prognosevurdering se Rundskriv om retningslinjer om foreløpige og midlertidige vedtak i akuttsituasjoner, kapittel 3.3.
- c. Dersom det foreligger mistanke om at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep, kan barneverntjenesten gi pålegg om at barnet skal bringes til sykehus eller annet egnet sted for undersøkelse, jf. § 4-3, 4.ledd. Barneverntjenesten kan i slike saker kreve bistand fra politiet, jf. § 6-8.
- d. I saker der barn utsettes for vold i familien, vil det være stort behov for samarbeid mellom ulike instanser; blant annet i forhold til koordinering og samordning av oppgaver. Slikt organisert samarbeid kan bl.a. skje gjennom opprettelse av ansvarsgrupper rundt barnet. Utveksling av opplysninger i slike grupper må da baseres på samtykke fra dem det gjelder, jf. forvalt-

ningsloven § 13 a), nr. 1. Det kan også være aktuelt å drøfte slike saker i kommunale eller regionale konsultasjonsteam; enten anonymt eller med samtykke. Dersom saken ikke er anonymisert eller det ikke foreligger samtykke, må det i hver enkelt sak vurderes konkret hvilke opplysninger som kan gis til hvem og på hvilket grunnlag. Se for øvrig [Veileder om Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien](#).

4.4.6 Informasjon fra barnet

Barnet er en viktig informant i egen sak, og barneverntjenesten bør tilstrebe å få frem barnets synspunkter. Barneverntjenesten bør finne en samtalepartner som barnet har tillit til og/eller som har særlige forutsetninger for å snakke med barn/ungdom.

- a. Barns rettigheter under saksbehandlingen, inkludert partsrettigheter er stadfestet i § 6-3. Hovedregelen er at barn får partsrettigheter i egen sak ”dersom de har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særlige tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker, skal barn alltid regnes som part”, jf. § 6-3, 2.ledd.
- b. Barn som er fylt 7 år eller yngre, og som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal informeres, og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne jf. § 6-3, 1.ledd.
- c. Barnevernet har adgang til, enten selv, eller gjennom engasjert sakkyndig, å kreve å få snakke med barnet i enerom jf. § 4-3, 4.ledd.
- d. Det bør fortløpende og i forhold til undersøkelsens konklusjon, avklares hvordan barnets mening skal tillegges vekt i saken, i samsvar med alder og modenhet.
- e. Barneverntjenesten må også vurdere om informasjon fra barnet kan skade forholdet mellom barnet og foreldrene. Det må derfor avklares hvordan denne informasjonen skal håndteres videre i forhold til forvaltningslovens bestemmelser om dokumentinsyn.

4.4.7 Innhenting av opplysninger fra andre instanser

Barneverntjenesten kan i undersøkelsesfasen innhente opplysninger fra andre; blant annet gjennom pålegg jf. også Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten. Slikt pålegg kan gis når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf § 6-4.

- a. Opplysningsplikten gjelder for alle instanser og tjenester, samt organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, kommune eller fylkeskommune, jf. § 6-4, 2.ledd.

- b. Opplysningsplikten er tillagt den enkelte som utfører arbeid eller tjeneste for det offentlige.
- c. Opplysningsplikten gjelder også for en rekke yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, jf. § 6-4, 3.ledd. Se også Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, kapittel 8.1.
- d. Ved pålegg om å gi opplysninger, er det organet som gir pålegget; barneverntjenesten eller fylkesnemnda, som skal vurdere og definere om opplysningsplikten foreligger, og hvilke opplysninger som er relevante for saken. Den som gir pålegget må konkretisere hvilke opplysninger som skal gis, jf. Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, kapittel 8.4.
- e. Barneverntjenesten har i noen situasjoner adgang til å gi ellers taushetsbelagte opplysninger videre. Barneverntjenesten kan bl.a. gi opplysninger til andre forvaltningsorganer dersom dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver, jf § 6-7. Taushetsplikten er heller ikke til hindre for at barneverntjenesten bruker opplysningene for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, herunder for å innhente opplysninger fra andre instanser jf. forvaltningsloven § 13 b, nr 2, se også Rundskriv om Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, kapittel 6.

4.4.8 Informasjon fra privatpersoner

Det kan være behov for å hente inn opplysninger fra privatpersoner. Disse vil da få kjennskap til at det foregår en barnevernundersøkelse. I slike tilfeller skal det ikke gis ut mer informasjon enn strengt nødvendig.

- a. Barneverntjenesten bør i utgangspunktet forsøke å innhente samtykke fra foreldrene til å innhente slik informasjon. I den forbindelse bør det også avklares hvordan barneverntjenesten og foreldrene konkret kan samhandle.
- b. Dersom samtykke fra foreldrene ikke foreligger, kan barneverntjenesten finne det nødvendig å gi ut opplysninger til privatpersoner som et ledd i arbeidet med undersøkelsen, jf. forvaltningsloven § 13 b, nr. 2.

4.4.9 Bruk av sakkyndige

Loven inneholder ingen nærmere bestemmelser om hva undersøkelsen skal bestå i, og hvordan den skal gjennomføres, foruten at ”den skal gjennomføres slik at den minst mulig skader noen som den berører, og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier”, jf. § 4-3, 2.ledd. Det kan imidlertid være behov for sakkyndig bistand i saken. Den sakkyndige utredningen inngår i så fall som en del av barnevernets saksutredning.

4.4.10 Konklusjon av undersøkelsen

Undersøkelsen skal konkludere med:

1. Henleggelse på bakgrunn av at vilkårene ikke er tilstede for å sette inn tiltak etter [kapittel 4](#) eller
2. Vedtak om tiltak med hjemmel i [kapittel 4](#), hvor barneverntjenesten har vedtaksmyndighet eller
3. Forslag til vedtak til fylkesnemnda om tiltak etter [kapittel 4](#) hvor fylkesnemnda har vedtaksmyndighet.

4.5 Sjekkliste for arbeid med undersøkelser

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Undersøke om forholdene er til stede for tiltak overfor barnet med hjemmel i kapittel 4.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med undersøkelser:	
b.	Er tidsbruken planlagt i forhold til tidsfristen på tre måneder?	
c.	Er det aktuelt med utvidelse til 6 måneder, hva er i så fall begrunnelsen?	
d.	Er det laget en plan for undersøkelsen?	
e.	Er det gjort en vurdering av hvem som er parter i saken?	
f.	Er det gjort en vurdering om dette er <ul style="list-style-type: none"> • en sak med fokus på hjelptiltak hvor foreldrene bør gis mulighet til en beslutningsform, i form av familieråd eller bruk av nettverksmetodiske fremgangsmåter? • en sak hvor fokus er rettet mot mulig vold overfor barnet og spesielle hensyn må tas for å beskytte barnet, for eksempel unnlate å varsle partene ved oppstart av undersøkelsen? • en sak av alvorlig karakter hvor det må brukes tid i undersøkelsen, for å finne ut om fokus skal være å ha åpenhet for både myndiggjøring av foreldrene så vel som et mer problemavdekkende blikk? 	
g.	Er det gjort en vurdering av hvordan barns rettigheter skal ivaretas i saken?	
h.	Har barneverntjenesten funnet en egnet person som kan samtale med barnet?	
i.	Er det vurdert om noen offentlige instanser bør informeres om at det er igangsatt en undersøkelse, for eksempel skole eller barnehage?	
j.	Er det informasjon i saken som tilsier at barneverntjenesten skal informere politiet, for eksempel om vold mot barnet?	
k.	Er det vurdert om det bør innhentes opplysninger fra offentlige eller private personer i undersøkelsen; eventuelt ved pålegg?	
l.	Er det innhentet sakkyndig hjelp i undersøkelsen?	

4.6 Eksempler på rutinemateriell

4.6.1 Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra helsestasjon:

- Har barnet møtt til regelmessig kontroll?
- Dato for siste kontroll?
- Hvem bringer barnet til kontroll?
- Beskrivelse av samarbeid mellom foreldre og helsestasjon.
- Beskrivelse av barnets utvikling i forhold til alder.
- Barnets temperament.
- Hvordan takles eventuelle problemer som for eksempel sykdom hos barnet av omsorgspersonene?
- Beskriv barnets stell og trivsel.
- Beskriv barnets ressurser og foreldrenes ressurser.
- Beskriv eventuelt barnet i samspill med andre barn/voksne på arenaer som familie, fritid og eventuelt skole/barnehage.

4.6.2 Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra skole:

- Fravær (omfang/perioder)?
- Barnets fungering i forhold til alder?
- Konsentrasjon?
- Selvstendig arbeid?
- Hjemmearbeid?
- Relasjon til øvrige elever (eldre/ynge barn)?
- Relasjon mellom eleven og lærerne (variasjoner)?
- Spesielle interesser, talenter, ferdigheter?
- Beskrivelse av spesielle behov for hjelp
- Beskrivelse av relasjon og samarbeid mellom skole og foreldre.
- Beskrivelse av ressurser hos barnet og foreldrene.
- Eventuell beskrivelse av barnets samspill med voksne og barn på arenaer som hjemme- og fritid.

4.6.3 Forslag til momentliste ved innhenting av informasjon i undersøkelsen fra barnehage:

- Barnets oppmøte i barnehagen, tidspunkt?
- Hvem følger/henter barnet?
- Påkledning?
- Barnets lekeevne?
- Barnets interesser?
- Aktiviteter barnet ikke vil delta i?
- Forhold til andre barn, jevnaldrene, yngre/eldre?
- Barnets temperament/typiske reaksjonsmåter?
- Barnets reaksjon på grensesetting?
- Beskriv barnets ressurser og foreldrenes ressurser.
- Beskriv samhandlingen mellom barnehage og foreldre.
- Beskriv eventuelt samspill med andre barn/voksne på hjemme- og fritidsarenaer.

4.6.4 Forslag til momentliste i en "midtveis evaluering":

- Hva var den opprinnelige problembeskrivelsen for barnets situasjon, og hva var barnevernets faglige fokus i arbeidet?
- Hvilken informasjon er innhentet, hva vet barnevernet i dag om barnets situasjon?
- Hvilke spørsmål er aktuelle å få svar på, i det videre arbeidet?
- Hvilke ressurser bør bygges videre på hos foreldre, barnet selv og hvordan?
- Er det ressurser i det private nettverket til familien som kan erstatte offentlig hjelp eller være et supplement i kombinasjon med offentlig hjelp?

4.6.5 Forslag til momentliste i barnevernets oppsummering

- Navn på foreldre og barn
- Fakta om omsorg/foreldreansvar
- Hva var bakgrunn for at det ble satt i gang en undersøkelse?
- Hva har undersøkelsen bestått i, og hvordan har barneverntjenesten arbeidet?
- Oppsummering på hvordan det har vært arbeidet
- Vurdering av barnets situasjon og hjelpebehov med fokus på mestring og ressurser hos barnet selv, hos foreldre og slekt/nettverk som det kan bygges videre på, og eventuelt er tilstrekkelig hjelp
- Vurdering av hvilke tiltak som bør iverksettes og hvordan, eventuelt hvorfor det ikke settes i gang tiltak
- Hvem skal ha informasjon om undersøkelsens konklusjon og hvordan?
- Vurder forhold vedrørende beslutningsmodell i denne saken; for eksempel familieråd.

Kapittel 5 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

5.1 Lov

Lov om barneverntjenester.
Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker.
Forskrift og retningslinjer for fosterhjem.

5.2 Annet regelverk / kilder

Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.
Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten.
Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD.
Rutinehåndbok for fosterhjem fra BLD.
Rundskriv til Barnevernloven § 1-3 - Tiltak for ungdom over 18 år.

5.3 Formål og prinsipper

Hjelpetiltak til barn og barnefamilier skal være til barnets beste, jf. § 4-1, og skal gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter, jf. § 4-4. Hjelpetiltak skal fortrinnsvis gis til familien i hjemmet. De har som hensikt å styrke barnets og foreldrenes resurser og foreldrenes omsorgskompetanse, på en måte som redusere behov for mer alvorlige inngrep senere, som omsorgsovertakelse.

5.4 Rutiner for arbeid med hjelpetiltak

5.4.1 Vilkår for hjelpetiltak

Barnevernloven gir ingen ubetinget rett til hjelpetiltak. Det er barneverntjenesten som skal avgjøre dette i den enkelte sak ut fra generelle kriterier i § 4-4, 2.ledd som baseres på barnets "særlig behov". Disse kriterier gir rom for faglig skjønn angående hvilke barn og familier som trenger hjelp. Det er ikke nok at barnet og familien kan dra nytte av hjelpen hvis ikke "et særlig behov" kan dokumenteres, jf. Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, kapittel 5.1.

- a. Barneverntjenesten skal avklare gjennom barnevernundersøkelsen, jf. § 4-3 om vilkår for hjelpetiltak er tilstede, jf. § 4-4, 2.ledd "når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov". Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 4.

- b. Barnets "særlig behov" bør vurderes ut i fra hele situasjonen; blant annet utvikling og fungering, helse, trivsel og eventuelle problemer som vanskelig atferd eller sosial misstilpasning.
- c. Forhold i hjemmet som kan være skadelig for barnet, bør vurderes. Dette gjelder for eksempel foreldrenes psykiske problemer eller rusmisbruk, uheldige oppdragelsespraksis, dårlig økonomi eller utilfredsstillende boforhold.

5.4.2 Valg av hjelpetiltak

Barnevernloven gir eksempler på hjelpetiltak som kan benyttes; blant annet støttekontakt, besøkshjem og andre foreldrestøttende tiltak, jf. § 4-4, 2.ledd. Listen er ikke uttømmende og barneverntjenesten bør bruke fleksibilitet og kreativitet i valg av tiltak, og i utviklingen av nye tiltak. Hjelpetiltak bør velges i samråd med familien, og ut i fra barnets og familiens konkrete behov. Det er viktig at det er en klar sammenheng mellom problemene som skal løses og tiltak som settes inn for å møte disse problemer, jf. Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, [kapittel 5](#).

- a. Barneverntjenesten bør drøfte med familien hvilke problemer som det ønskes hjelp med og hvilke tiltak som kan være aktuelle.
- b. Det bør avklares hvem hjelpen skal rettes mot (barnet, foreldrene) og hvor hjelpen skal settes inn (hjem, barnehage, fritid).
- c. Det bør skaffes oversikt over hjelpetiltak som kommunen har til disposisjon. Det anbefales at kommunen har en oppdatert liste over hjelpetiltak.
- d. Innhenting av informasjon om lovende hjelpetiltak som benyttes andre steder kan være et nyttig kilde. Rundskriv Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier inneholder en kort oversikt over noen nye metoder og tiltak som BFD mener kan være særlig aktuelle i forebyggende arbeid med disse familiene.
- e. Det bør vurderes om tiltakene som kommunen har til disposisjon, er tilstrekkelige til å møte familiens behov, eller om det er behov for andre hjelpetiltak.
- f. Det bør velges, i samråd med familien, et eller flere hjelpetiltak som er egnet til å redusere de aktuelle problemene og forbedre familiens situasjon.

5.4.3 Samtykke

Hjelpetiltak skal være frivillig og gjennomføres mest mulig i samarbeid med barnet og foreldre. Dette gjelder med mindre de pålegges gjennom vedtak i fylkesnemnda, jf. § 4-4, 4.ledd. Frivillighet og familiens medvirkning gir beste forutsetninger for at hjelpetiltak kan bidra til å forbedre barnets og familiens situasjon.

- a. Det bør drøftes med familien, tidlig i saken, deres synspunkter om saken og om hjelpetiltak bør prøves.
- b. Det bør avklares hvem som er part i saken, jf. Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 2.2.](#), Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, [kapittel 3](#), og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 6](#).
- c. Det skal innhentes **skriftlig** samtykke fra alle som er part i saken.
- d. Barn som er part i saken skal samtykke. Barnet er part dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder, jf. [§ 6-3, 2.ledd](#).
- e. Yngre barn uten partsstatus bør også involveres i saken; ”Et barn som er fylt 7 år og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne”, jf. [§ 6-3, 1.ledd](#).
- f. Foreldre som bare har foreldreansvar for barnet, er normalt ikke part og skal ikke samtykke til hjelpetiltak. Dette gjelder med mindre det aktuelle hjelpetiltaket berører dem direkte, for eksempel griper inn i samværsretten med barnet, eller dersom det aktuelle tiltaket blir iverksatt i samværs hjemmet.
- g. Foreldre uten foreldreansvar er normalt ikke part i slike saker.

5.4.4 Plassering utenfor hjemmet som hjelpetiltak uten omsorgsovertakelse

Hjelpetiltak skal helst gis til familien i hjemmet og bidra til å løse familiens problemer tidlig, uten at barnet må plasseres bort. Barnevernloven åpner likevel for frivillig plassering av barnet utenfor hjemmet ”når vilkårene i 2.ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak”, jf. [§ 4-4, 5.ledd](#). Frivillig plassering skal være en midlertidig løsning som brukes når foreldre er forbigående ute av stand til å ivareta den daglige omsorgen for barnet.

- a. Det skal vurderes om det er mulig å hjelpe familien gjennom hjelpetiltak i hjemmet, før man tenker på frivillig plassering utenfor hjemmet.
- b. Det bør avklares hvorfor foreldrene er ute av stand til å ta seg av barnet, og hvor lenge man forventer at barnet må plasseres.
- c. Det er ingen bestemt tidsfrist for hvor lenge et barn kan plasseres som hjelpetiltak med samtykke, men det er mest aktuelt når foreldrene er forbigående ute av stand til å ta seg av barnet, for eksempel på grunn av sykdom, jf. Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, [kapittel 8.3](#).

- d. Det skal vurderes før frivillig plassering tas i bruk, om det er mer hensiktsmessig med omsorgsovertakelse jf. § 4-12, dersom ”det forutsettes at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg”, jf. § 4-4, 5.ledd.
- e. Foreldre og barn som er part i saken, skal gi skriftlig samtykke til frivillig plassering.
- f. Barneverntjenesten skal avtale med familien om detaljene rundt plasseringen, inkludert sted, varighet, samvær mellom barn og foreldre, og barnets aktiviteter som skole eller barnehage.
- g. Barneverntjenesten ”kan formidle plass i fosterhjem, institusjon, eller senter for foreldre og barn”, jf. § 4-4, 5.ledd. Plasseringsalternativene er ikke begrenset til de som skal brukes etter omsorgsovertakelse, jf. § 4-14.
- h. Barneverntjenesten skal bruke hovedsaklig samme regler for frivillig plassering i fosterhjem, som for plassering etter omsorgsovertakelse, jf. § 4-22. Det betyr blant annet at fosterhjemmet skal godkjennes av og føres tilsyn med av barneverntjenesten, og det skal inngås en skriftlig avtale mellom fosterforeldrene og barneverntjenesten. Se også [Forskrift og retningslinjer](#) for fosterhjem og Rutinehåndbok for fosterhjem.
- i. Når det gjelder frivillig plassering av ungdom med alvorlige atferdsvansker i institusjon, bør plasseringen fortrinnsvis skje på grunnlag av bestemmelsene i § 4-26 som gir ungdom partsrettigheter uansett alder, istedenfor frivillig plassering etter § 4-4, 5.ledd, jf. Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, kapittel 8.3. Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 9](#).

5.4.5 Kommunale vedtak om hjelpetiltak etter § 4-4

Barneverntjenesten har beslutningsmyndighet i forhold til vedtak om frivillige hjelpetiltak etter § 4-4. Vedtak skal fattes etter forvaltningslovens regler for enkeltvedtak, og de skal være i tråd med barnevernets saksbehandlingsregler, jf. Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 2](#).

- a. Barneverntjenesten skal treffe vedtak om frivillig hjelpetiltak etter § 4-4 innenfor tidsfrist for gjennomføring av barnevernundersøkelser. Denne er 3 måneder eller i særlige tilfeller 6 måneder, jf. § 6-9.
- b. Hjelpetiltaket skal vedtas av barneverntjenesten før det iverksettes. Dette er enkeltvedtak, jf. [forvaltningsloven § 2](#). Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 2](#).
- c. Vedtaket skal normalt være skriftlig, jf. [forvaltningsloven § 23](#).

- d. Vedtaket skal begrunnes samtidig med at vedtaket treffes, jf. [forvaltningsloven § 24](#).
- e. Begrunnelsen skal vise til de regler vedtaket bygger på, jf. [forvaltningsloven § 25, 1.ledd](#). Det skal henvises til loven og til forskrifter, jf. Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, kapittel 5. Begrunnelsen skal gjengi innholdet av reglene, eller problemstilling som vedtaket bygger på.
- f. Begrunnelsen skal nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på, jf. [forvaltningsloven § 25, 2.ledd](#). Fremstillingen av de faktiske forhold må vise at lovens vilkår for å treffe vedtak foreligger, jf. Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, kapittel 5. Hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av skjønn, skal også nevnes, jf. [forvaltningsloven § 25, 3.ledd](#).
- g. Barneverntjenestens vedtak bør også inneholde:
 - bekreftelse på at det foreligger nødvendig samtykke fra foreldre og barn som er parter i saken; se pkt. [5.4.3](#).
 - bekreftelse på at det er utarbeidet tidsavgrenset tiltaksplan, jf. Tiltaksplaner og omsorgsplaner – En veileder fra BLD.

5.4.6 Forslag til fylkesnemnda om pålagte hjelpetiltak

Hjelpetiltak skal fortrinnsvis gjennomføres på frivillig basis, i samarbeid med barnet og foreldrene. [§ 4-4, 4.ledd](#) åpner for at noen tiltak som unntak "skal settes i verk ved pålegg til foreldrene". Pålegg skal bare brukes "om nødvendig" dersom man ikke kan nå frem med frivillig hjelpetiltak. Pålagt hjelpetiltak må vedtas av fylkesnemnda, som har myndighet i disse saker, jf. [§ 7-2](#). Tiltak som kan gjennomføres med pålegg er "opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud". Fylkesnemnda kan også gi pålegg om tilsyn når vilkårene i [§ 4-12](#) er til stede.

- a. Barneverntjenesten skal vurdere muligheten for å hjelpe familien med frivillige tiltak, og disse bør eventuelt forsøkes først, jf. [§ 4-4, 2.ledd](#).
- b. Barnets behov for dagtilbud som barnehage eller skolefritidsordning, skal vurderes, og disse kan om nødvendig gjennomføres med pålegg, jf. [§ 4-4, 4.ledd](#). Dette gjelder dersom vilkårene i [§ 4-4, 2.ledd](#) er til stede.
- c. Barneverntjenesten kan også vurdere behovet for å sette hjemmet under tilsyn/oppnevne tilsynsfører for barnet med pålegg, dersom vilkårene for omsorgssvikt, jf. [§ 4-12](#) er tilstede. Det skal vurderes om det er mer hensiktsmessig med omsorgsovertakelse.
- d. Barneverntjenesten skal forberede og skrive forslag til vedtak om pålagt hjelpetiltak, til fylkesnemnda med informasjon om barnets behov, foreldrenes samarbeidsvilje og samarbeidsevne, muligheter for frivillig hjelpe-

tiltak, beskrivelse av valgt tiltak med begrunnelse, og bekreftelse for tiltaksplan/oppfølging, jf. § 7-3, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 6](#).

5.4.7 Oppfølging av hjelpetiltak

Oppfølging av hjelpetiltak er en viktig forutsetning for at disse kan lykkes.

Tiltaksplan er et nyttig verktøy som skal brukes i oppfølgingsarbeidet.

Barnevernloven § 4-5 fastsetter at "barneverntjenesten skal utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan når hjelpetiltak vedtas". Oppfølgingsansvaret omfatter både barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal vurdere "om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak". Se også Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD.

- a. Den bør spesifisere hvem som har ansvar for oppfølging av barnet og foreldrene.
- b. Det bør skisseres mål (hovedmål og delmål) for tiltakene med indikatorer for måloppnåelse.
- c. Tiltaket bør evalueres på fastsatt tidspunkt for å kunne ta stilling til om tiltaket bør fortsette, erstattes eller suppleres med andre hjelpetiltak eller avsluttes.
- d. Tiltaket bør ikke opphøre på et på forhånd bestemt tidspunkt, uten at det er vurdert om barnet og/eller foreldrene fortsatt har behov for hjelp.
- e. Frivillig hjelpetiltak iverksatt før barnet fyller 18 år kan opprettholdes eller erstattes av andre tiltak når barnet samtykker, inntil barnet fyller 23 år, jf. § 1-3. Det bør drøftes "i god tid før ungdommen fyller 18 år", hvordan ungdommen vurderer situasjonen og sine ønsker i forhold til tiltak, jf. [Rundskriv til Barnevernloven § 1-3 - Tiltak for ungdom over 18 år](#). Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 10](#).

5.5 Sjekkliste for arbeid med hjelpetiltak

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Arbeide for å sikre barn hjelpetiltak.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med hjelpetiltak	
b.	Er det gjort en vurdering av om vilkår for frivillig hjelpetiltak er til stede; om barnet har "særlig behov"?	
c.	Har barneverntjenesten drøftet med barnet og foreldrene deres opplevelse av situasjonen, og deres synspunkter på hjelpetiltak?	
d.	Er problemene som det skal arbeides med, godt definerte, og er det valgt tiltak som kan avhjelpe problemene?	
e.	Er det innhentet oversikt over tilgjengelige hjelpetiltak i kommunen?	
f.	Er det avklart om det finnes eksisterende tiltak som kan møte behovet?	
g.	Er det vurdert om det er behov for å finne/utvikle nye tiltak?	
h.	Er det avklart hvem som er part i saken?	
i.	Er det innhentet skriftlig samtykke fra barn med partsrettigheter og foreldrene?	
j.	Er det laget tidsavgrenset tiltaksplan for oppfølging av barnet og foreldrene?	
k.	Har barneverntjenesten fattet vedtak om frivillig hjelpetiltak?	
l.	Bli barnets og foreldrenes utvikling jevnlig fulgt opp?	
m.	Evalueres hjelpetiltak på fastsatte tidspunkter, og vurderes da behovet for forlengelse, alternative tiltak eller avslutning?	
n.	Hvis familien ikke kan hjelpes på frivillig basis, har barneverntjenesten vurdert behovet for pålagt hjelpetiltak?	

5.6 Eksempler på rutinemateriell

5.6.1 Forslag til mal for samarbeidsavtale mellom foreldre, fosterhjem og barneverntjenesten

Se Rutinehåndbok for fosterhjem fra BLD.

5.6.2 Forslag til brev vedrørende innhenting av politiattest

U.off.iht. Off.loven § 5 a, 1.ledd/
Forvaltningsloven § 13, 1.ledd nr.1

(navn)

(adresse)

(dato)

Innhenting av politiattest

Etter lov om barneverntjeneste § 6-10, 4.ledd, kan barneverntjenesten kreve politiattest fra personer som utfører oppgaver for barneverntjenesten; støttekontakter, tilsynsførere, private som tar i mot barn som avlastningstiltak, og andre som utfører oppgaver for barneverntjenesten som ledd i hjelpetiltak etter lov om barneverntjeneste § 4-4.

På bakgrunn av ovenstående bes du/dere vennligst om å fremlegge en uttømmende politiattest i henhold til barnevernloven § 6-10, 5. ledd da dette er påkrevd. Søknadsskjema fås ved henvendelse hos *(navn på politikammer/lensmannskontor)*.

Dersom det skulle være spørsmål knyttet til denne henvendelsen, vennligst ta kontakt med undertegnede på telefon.....

Med vennlig hilsen

(navn/stilling)

Kopi: foreldre/foresatte

5.6.3 Forslag til struktur for tiltaksplaner

For utfyllende informasjon, se [Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD](#)

TILTAKSPLAN

Gjelder: **Hjelpetiltak i hjemmet etter lov om barneverntjeneste § 4-4.**

Del 1: Formelle opplysninger

Barnets navn:
Født:
Adresse:

Foreldre/foresatte:

Mor:
Adresse:
Telefon/mobil:
Telefon jobb:
E-mailadresse:

Far:
Adresse:
Telefon/mobil:
Telefon jobb:
E-mailadresse:

Samboer:
Adresse:
Telefon/mobil:
Telefon jobb:
E-mailadresse:

Barnevernsvedtak nr.:
Dato:
Tiltak:
Vedtaksperiode:

Aktuelle samarbeidspartnere:

Instans:
Tlf.:
Instans:
Tlf:
Instans:
Tlf:

Del 2 Struktur og innhold i tiltaksplanen

Situasjonsbeskrivelse

Hva er barnets situasjon og behov i dag?

Målbeskrivelse

Hva er barnets situasjon når ønsket endring er oppnådd?

Tiltaksbeskrivelse

Hva skal til for å nå målene?

Tidsperspektiv

Hvor lenge skal tiltakene vare?

Evaluering

Hva skal gjøres av hvem og hvordan skal vi finne ut om tiltakene fører mot målet?

Kapittel 6 Barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker

6.1 Lov

[Lov om barneverntjenester.](#)

[Lov om sosialtjenester.](#)

[Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda.](#)

6.2 Annet regelverk / kilder

[Retningslinjer om saksbehandling](#) i barneverntjenesten.

[Retningslinjer om barnets talsperson](#) i saker som skal behandles i fylkesnemnda.

NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker.

6.3 Formål og prinsipper for arbeid

Fylkesnemnda for sosiale saker ble opprettet for å styrke rettssikkerheten for barn og foreldre i behandling av tvangssaker i barnevernet (og andre tvangssaker med hjemmel i sosialtjenesteloven). Barneverntjenestens saksforberedelse for fylkesnemnda skal legge til rette for god, rask og effektiv saksbehandling. Saken skal være godt nok opplyst til å gi fylkesnemnda et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

6.4 Rutiner for barneverntjenestens arbeid med fylkesnemndssaker

6.4.1 Hva er fylkesnemnda for sosiale saker?

Fylkesnemnda for sosiale saker er et domstollignende statlig forvaltningsorgan, som er opprettet med hjemmel i sosialtjenesteloven § 9-1. Den har en uavhengig stilling i faglige spørsmål i forhold til departementet og fylkesmann, og er administrativt underlagt Barne- og likestillingsdepartementet.

6.4.2 Hvilke saker skal avgjøres i fylkesnemnda?

Fylkesnemnda for sosiale saker har beslutningsmyndighet i tvangssaker i barnevernet og sosialtjenesten, jf. § 7-2 og sosialtjenesteloven, § 9-1.

Barnevernssaker utgjør mesteparten av nemndas arbeid.

- a. Fylkesnemnda skal behandle barnevernssaker som førsteinstans etter § 7-2 a) - f). Disse dreier seg blant annet om omsorgsovertakelse av et barn, samværsspørsmål, fratakelse av foreldreansvar med eventuelt samtykke til adopsjon, og tiltak for barn med atferdsvansker.
- b. Fylkesnemnda skal behandle saker som klageinstans etter § 7-2, g), h). Dette er saker hvor barneverntjenesten har fattet opprinnelig vedtak, for eksempel plassering av et barn utenfor hjemmet i en akuttsituasjon som skal overprøves i fylkesnemnda.

6.4.3 Initiering av fylkesnemndssaker

Fylkesnemnda er et rent avgjørelsesorgan og er avhengig av barneverntjenesten for at sakene som faller inn under nemndas myndighetsområde skal tas opp til behandling, jf. § 7-3, 1.ledd. Fylkesmannen har selvstendig rett til å fremme forslag til vedtak i fylkesnemnda jf. § 7-3, 4.ledd, dersom fylkesmannen blir kjent med forhold som tilsier behov for dette. Denne retten bør brukes unntaksvis, hvis fylkesmannen ikke kan bli enig med barneverntjenesten om at de skal fremme saken.

- a. Når barneverntjenesten vurderer at vilkår for denne type tiltak er til stede, skal barneverntjenesten forberede saken og fremme forslag til tiltak overfor fylkesnemnda.
- b. Det er barnets oppholdskommune som har ansvaret for å fremme forslag til tiltak, jf. § 8-4, men ansvaret kan etter avtale overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til.

6.4.4 Parter og partsrettigheter

Forvaltningslovens § 2, e), definerer en part som "person som en avgjørelse retter seg mot, eller saken direkte gjelder." I sitt forslag til fylkesnemnda skal barneverntjenesten gi en fullstendig oversikt over hvem som anses å være part i saken.

- a. Kommunen (ved barneverntjenesten) er den offentlige part i saken og "bør under saken være representert av en advokat" jf. § 7-3, 2.ledd.
- b. Barneverntjenesten skal gjøre rede for hvem som anses å være privat part i saken, og om partene er representert med advokat. (Fylkesnemnda avgjør hvem som er part i saken).
- c. Partene har rett til å være representerte ved advokat under behandling av fylkesnemndssaker, og kostnadene skal dekkes av det offentlige, jf. § 7-1, d), sosialtjenesteloven § 9-5, og rettshjelploven § 17.
- d. Foreldre som bor sammen med barnet og som i tillegg har foreldreansvar, vil alltid være part i en barnevernssak.

- e. Foreldre som bare har foreldreansvar uten daglig omsorg, vil som utgangspunkt også være part i sak for fylkesnemnda.
- f. Foreldre som ikke har foreldreansvar for barnet, anses normalt ikke som part i en barnevernssak. Dette gjelder med mindre saken berører dem direkte. Foreldrene vil for eksempel være part i fylkesnemndssak for så vidt gjelder eget samvær etter § 4-19.
- g. Barneverntjenesten skal fremlegge skriftlig bekreftelse fra folkeregisteret, om hvem som har del i foreldreansvaret. Mange foreldre har en uklar oppfatning av, eller de gir feilaktig informasjon om dette spørsmålet, jf. brev av 02.04.04 fra fylkesnemnda for sosiale saker Sør- og Nord-Trøndelag.
- h. Barn som har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder, skal være part i saken jf. § 6-3. I saker som gjelder tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker jf. §§ 4-24 og 4-26, skal barnet alltid regnes som part, uansett alder. Fylkesnemnda kan bestemme at barn under 15 år skal være part i "særskilte tilfeller".
- i. Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet jf. § 6-3.
- j. Partsrettigheter under behandling av saker i fylkesnemnda inkluderer blant annet rett til representasjon av advokat, forhåndsvarsling, dokumentinnsyn, og klage, jf. [forvaltningslovens kapittel IV](#), se også Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 2 og 4.
- k. Fosterforeldre er i utgangspunktet ikke part i en barnevernsak, men har rett til å uttale seg i saker som gjelder opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-21. Heller ikke i saker som gjelder klage over flytting etter § 4-17 regnes fosterforeldrene automatisk som parter.

6.4.5 Barneverntjenestens skriftlige saksfremlegg

Når barneverntjenesten fremmer et forslag til tiltak overfor fylkesnemnda er det barneverntjenestens ansvar å utrede saken og begrunne forslaget. Forslaget skal "gjøre rede for de omstendigheter som legges til grunn for det tiltak barneverntjenesten foreslår skal settes i verk. De skriftlige uttalelser og forklaringer som forslaget bygger på, skal vedlegges, og det skal opplyses om hvilke personer som skal gi forklaring for fylkesnemnda", jf. § 7-3.

- a. Fylkesnemndssaker avgjøres normalt etter et forhandlingsmøte, med muntlig vitneførsel som skal være nemndas primære beslutningsgrunnlag. Barneverntjenestens skriftlige saksfremlegg skal derfor opplyse saken nok, men skal ikke være for omfattende ut i fra "muntlighetsprinsippet" (normalt ikke over 15 sider).

- b. Barneverntjenesten ”bør under saken være representert av en advokat” jf. [§ 7-3, 2.ledd](#). Kommunen kan velge unntaksvis ikke å benytte advokat, for eksempel i saker som er helt kurante der partene er enige og skal gjennomføres med forenklet behandling.
- c. Barneverntjenestens skriftlige saksfremstilling med vedlegg bør normalt vurderes, kontrolleres og eventuelt suppleres av kommunens advokat som sender saken videre til nemnda. Det vil også normalt være hensiktsmessig at advokaten utarbeider et sammenfattet forslag til tiltak basert på barneverntjenestens saksfremstilling jf. Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 6.2](#).
- d. Barneverntjenesten vil ofte ha nytte av å drøfte saker som vurderes som mulig fylkesnemndssaker med kommunens advokat på et tidligere tidspunkt før man setter i gang med den skriftlig saksforberedelse. Dette gjelder særlig saker som er mer ”kompliserte eller kontroversielle”. Advokaten kan være behjelpelig med råd spesielt om sakens juridiske aspekter, blant annet om lovens vilkår for tvangstiltak; f eks. omsorgsovertakelse etter [§ 4-12](#) er til stede, og om kvaliteten på dokumentasjonen er god nok.
- e. Barneverntjenestens skriftlige saksfremstilling til fylkesnemnda skal være konsis (normalt ikke over 15 sider), og skal ha en gjennomgang av de faktiske forhold, vurdering og forslag til vedtak og bør inneholde blant annet:
- et resymé av de faktiske forhold som forslaget bygger på
 - en nøytral fremstilling av fakta i saken som inkluderer informasjon, som er fordelaktig for privatpartene
 - begrunnelse for at lovens vilkår for å gripe inn er oppfylt
 - vedlagt dokumentert i kronologisk rekkefølge med fullstendig dokumentliste, som er relevant for saken
 - barnets ønsker i forhold til oppnevning av talsperson, og barneverntjenestens vurdering av dette ([se pkt. 6.4.6](#))
 - eventuelle uttalelser fra sakkyndige og/eller andre offentlige instanser
 - beskrivelse av hjelp/tiltak som barnet eller foreldre har fått tidligere
 - valg av tiltak med begrunnelse
 - valg av plasseringsalternativ og sted i det enkelte tilfelle ([se punkt 6.4.7](#))
 - utkast til tiltaksplan eller omsorgsplan ([se pkt 6.4.8](#))
 - eventuelle merknader fra folkevalgt organ ([6.4.9](#)).
- f. Barneverntjenestens saksfremstilling bør normalt sendes til fylkesnemnda via kommuneadvokaten, vedlagt egen oppsummering som bør inneholde følgende (jf. Retningslinjer for oversendelse av saker til fylkesnemndene i region nord):
- en liste over partene i saken med personalia ([se pkt. 6.4.4](#))
 - informasjon om partenes advokatrepresentasjon

- partenes syn på kommunens forslag til vedtak (og eventuelt til forenklet behandling jf. sosialtjenesteloven § 9-8 og § 9-6), se pkt. 5.4.10.
 - om barnet er part, eller om det bør oppnevnes talsperson for barnet
 - vitneliste for kommunen
 - forslag til vedtak med henvisning til lovhjemmel.
- g. Barneverntjenesten skal forberede saker for fylkesnemnda i tilfeller hvor fylkesnemnda er klageinstans for vedtak fattet i kommunen, for eksempel i akuttsituasjoner jf. § 7-2, g), h). Barneverntjenesten skal vurdere saken på nytt, og ha anledning til å oppheve eller endre vedtak før saken oversendes fylkesnemnda.

6.4.6 Barnets talsperson

Barneverntjenesten skal informere fylkesnemnda om barnet ønsker oppnevning av talsperson, og skal gi en selvstendig vurdering av dette spørsmål til nemnda jf. [Retningslinjer](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda til § 1 av forskrift. Fylkesnemndas leder har ansvar for oppnevningen av talsperson for barnet, jf. § 7-2 og [Forskrift](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda § 1.

- a. Barneverntjenesten skal så tidlig som mulig informerer barnet om adgangen til å få oppnevnt egen talsperson, og avklarer om dette er noe som barnet ønsker. jf. [Retningslinjer](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda..
- b. Barneverntjenesten skal informere barnet om talspersonens mandat. Mandatet er, etter samtale med barnet, ”å fremstille saken fra barnets synsvinkel og gi sin selvstendige vurdering av saken” i form av muntlig rapport under nemndas forhandlingsmøte, jf. [Forskrift](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda § 4.
- c. Fylkesnemndas leder skal oppnevne talsperson fra en liste av kvalifiserte personer, som er villig til å påta seg oppdraget. Talspersonen skal ha praktisk erfaring fra arbeid med barn. I særlig tilfelle kan det oppnevnes talsperson som ikke står på listen, men som barnet har ”et særlig tillitsforhold til” (for eksempel en lærer), jf. [Forskrift](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda § 2.
- d. Barnets talsperson skal være uavhengig av barneverntjenesten i den enkelte sak, jf. [Forskrift](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda § 3.

6.4.7 Valg av plasseringsalternativ og sted

Når barneverntjenesten fremmer forslag til fylkesnemnda om omsorgsovertakelse av et barn, ”skal barneverntjenesten redegjøre for de synspunkter som bør legges til grunn for valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle”, jf. § 4-15, 2.ledd.

- a. Barnet skal plasseres i et av alternativene fastsatt i § 4-14 (fosterhjem, institusjon, opplærings- eller behandling sinstitusjon).
- b. Plasseringssted i det enkelte tilfelle skal velges ut fra blant annet hensynet til ”barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø.” Barneverntjenesten skal også ta hensyn til ”kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn”, og til plasseringens forventede varighet, og spørsmål om samvær med foreldrene, jf. § 4-15, 1.ledd.
- c. Barneverntjenesten skal samarbeide med Bufetat om plassering av barnet, for nærmere detaljer se Rutinehåndbok for fosterhjemsarbeid og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 7](#).

6.4.8 Forslag til tiltaks- og omsorgsplan

Barneverntjenesten skal utarbeide (eller eventuelt sørge for at det utarbeides) utkast til tiltaksplan/omsorgsplan, som en del av saksforberedelsen når det fremmes forslag til hjelpetiltak, omsorgsovertakelse eller tiltak for barn med atferdsvansker. For nærmere detaljer, se Tiltaksplaner og omsorgsplaner – En veileder fra BLD, [Retningslinjer](#) for tiltaksplaner ved vedtak etter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26, [Retningslinjer](#) for saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 8](#).

- a. Barneverntjenesten skal utarbeide forslag til, ”en tidsavgrenset tiltaksplan” for barnet, jf. § 4-15 når det fremmes forslag om hjelpetiltak med pålegg til fylkesnemnda.
- b. Barneverntjenesten skal utarbeide forslag til, ”en plan for barnets omsorgssituasjon” når det fremmes forslag til fylkesnemnda om omsorgsovertakelse. Planen skal vedtas av barneverntjenesten ”allerede ved omsorgsovertakelsen”.
- c. Barneverntjenesten skal vedta en plan for barnets ”framtidige omsorgssituasjon”, senest to år etter vedtak om omsorgsovertakelse, og denne skal legges frem for fylkesnemnda for eventuell uttalelse jf. § 4-15, 3.ledd.
- d. Barneverntjenesten skal sørge for at det utarbeides en tiltaksplan for barn med alvorlige atferdsvansker, som plasseres i institusjon uten eget samtykke eller samtykke fra foreldrene, jf. § 4-28, 1.ledd.

- e. Barneverntjenesten må ikke nødvendigvis lage planen selv, og samarbeid med andre aktuelle instanser som Bufetat og institusjonen hvor barnet skal plasseres, kan være hensiktsmessig. Barneverntjenesten kan ”anmode om bistand” fra Bufetat ved utarbeidelse av planen, jf. § 4-28, 3.ledd.
- f. Utkast til tiltaksplan (for barn plassert etter § 4-24) skal foreligge når fylkesnemnda behandler saken. Endelig tiltaksplan skal utarbeides snarest mulig etter at fylkesnemndas vedtak foreligger. ”Tiltaksplanen må ikke være i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetningene for vedtaket”, jf. § 4-28, 1.ledd. Planen skal blant annet inneholde barneverntjenestens vurdering av formålet med plasseringen.

6.4.9 Behandling i kommunens folkevalgte organ

Barnevernloven gir kommunen anledning å opprette et folkevalgt organ, som kan få ansvar for ulike oppgaver innenfor barnevernet, jf. § 2-1, 3.ledd. Dersom det er opprettet et slikt organ, kan kommunen bestemme at saker som skal avgjøres i fylkesnemnda, først skal forelegges dette folkevalgte organet, jf. § 7-3, 3.ledd.

- a. Barneverntjenestens forslag til tiltak med saksforberedelse, skal normalt sendes først til det folkevalgte organet.
- b. Dersom de folkevalgte er enige i barneverntjenestens forslag, ”skal forlaget med eventuelle merknader omgående sendes fylkesnemnda” for realitetsbehandling, jf. § 7-3, 3.ledd.
- c. Barneverntjenesten bør vurdere om det haster med fylkesnemndas behandling av saken, og i så fall kan de unntaksvis, sende saken direkte til fylkesnemnda ”uten at den er forelagt de folkevalgte på forhånd”, jf. § 7-3, 3.ledd.

6.4.10 Forhandlingsmøte/forenklet behandling

Fylkesnemnda skal normalt fatte vedtak i saken, etter at det er holdt forhandlingsmøte med partene i saken. Forhandlingsmøtet skal holdes så snart som mulig etter nemnda har mottatt saken, ”og hvis mulig innen 4 uker” jf. § 7-1 g), og sosialtjenesteloven § 9-8. Se også Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 6.7](#).

- a. Fylkesnemndsbehandling skal skje på grunnlag av prinsippene om muntlighet og bevisumiddelbarhet. Dette innebærer at bevisene fremføres direkte for den som skal ta avgjørelsen, ved at parter og vitner gir muntlig forklaring direkte til fylkesnemnda. Dette medfører at barneverntjenestens skriftlige saksfremstilling skal være kortfattet (normalt ikke mer enn 15 sider, se pkt. 6.4.4).
- b. Kommunen er offentlig part i saken og representeres normalt av leder for barneverntjenesten (eventuelt sammen med andre medarbeidere) som bør være tilstede under forhandlingsmøtet.

- c. Barneverntjenesten bør under saken også være representert av en advokat jf. § 7-3, 2.ledd, som er prosessfullmektig for kommunen under forhandlingsmøtet.
- d. Barneverntjenestens muntlige vitneutsagn for forhandlingsmøtet, bør forberedes på forhånd, fortrinnsvis i samarbeid med advokaten.
- e. Unntaksvis kan fylkesnemndas leder bestemme at en sak skal avgjøres uten forhandlingsmøte (forenklet behandling), forutsatt at partene i saken er enige om dette, jf. § 7-1, g), og sosialtjenesteloven § 9-8, 1.ledd.
- f. Fylkesnemndas leder kan bestemme at saken skal avgjøres med bare lederen og to medlemmer fra det alminnelige utvalg, uten deltagelse fra sakkyndige medlemmer, jf. § 7-1, e) og sosialtjenesteloven § 9-6. Dette er en annen form for forenklet saksbehandling som kan brukes alene, eller i kombinasjon med pkt. e). ovenfor.

6.4.11 Iverksettelse og oppfølging av tiltak vedtatt av fylkesnemnda

Fylkesnemnda skal fatte vedtak snarest mulig etter forhandlingsmøtet. Melding om vedtak med begrunnelse skal sendes partene, jf. § 7-1, h) og sosialtjenesteloven § 9-9. Barneverntjenesten har ansvar for iverksetting av tiltak vedtatt av fylkesnemnda, og for oppfølging av barnet og foreldre med tiltak.

- a. Barneverntjenesten skal iverksette tiltak vedtatt av fylkesnemnda snarest mulig etter at vedtaket er fattet.
- b. Noen tiltak skal iverksettes innenfor lovbestemte tidsfrister, for eksempel omsorgsovertakelse hvor vedtaket faller bort dersom det ikke er iverksatt innen 6 uker. Fristen kan forlenges av nemndas leder ”når særlige grunner tilsier det”, jf. § 4-13.
- c. Barneverntjenesten kan iverksette fylkesnemndas vedtak selv om den bringes inn for Tingretten for rettslig overprøving jf. § 7-1, i) og sosialtjenesteloven § 9-10. Retten kan bestemme at iverksetting av fylkesnemndas vedtak ikke skal skje før saken er behandlet av domstolen, jf. tvistemålloven § 477.
- d. Vedtak som fattes i fylkesnemnda skal ikke vedtas på nytt i kommunen, men barneverntjenesten skal følge opp vedtaket med for eksempel kommunalt vedtak om plan for barnets omsorgssituasjon, jf. § 4-15, 3.ledd.
- e. Barneverntjenesten har ansvar for oppfølging av barn og foreldre med tiltak vedtatt av fylkesnemnda. Dersom det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse av et barn, skal barneverntjenesten ”nøye følge utviklingen til barnet og utviklingen til deres foreldre” og ”kontakte foreldre med tilbud om veiledning og oppfølging”, jf. § 4-16.

- f. Barneverntjenesten skal også følge opp barnet og foreldre når fylkesnemnda har fattet vedtak om tiltak som ble fremmet av fylkesmannen. For nærmere detaljer om barneverntjenestens oppfølgingsansvar, se Retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 8](#), Tiltaks- og omsorgsplaner – En veileder fra BLD, Rutinehåndbok om fosterhjemsarbeid, og Rutinehåndbok om barneverntjenesten i kommunene [kapittel 7](#).

6.4.12 Overprøving av fylkesnemndas vedtak

Fylkesnemndas vedtak kan bringes inn til Tingretten av partene i saken, jf. [§ 7-1, i\)](#) og sosialtjenesteloven [§ 9-10](#).

- a. Fylkesnemnda skal sammen med melding om vedtaket, gi partene informasjon om adgang til å få nemndas vedtak overprøvd av domstolene, jf. [§ 7-1, i\)](#) og sosialtjenesteloven [§ 9-10](#).
- b. Retten til å bringe saken inn for retten, gjelder både for den private part og kommunen/barneverntjenesten, som er den offentlig part i saken.
- c. Et barn med partsrettigheter i fylkesnemnda, jf. [§ 6-3, 2.ledd](#), har rett til å bringe saken inn for retten på egen hånd.
- d. Fristen for å bringe saken inn for retten, er to måneder fra tidspunktet når parten fikk melding om vedtaket, jf. [§ 7-1, i\)](#), jf. [§ 9-10, a, 3.ledd](#).

6.5 Sjekkliste for barneverntjenestens arbeid med fylkesnemnds-saker

6.5.1 Forberede sak for fylkesnemnda

Sjekkliste - Forberede sak for fylkesnemnda

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Når barneverntjenesten finner at et barn ikke får god nok omsorg av sine foreldre, og at hjelpetiltak ikke vil kunne endre på dette, skal det reises sak for fylkesnemnda.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid før saken kan sendes nemnda:	
b.	Hvilke frivillige hjelpetiltak har vært forsøkt?	
c.	Hvilke frivillige hjelpetiltak har vært vurdert men funnet nytteløse?	
d.	Når konkluderte barneverntjenesten med at det måtte reises sak for nemnda?	
e.	Når ble foreldrene underrettet om dette?	
f.	Har barneverntjenesten kontrollert med folkeregisteret, hvem som har foreldreansvar for barnet (a)	
g.	Har barneverntjenesten sendt skriftlig forhåndsvarsel?	
h.	Når ble barnet (a) underrettet om at barneverntjenesten måtte reises sak for nemnda?	
i.	Har barneverntjenesten snakket med barnet om bruk av egen talsperson? Og har barneverntjenesten vurdert om dette er tjenlig for barnet?	
j.	Har barneverntjenesten sikret at partene finner en advokat som kan hjelpe dem i det videre arbeidet?	
k.	Har barneverntjenesten snakket med partene, om hvordan saken vil bli lagt opp og hva som vil bli foreslått fra barneverntjenesten?	
l.	Har barneverntjenesten snakket med partene om muligheten for forenklet behandling i nemnda?	
m.	Har barneverntjenesten hatt kontakt med egen advokat, for å lage en framdriftsplan?	
n.	Har barneverntjenesten vurdert å bruke sakkyndig før saken skrives?	
o.	Har parten i så fall hatt innflytelse på valg av sakkyndig?	
p.	Har barneverntjenesten konkludert med hvem som skal føres som egne vitner, og er disse orientert?	
q.	Kjenner barneverntjenesten seg trygge på hva vitnene skal spørres om?	
r.	Har vitnene produsert dokument som kan brukes som bevis i saken, og har barneverntjenesten tillit til innholdet?	
s.	Er det den som skal møte i nemnda, som skriver saksframlegget?	
t.	Er saksframlegget skrevet og vurdert til ikke å være for detaljert, men samtidig klart nok til at saken er tilstrekkelig belyst?	
u.	Er det vurdert om vedleggene og bevisene er for mange, for detaljert og at det ikke er for mange gjentakelser?	
v.	Har en "uhildet" medarbeider lest kritisk korrektur?	
w.	Når ble saken sendt videre til kommunens advokat?	

6.5.2 Forberedelse til forhandlingsmøte i fylkesnemnd

Sjekkliste – Forberedelse til forhandlingsmøte fylkesnemnd

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Når begjæring om omsorgsovertakelse er sendt nemnda, fastsetter nemnda en dato for forhandlingene. Denne tiden må barneverntjenesten nytte til å foreberede seg på selve forhandlingene. Barneverntjenestens merknader:	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet (a):	
	Sjekkpunkter for hva barneverntjenesten må gjøre før saken tas opp i nemnda:	
a.	Har barneverntjenesten undersøkt når og hvor saken kommer opp?	
b.	Har barneverntjenesten sikret at de som skal representere kommunen i saken, er fritatt for andre oppgaver når saken skal opp?	
c.	Har barneverntjenesten sikret seg at partene er orientert om når saken kommer opp, og hva som kommer til å skje under forhandlingen?	
d.	Har barneverntjenesten gjort sitt for å lette praktiske problem partene får i forbindelse med behandlingen?	
e.	Har barneverntjenesten orientert barnet om når saken kommer opp, og sikret at barnet er skikkelig orientert om hva som kommer til å skje under forhandlingene?	
f.	Har barneverntjenesten satt seg inn i partene sine tilsvarende svar til barneverntjenestens sitt forslag?	
g.	Inneholder dette tilsvaret noe som fører til at barneverntjenesten kan frafalle vitner eller stevne nye?	
h.	Inneholder tilsvaret noe som tilsier at det kan gå mot forenklet behandling i nemnda?	
i.	Har barneverntjenesten underrettet Bufetat om når saken kommer opp, og søkt om fosterhjem eller institusjonsplass?	
j.	Har barneverntjenesten noen klare alternativer å presentere for nemnda i forhandlingsmøte?	
k.	Har barneverntjenesten underrettet egne vitner om når saken kommer opp, og sikret at disse setter av tid til å møte i nemnda, og at de er forberedt på at det kan medføre mye venting?	
l.	Har barneverntjenesten sammen med sin advokat, hatt samtaler med alle vitner, og forberedt disse på hva de vil bli spurt om?	
m.	Er vitnene orientert om at de kan ha med seg notater når de vitner, notere ned de spørsmålene de vil få og de svarene de vil avgi?	
n.	Er vitnene forberedt på at de vil kunne få vanskelige spørsmål fra partene sin advokat, og trent i hvordan de skal takle dette?	
o.	Har barneverntjenesten og advokat nøye planlagt hva barneverntjenesten skal si i sin partsforklaring, og hva advokaten skal spørre om?	
p.	Har barneverntjenesten ordnet alle sakens dokumenter på en slik måte at det er lett å finne fram til alt som er aktuelt å finne svar på under forhandlingene?	
q.	Har barneverntjenesten og advokaten planlagt hva de skal spørre partenes vitner om?	
r.	Har barneverntjenesten laget en plan for hva de vil gjøre, dersom de ikke får medhold i nemnda?	
s.	Har barneverntjenesten laget en plan for hva de skal gjøre for partene, dersom <u>partene</u> ikke får medhold i nemnda?	

6.5.3 Etter forhandlingsmøte

Sjekkliste - Etter forhandlingsmøte fylkesnemnd

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Når nemnda har truffet sin beslutning i tråd med barneverntjenestens forslag, har barneverntjenesten 6 uker på å iverksette vedtaket, dersom barneverntjenesten fikk medhold.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens oppgaver <u>etter</u> at saken er avgjort i nemnda.	
a.	Når ble barneverntjenesten kjent med avgjørelsen i nemnda?	
b.	Har barneverntjenesten orientert partene og barnet om hva som nå blir den videre saksgang?	
c.	Dersom barneverntjenesten ikke fikk medhold – har de besluttet å reise sak for Tingretten eller å godta nemndas beslutning?	
d.	Har partene besluttet å reise sak for Tingretten? Er det i så fall bedt om utsatt iverksetting av vedtaket?	
e.	Vil barneverntjenesten i så fall godta en slik utsettelse?	
f.	Er partene og barnet underrettet om dette og orientert om hva som kommer til å skje videre?	
g.	I så fall brukes sjekkliste for "Plasseringsfasen".	

6.6 Eksempler på rutinemateriell

6.6.1 Forslag til saksfremstilling for fylkesnemnda

FORSLAG

TIL FYLKESNEMNDA FOR SOSIALE SAKER

OFFENTLIG PART: X kommune (v/barneverntj./ordføreren)
adresse, tlf., fax, partsrepresentant?

PROSESSFULLMEKTIG: Advokat, adresse, tlf., evt. fax.

PRIVAT PART NR. 1: Mor (navn), f.dato, adresse, evt. tlf.nr.
PROSESSFULLMEKTIG: Advokat, adresse, tlf., fax.

PRIVAT PART NR. 2: Far (navn), f.dato, adresse, mv.
PROSESSFULLMEKTIG: Advokat, adresse, tlf., fax.

PRIVAT PART NR. 3: Far nr. 2/ barn/ evt. andre
PROSESSFULLMEKTIG Advokat, mv.

BARN SOM IKKE ER PART: Navn, f.dato, adresse
Navn.....
Navn.....

FORELDRE SOM IKKE ER PART I SAKEN/ELLER DØD. ANDRE
INTERESSENER:Fosterforeldre, besteforeldre, andre.

SAKEN GJELDER: omsorgsovertakelse i medhold av bvl § 4-12, a), b), c)
og/eller d), plasseringssted § 4-14, samvær bvl § 4-19, Plassering og tilbakehold
i medhold av bvl § 4-24 mv.

AKUTTVEDTAK?

I. SAKENS BAKGRUNN.
Presentasjon av partene
Kronologisk beskrivelse av sakens ubestridte fakta.
(Ingen vurderinger her)

Kort om saksbehandlingen. Hva har kommunen gjort i saken?
Hjelpetiltak.

II. AKTUELL SITUASJON/PROBLEMER/VURDERING AV TILTAK
Hvordan står saken nå? Kommunens vurdering.

1. Grunnlag for omsorgsovertakelse, evt. plassering i medhold av bvl § 4-24.
Prøvd hjelpetiltak? Hvorfor er ikke hjelpetiltak etter § 4-4 tilstrekkelig, jf. §
4-12, 2.ledd.

2. Plasseringsalternativ. Hvorfor foreslåtte alt. § 4-14.
3. Samvær. Kommunen skal ha et begrunnet forslag, § 4-19.
4. Refusjon. § 9-3.

Har kommunen vurdert oppnevning av sakkyndig?

Kortsiktig tiltaksplan, § 4-15

Barnets talsperson. Forslag? Vis at kommunen har vurdert spørsmål.

Forenklet behandling?

Behandling uten sakkyndige medlemmer?

Politisk utvalg i kommunen?

Dersom privat part ikke har prosessfullmektig. - Hvorfor ikke og hva har kommunen gjort for å hjelpe?

III. VITNER

Opplisting av vitner. Hva skal de forklare seg om. Frivillig/stevnes?

Husk de korte fristene.

IV. FORSLAG TIL VEDTAK

1. X kommune v/barneverntjenesten overtar omsorgen for NN, f...
2. NN plasseres i godkjent.....
3. NN og foreldre (navn) får rett til samvær med hverandre etter fylkesnemndas skjønn.
4. X kommune får rett til refusjon i barnebidrag, barnepensjon evt..., NNs foreldre (navn) tilplikter å betale oppfostringsbidrag.....

Forslaget m/vedlegg oversendes fylkesnemnda i 5 eks. 2 eks. m/vedlegg er sendt NN advokat(er) direkte.

Vedlegg 1. Fullstendig dokumentliste over alle dokumentene i saken.

Vedlegg 2. Dokumentliste over dokumenter vedlagt saken.

Dokumentasjon: Fortløpende nummerering for eksempel:

Dok 1. Hva slags dokumenter dette er. s 1-2

Dok 2. s 3-5

Dok 3. s 6-9

Osv.

Kapittel 7 Vilkår for omsorgsovertakelse. Oppfølging av barn under omsorg

7.1 Lov

[Lov om barneverntjenester.](#)

[Forskrift](#) om Tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling.

[Forskrift](#) om Barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda.

7.2 Annet regelverk / kilder

[Rundskriv](#) om retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner.

[Retningslinjer](#) om saksbehandling i barneverntjenesten.

[Retningslinjer](#) om fosterhjemsplassing.

Rutinehåndbok om fosterhjemsarbeid.

Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD.

7.3 Formål og prinsipper

Barn som lever under vanskelige forhold, skal først og fremst hjelpes gjennom hjelpetiltak. Noen ganger fører imidlertid ikke hjelpetiltak til en tilstrekkelig bedring i barnets situasjon, og barneverntjenesten må overta omsorgen for barnet. Formålet med tiltak for barn under omsorg er å gi barn, som av ulike grunner må plasseres borte fra hjemmet, en best mulig omsorgssituasjon.

7.4 Rutiner for arbeid med saker om omsorgsovertakelse og tiltak for barn under omsorg

7.4.1 Omsorgsovertakelser

I henhold til [§ 4-12](#), 1.ledd, kan barneverntjenesten beslutte å fremme sak om omsorgsovertakelse for et barn på bakgrunn av ulike kriterier. Overtakelse av omsorgen for et barn er et alvorlig inngrep i barnets og familiens liv, og vedtak etter første ledd kan bare treffes hvis det er nødvendig ut fra den situasjonen som barnet befinner seg i. Barneverntjenesten må, i slike saker, foreta en grundig risikovurdering. Vedtak om omsorgsovertakelse skal ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet etter [§ 4-4](#), eller ved tiltak etter [§ 4-10](#) eller [§ 4-11](#).

- a. I henhold til [§ 4-12](#), 1.ledd, kan vedtak om å overta omsorgen for et barn treffes:

1. dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
 2. dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
 3. dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
 4. dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet.
- b. Når vilkårene for tiltak som hører hjemme under fylkesnemndas myndighetsområde, er tilstede, har barneverntjenesten ansvar for å forberede og fremme forslag til tiltak overfor fylkesnemnda. I forslaget til fylkesnemnda skal barneverntjenesten redegjøre for hjelp og eventuelt andre tiltak som har vært iverksatt tidligere. Barneverntjenesten må også legge fram nødvendig dokumentasjon for de faktiske forholdene forslaget bygger på. Dokumentasjonen må underbygge at vilkårene i bestemmelsen som hjemler tiltaket, er til stede. I særlig vanskelige saker bør barneverntjenesten, på et tidlig tidspunkt, drøfte saken med advokat, for å sikre at de juridiske aspekter er ivaretatt. Det vises for øvrig til Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 6](#), hvor rutinene for kommunenes saksbehandling til fylkesnemnda blir gjennomgått, og spesielt pkt. [6.4.5](#) om barneverntjenestens saksframlegg. Jf. også [Retningslinjer](#) om saksbehandling i barneverntjenesten, [kapittel 6.2](#) og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 2](#).
- c. Det er spesielt viktig at barneverntjenesten sikrer barnets rettigheter i saker som omfatter omsorgsovertakelse av barnet. I henhold til [§ 6-3](#) skal barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg, før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barn over 15 år har også partsrettigheter, og fylkesnemnda kan innvilge barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller; se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 6.4.4](#), om parter og partsrettigheter. I saker som går til fylkesnemnda, kan nemnda oppnevne en egen talsperson for barnet, hvis barnet ønsker det. Talspersonen skal være uavhengig av barneverntjenesten i den enkelte sak, jf. [§ 7-4](#) og [Forskrift](#) om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda. Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene [pkt. 6.4.6](#) som omhandler barnets talsperson.
- d. Når et vedtak etter [§ 4-12](#), jf. også [§ 4-8](#), 2. og 3.ledd, blir satt i verk, går omsorgen over på barneverntjenesten. På vegne av barneverntjenesten skal fosterforeldre eller den institusjon der barnet bor, utøve den daglige omsorgen, jf [§ 4-18](#). Barneverntjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller den institusjon der barnet bor også skal avgjøre andre spørsmål enn

de som gjelder den daglige omsorgen. Fylkesnemnda kan imidlertid bestemme at foreldrene skal ha bestemmelsesrett i spørsmål som ikke gjelder daglig omsorg.

7.4.2 Valg av plasseringsalternativer

Når det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, må barnet plasseres borte fra hjemmet. Bufetat er en viktig samarbeidspartner i denne fasen av arbeidet, og bør trekkes inn tidlig i saken blant annet som faglig drøftingspartner knyttet til premissen om barnets beste. Bufetat har oversikt over tilgjengelige plasseringsalternativer innenfor lovens rammer. I de aller fleste sakene er det naturlig å kontakte Bufetat og be om bistand i valg av tiltak. Bufetat har også det formelle ansvaret for inntak i statlige og private barneverntiltak.

- a. Barnet skal plasseres i et av alternativene fastsatt i § 4-14 (fosterhjem, institusjon, eller opplærings- eller behandlingssinstitusjon).
- b. Plasseringssted i det enkelte tilfellet skal velges ut fra blant annet hensynet til "barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø". Barneverntjenesten skal også ta hensyn til "kontinuitet i barnets oppdrags- og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn" og til plasseringens forventede varighet, og spørsmål om samvær med foreldrene, jf. § 4-15, 1.ledd.
- c. Barneverntjenesten skal samarbeide med Bufetat om plassering av barnet, jf. § 2-3, 2.ledd. Se også Rutinehåndbok for fosterhjemsarbeid. Barnet bør også få anledning til å påvirke valg av plasseringssted etter bestemmelsene i § 6-3.
- d. Barneverntjenesten skal, i sitt saksframlegg til fylkesnemnda, redegjøre for hva slags plasseringsalternativ som forutsettes iverksatt, jf. § 4-15, 2.ledd og de synspunkter som ligger til grunn for valg av dette alternativet.

7.4.3 Plan for barnets omsorgssituasjon

Barneverntjenesten skal utarbeide to typer av omsorgsplaner for barn under omsorg: 1) en foreløpig plan for barnets omsorgssituasjon ved omsorgsovertakelsen, og 2) en mer permanent plan for barnets framtidige omsorgssituasjon innen to år etter omsorgsovertakelsen.

- a. Ved omsorgsovertakelsen skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets omsorgssituasjon.
- b. Senest to år etter fylkesnemndas vedtak, skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets framtidige omsorgssituasjon. Planen kan ikke endres med mindre forutsetningene for denne er falt bort. Planen skal forelegges fylkesnemnda til eventuell uttalelse, jf. § 4-15, 3.ledd.

- c. Omsorgsplanenes formål er først og fremst å avklare barneverntjenestens intensjoner og formål med plasseringen. I Omsorgsplaner og tiltaksplaner - En veileder fra BLD beskrives omsorgsplanen slik: "Omsorgsplanen skal formidle barneverntjenestens plan for barnets fremtid når det gjelder hvor barnet skal bo og vokse opp, og når det gjelder barnets relasjon og kontakt med sin familie. I tillegg skal omsorgsplanen tydeliggjøre om barnet har særlige behov som må følges opp.
- d. Barneverntjenesten bør også vurdere om det bør utarbeides en tiltaksplan for barnet. Argumenter for dette er at omsorgsplanen, og særlig planen for barnets fremtidige omsorgssituasjon, har et langsiktig perspektiv. Selv om loven ikke gir pålegg om utarbeidelse av tiltaksplan for barn under omsorg, gis det anbefalinger i Omsorgsplaner og tiltaksplaner - En veileder fra BLD om at det utarbeides en tiltaksplan for barnet. Dette blant annet på bakgrunn av omsorgsplanens langsiktige perspektiv. I veilederen beskrives tiltaksplanen slik: "Tiltaksplanen tydeliggjør hva som er barnets særlige behov og hvordan disse skal imøtekommes. Tiltaksplanen har - oftest - et kortere tidsperspektiv enn omsorgsplaner og skal jevnlig evalueres".

7.4.4 Omsorgsovertakelse for å hindre flytting av barn som bor utenfor hjemmet

Selv om et barn er plassert utenfor hjemmet av foreldrene eller med deres samtykke etter § 4-4, kan det på ett eller annet tidspunkt komme ønske fra foreldrene og/eller barnet om å flytte. I de fleste sakene ønsker foreldrene at barnet flytter hjem. Dersom det ikke er rimelig grunn til flyttingen, eller at barnet tar skade av å flytte, kan fylkesnemnda i henhold til § 4-8, 1.ledd vedta flytteforbud i inntil tre måneder. Hvis vilkårene etter § 4-12, 1.ledd er til stede, eller plasseringen har vart i mer enn to år, og barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø, at det etter en samlet vurdering må antas at flyttingen kan føre til alvorlige problemer for barnet, kan fylkesnemnda vedta å overta omsorgen for barnet, jf. § 4-8, 2. og 3.ledd. Omsorgen kan også overtas for nyfødt barn som ikke er flyttet til foreldrene. Fordi det i enkelte saker kan haste med å treffe vedtak i henhold til § 4-8, åpner loven for at barneverntjenestens leder kan fatte foreløpig vedtak om flytteforbud. Barneverntjenestens leder kan også fatte midlertidig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn i henhold til § 4-9. Se for øvrig Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 8](#).

- a. Barneverntjenestens leder kan fatte et foreløpig vedtak om forbud mot flytting av barn som er plassert i henhold til frivillig hjelpetiltak av barneverntjenesten eller av foreldrene uten bistand fra barneverntjenesten. Vilkaene i § 4-8, 1.ledd og § 4-9, 1.ledd må være til stede. Selv om bestemmelsen først og fremst tar sikte på situasjoner hvor barnet har vært atskilt fra foreldrene i lengre periode, og et miljøskifte vil være uheldig, er den ikke begrenset til dette. Et foreløpig vedtak om flytteforbud kan treffes for inntil tre måneder, og forutsetter at barnet blir der det er. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av fylkes-

nemndas leder. Hvis fristen ikke overholdes, faller vedtaket bort. Se for øvrig Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 8](#).

- b. I løpet av tidsperioden for flytteforbudet, skal barneverntjenesten legge forholdet til rette for at en eventuell flytting av barnet skal være minst mulig belastende for barnet, jf. [§ 4-8](#), 1.ledd. I løpet av den tiden som er satt for flytteforbudet, kan det vise seg at vilkårene for omsorgsovertakelse er tilstede. I slike tilfeller må barneverntjenesten fremme forslag om omsorgsovertakelse til fylkesnemnda på vanlig måte snarest eller innen seks uker, jf. [4-9](#), 3.ledd. Jf. også [§ 7-3](#) og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 6](#).
- c. Barneverntjenestens leder kan fatte foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse før et nyfødt barn er flyttet til foreldrene, jf. [§ 4-8](#), 2.ledd, 2. punktum og [§ 4-9](#), 2.ledd. Dette for å forhindre at foreldre som ikke kan ivareta omsorgen for nyfødt barn, tar barnet med seg hjem fra sykehuset etter fødselen. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av lederen i fylkesnemnda. Barnevernadministrasjonens leder kan, når det er truffet et foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn, også treffe foreløpig vedtak etter [§ 4-19](#) (samvær og sperret adresse). Er det truffet slike foreløpige vedtak, skal forslag som nevnt i [§ 7-3](#) være sendt fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker.
- d. Foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn er et særlig inngripende tiltak, og vedtak om dette bør bare treffes unntaksvis. Et slikt vedtak kommer bevismessig i en særstilling fordi foreldrene faktisk ikke har utøvet omsorgen for barnet. Barneverntjenesten må derfor foreta en prognosevurdering med hensyn til foreldrenes omsorgskompetanse. I vurderingen om omsorgen skal overtas som foreløpig vedtak, må barneverntjenesten vurdere om foreldrene vil kunne gi barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon ved hjelpetiltak i hjemmet etter [§ 4-4](#). Vedrørende prognosevurdering se Rundskriv om retningslinjer om foreløpige og midlertidige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.3](#).

7.4.5 Samværsordninger

Barn og foreldre har, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre også etter at barnevernet har overtatt omsorgen og barnet har flyttet fra hjemmet. En samværsordning bør tilstrebe at foreldrene spiller en så stor rolle i barnets liv som de er i stand til innenfor prinsippet av "barnets beste".

- a. Det er fylkesnemnda som vedtar samværsordning, og også om foreldre skal nektes samvær eller ikke får vite hvor barnet bor, eventuelt om barnet skal ha samvær med andre enn foreldrene, jf. [§ 4-19](#).
- b. Når barnet er plassert utenfor hjemmet i henhold til [§ 4-6](#), 2.ledd, kan barnevernadministrasjonens leder, i henhold til [§ 4-6](#), 3.ledd treffe midlertidig vedtak om samvær mellom barnet og foreldrene, eventuelt at foreldrene ikke skal få vite hvor barnet er, jf. [§ 4-19](#).

- c. Fylkesnemnda kan bestemme at andre enn foreldrene (for eksempel beste-foreldrene) skal ha rett til samvær med barnet, jf. § 4-19, 3.ledd.

7.4.6 Ansvar for å følge opp barnet, foreldrene og plasseringsstedet

Når det offentlige overtar omsorgen for et barn er det den kommunale barneverntjenesten som har **ansvaret** for barnet. Selv om barnet er plassert borte fra hjemmet, og ansvaret for den daglige omsorgen er overtatt av fosterforeldre eller institusjon, har kommunens barneverntjeneste et generelt oppfølgingsansvar overfor barnet og barnets foreldre. Barneverntjenesten har også et spesielt ansvar for å følge opp barn som bor i fosterhjem i tillegg til tilsynsføreransvaret som i utgangspunktet er tillagt den kommunen hvor barnet er plassert, jf. [Forskrift](#) om fosterhjem. Se også Rutinehåndbok for Fosterhjem fra BLD. Barneverntjenesten har ikke tilsvarende tilsynsansvar overfor barn som plasseres i barneverninstitusjon. Dette ansvaret er tillagt fylkesmannen, jf. [Forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner](#) for omsorg og behandling. Det understrekes at den kommunale barneverntjenesten har et viktig oppfølgingsansvar også når barn og unge er plassert i institusjon.

- a. Barneverntjenesten skal nøye følge utviklingen til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, jf. § 4-16.
- b. Barneverntjenesten skal også følge utviklingen til barnets foreldre, og kort tid etter omsorgsovertakelse kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten, som en del av oppfølgingen, formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser, jf. § 4-16.
- c. Når det gjelder barn i fosterhjem, skal barneverntjenesten følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet. Det skal blant annet sees hen til barnets tiltaksplan for hjelpetiltak etter § 4-4, jf. § 4-5 eller plan for barnets omsorgssituasjon, jf. § 4-15. Se også Rutinehåndbok for Fosterhjem fra BLD, og spesielt kapittel 7 om oppfølging av barn i fosterhjem.
- d. Bufetat har ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem. Bufetat har også ansvar for etablering og drift av barneverninstitusjoner, jf. § 5-1. Bufetat skal også gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal besluttes. Er det bestemt at barnet skal ha plass i en institusjon, kan institusjonen ikke nekte å ta imot barnet. Barn kan ikke utskrives før tiden uten samtykke fra barneverntjenesten, jf. § 5-4. Uenighet om inntak eller utskrivning kan kreves avgjort av fylkesmannen i det fylket institusjonen ligger, jf. § 5-4. Både ved inntak i institusjon og ved utskrivning skal det utarbeides regler for samarbeidet mellom institusjonen og barneverntjenesten i den berørte kommunen. Det er viktig å få klarlagt hvilke oppgaver som institusjonen og barneverntjenesten skal ivareta.
- e. Fylkesmannen skal føre tilsyn med barneverninstitusjonene, jf. § 5-7. Formålet med tilsynet er å påse at lover og regelverk blir fulgt, og at barna

får forsvarlig omsorg og behandling i institusjonen. Videre skal tilsynet påse at barna blir behandlet hensynsfullt og med respekt for den enkeltes integritet. Tilsynsmyndigheten skal ha sin oppmerksomhet rettet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet. Tilsynsmyndigheten skal føre tilsyn ved besøk i institusjonen minst to ganger hvert år. Minst ett besøk skal skje uanmeldt. Institusjoner som tar imot barn plassert etter § 4-24 og § 4-26, jf. Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene [kapittel 9](#), skal besøkes minst fire ganger hvert år. Minst to besøk skal skje uanmeldt. Se forøvrig [Forskrift](#) om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling, og § 5-9 om barns rettigheter under opphold i institusjon med forskrift.

7.4.7 Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Hvis foreldrene kan gi barnet god nok omsorg i hjemmet, skal vedtak om omsorgsovertakelse som utgangspunkt oppheves.

- a. Fylkesnemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Vedtaket skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er plassert, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet. Før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves for barn i fosterhjem, skal barnets fosterforeldre gis rett til å uttale seg, jf. § 4-21, 1.ledd.
- b. Partene kan ikke kreve at en sak om opphevelse av vedtak om omsorgsovertakelse, skal behandles av fylkesnemnda dersom saken har vært behandlet av fylkesnemnda eller domstolene de siste tolv måneder, jf. § 4-21, 2.ledd.

7.5 Sjekkliste - Arbeid med barn under omsorg

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Arbeide for å sikre barn en forsvarlig omsorgssituasjon Barneverntjenestens merknader:	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med barn under omsorg:	
b.	Vedrørende sjekkliste for barneverntjenestens saksforberedelse til fylkesnemnda se <u>Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6.</u>	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med plassering av barnet:	
c.	Er det gjort en vurdering om plasseringsstedets egnethet, for det enkelte barn ut fra kriteriene i § 4-15?	
d.	Er det samtalt med barnet om plasseringen, og har barnet fått medvirke i saken i henhold til bestemmelsene i § 6-3?	
e.	Er det samarbeidet med Bufetat i plasseringen, og er plasseringsalternativet avklart med Bufetat?	
f.	Er det utarbeidet en omsorgsplan for barnet ved omsorgsovertakelsen?	
g.	Er det sendt flyttemelding til relevante instanser?	
h.	Har barneverntjenesten vurdert å utarbeide en tiltaksplan for barnet?	
	Sjekkpunkter for vedtak om flytteforbud for barnet:	
i.	Har barneverntjenesten foretatt en risikovurdering av barnets situasjon ved flytting?	
j.	Er et foreløpig vedtak om forbud mot flytting foreløpig godkjent av leder av fylkesnemnda innenfor 48 timers fristen?	
k.	Er foreløpig vedtak sendt til fylkesnemnda innen 6 ukers fristen for endelig godkjenning?	
l.	Er det vurdert å fremme forslag om omsorgsovertakelse i henhold til § 4-12 hvis barnet ikke kan flytte hjem etter at flytteforbudet er gått ut?	
m.	Er det vurdert å fremme forslag om omsorgsovertakelse for barn som har vært plassert mer enn to år? I så fall, er hensynet til "barnets beste" ivaretatt (flyttingen vil kunne føre til alvorlige problemer for barnet)?	
	Sjekkpunkter for foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn:	
n.	Er det foretatt en prognosevurdering av foreldrenes omsorgskompetanse?	
o.	Er det foretatt en risikovurdering om vilkårene vil være til stede hvis barnet flytter hjem?	
p.	Er det foretatt en vurdering med hensyn til om hjelpetiltak i hjemmet, vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg i hjemmet?	
q.	Er et foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av nyfødt barn, foreløpig godkjent av leder av fylkesnemnda innenfor 48 timers fristen?	
r.	Er et foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse sendt fylkesnemnda for godkjenning innen seks ukers fristen?	

s.	Er et foreløpig vedtak om samvær sendt fylkesnemnda innenfor seks ukers fristen?	
Sjekkpunkter for oppfølging av foreldrene og plasseringssted:		
<i>Foreldre:</i>		
t.	Har barneverntjenesten kontaktet foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging?	
u.	Hvis foreldrene ønsker oppfølging, har barneverntjenesten vurdert hvilken oppfølging som vil være den best tjenlige for foreldrene, og har barneverntjenesten formidlet kontakt med andre hjelpeinstanser som kan være nyttige for foreldrene?	
<i>Fosterhjem:</i>		
v.	Er det skrevet avtale med fosterhjemmet om fosterforeldrenes og barneverntjenestens rettigheter og plikter?	
w.	Har barneverntjenesten kontrollert at det er oppnevnt tilsynsfører for barnet?	
x.	Har barneverntjenesten informert fosterforeldrene om deres rett til å uttale seg ved oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse?	
<i>Institusjon:</i>		
z.	Har barneverntjenesten laget en plan for hvordan de skal følge opp barn i institusjon?	
aa.	Er det utarbeidet regler for samarbeide mellom institusjonen og barneverntjenesten?	

7.6 Eksempler på rutinemateriell

7.6.1 Omsorgsplaner

- Se Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD:
- Eksempel på foreløpig omsorgsplan
- Eksempel på endelig omsorgsplan.

7.6.2 Meldeskjema når barn flytter

Skjema under bearbeiding

Kapittel 8 Midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner

8.1 Lov

[Lov om barneverntjenester.](#)

8.2 Annet regelverk / kilder

Rundskriv om [Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner.](#)

[Retningslinjer om hjelpetiltak](#), jf. barnevernloven § 4-4.

8.3 Formål og prinsipper

Som hovedregel er det fylkesnemnda som treffer vedtak som innebærer tvang overfor foreldre og/eller barn. Fordi det i enkelte tilfeller kan haste med å treffe vedtak, åpner barnevernloven for at barneverntjenesten, og i noen tilfeller påtalemyndigheten, kan treffe foreløpige eller midlertidige vedtak i akuttsituasjoner. Denne fremgangsmåten gjør det mulig å handle raskere for å beskytte et barn som er i en utsatt posisjon.

8.4 Rutiner for arbeid med midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner

8.4.1 Midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg

Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige, jf. [§ 4-6](#), 1.ledd.

- a. Vedtak etter [§ 4-6](#), 1.ledd skal normalt iverksettes hvor det ikke er noen til å ta seg av barnet, for eksempel når foreldrene har uteblitt fra hjemmet, eller er ute av stand til å ta seg av barnet av andre grunner, som sykdom eller rusmiddelmisbruk, jf. [Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner](#), pkt. 2.1.
- b. Slike tiltak skal ikke settes i verk mot viljen til foreldre eller barn over 15 år, og "kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje", jf. [§ 4-6](#), 1.ledd. Dersom foreldrene ikke er i stand til å samtykke fordi de er fraværende eller av andre grunner, må det forutsettes at foreldrene ikke motsetter seg tiltaket, jf. [Retningslinjer om hjelpetiltak](#), jf. barnevernloven [§ 4-4](#), kapittel 2.

- c. Tiltak skal velges konkret ut i fra det enkelte tilfellet og barnets behov.
- d. Det spesifiseres ingen varighet for hjelpetiltak iverksatt, jf. § 4-6, 1.ledd, men det er normalt snakk om kortvarige tiltak. Mer langvarige tiltak (utover noen dagers varighet) bør normalt bestemmes gjennom ordinært vedtak etter § 4-4, jf. Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4, kapittel 2.

8.4.2 Midlertidig vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet

Ved fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet, jf. § 4-6, 2.ledd.

- a. Eksempler på situasjoner som kan nødvendiggjøre slike vedtak er husbråk, at barnet er vitne til vold og slossing mellom voksne, fysisk og psykisk mishandling. Bestemmelsen i § 4-6, 2.ledd kommer også til anvendelse selv om barnet og foreldrene fysisk ikke befinner seg i hjemmet når akuttsituasjonen oppstår, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner.
- b. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av lederen av fylkesnemnda, jf. § 4-6, 2.ledd, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6.
- c. Det forhold at foreldrenes omsorgsevne er så dårlig at vilkårene for omsorgsovertakelse i henhold til § 4-12 er til stede, er ikke tilstrekkelig for midlertidig vedtak, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner.
- d. Tiltak etter § 4-6, 2.ledd kan iverksettes selv om foreldrene motsetter seg dette. Dersom foreldrene samtykker til plassering utenfor hjemmet, vil normalt ikke § 4-6, 2.ledd komme til anvendelse. Plasseringen vil i slike tilfeller, kunne hjemles i § 4-6, 1.ledd eller § 4-4, 5.ledd, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner.
- e. Barnet bør plasseres i tiltak innenfor rammen av § 4-14. Barneverntjenesten kan vurdere om barnet skal plasseres i fosterhjem hos den forelder barnet ikke bodde sammen med forut for akuttvedtaket, jf. Rundskriv om fosterhjemsplassing hos biologiske foreldre.
- f. Er det truffet vedtak etter § 4-6, 2.ledd, skal forslag som nevnt i § 7-3 sendes fylkesnemnda snarest og senest innen seks uker (to uker for tiltak i henhold til § 4-24), jf. § 4-6, 4.ledd. Dersom disse fristene ikke overholdes, faller vedtaket bort; se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6.

- g. Barneverntjenestens leder kan i slike tilfeller også treffe midlertidig vedtak om samvær eller bruk av skjult adresse, jf. § 4-6, 3.ledd.

8.4.3 Foreløpig vedtak etter § 4-8 forbud mot flytting av barn eller vedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn

Barneverntjenestens leder kan treffe foreløpig vedtak, jf. § 4-9, 1.ledd, om forbud mot flytting av barn plassert utenfor hjemmet etter § 4-8, 1.ledd, eller om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn etter § 4-8, 2.ledd, annet punktum. Se også [Retningslinjer](#) om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt situasjoner og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, [kapittel 7](#).

- a. Det er fylkesnemnda som har kompetanse til å treffe vedtak etter § 4-8, men i enkelte tilfeller hvor det haster med å treffe vedtak, kan barneverntjenestens leder treffe foreløpig vedtak om forbud mot flytting av et barn, eller omsorgsovertakelse av et nyfødt barn før det er flyttet til foreldrene, jf. § 4-9, 1.ledd. Det er ikke anledning å treffe foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av et barn som bor utenfor hjemmet, for å unngå risiko med flytting etter § 4-8, 2.ledd, første punktum.
- b. For å treffe foreløpig vedtak om forbud mot flytting eller omsorgsovertakelse av et nyfødt barn skal vilkårene i både § 4-8 og § 4-9 være tilstede.
- Vilkår for forbud mot flytting, jf. § 4-8, 1.ledd, er at det ikke er rimelig grunn for flytting, eller dersom det kan være til skade for barnet.
 - Vilkår for omsorgsovertakelse av et nyfødt barn før det flyttes til foreldrene, jf. § 4-8, 2.ledd, er dersom det er overveiende sannsynlig at flyttingen vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12.
 - Foreløpig vedtak kan bare treffes, jf. § 4-9, 1.ledd, dersom de interesser som bestemmelsen ivareta, kan bli vesentlig skadelidende om vedtaket ikke treffes og gjennomføres straks.
- c. Vedtaket skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av lederen i fylkesnemnda, jf. § 4-9, 1.ledd.
- d. Er det truffet foreløpig vedtak, skal et forslag som nevnt i § 7-3, være sendt fylkesnemnda snarest, og senest innen seks uker, jf. § 4-9, 3.ledd. Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristen, faller vedtaket bort, jf. § 4-9, 4.ledd.
- e. Barneverntjenestens leder kan også treffe foreløpig vedtak om samværsrett eller skjult adresse etter § 4-19.
- f. Et foreløpig vedtak om forbud mot flytting kan treffes for samme periode som vedtak etter § 4-8 dvs. inntil 3 måneder, jf. § 4-8, 1.ledd og [Retningslinjer](#) om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt situasjoner, [kapittel 3.1](#).

- g. Foreløpig vedtak om flytteforbud kan treffes når barnet er plassert utenfor hjemmet av foreldrene på egen hånd, eller som et frivillig hjelpetiltak med medvirkning fra barneverntjeneste, jf. § 4-4, 5.ledd.
- h. Flytteforbud skal normalt brukes hvor barnet har vært atskilt fra foreldrene i en lengre periode, og der et for brått miljøskifte kan være uheldig for barnet, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.1](#).
- i. Flytteforbud kan brukes selv om foreldrene ikke har vist manglende omsorgsevne, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.1](#).
- j. Barneverntjenestens leder kan fatte foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse for et nyfødt barn, for å forhindre at foreldre som ikke er i stand til å ivareta omsorgen tar et nyfødt barn med seg hjem fra sykehuset etter fødselen, jf. § 4-9, 1.ledd etter § 4-8, 2.ledd, annet punktum, og Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.2](#).
- k. Situasjoner hvor det kan være aktuelt å anvende denne bestemmelse er hvor foreldrene er ut av stand til å ivareta omsorgen for barnet, på grunn av foreldrenes tungt og belastende rusmisbruk, deres alvorlige psykiske problemer, eller omfattende psykisk utviklingshemming som gjør dem uegnet som foreldre, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.2](#).
- l. Omsorgsovertakelse av et nyfødt barn skal normalt vedtas av fylkesnemnda på vanlig måte etter normal saksbehandling i fylkesnemnda. Foreløpig vedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn er et særdeles inngripende tiltak som bør treffes helt unntaksvis, jf. Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 3.2](#).

8.4.4 Midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

Midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon av et barn som har vist alvorlige atferdsvansker, kan treffes av barneverntjenestens leder eller påtalemyndighet, jf. § 4-25, 2.ledd, annet punktum. Se også Retningslinjer om midlertidige og foreløpige vedtak i akutt-situasjoner, [kapittel 4](#), og Rutinehåndbok for barneverntjeneste i kommunene, [kapittel 9](#).

- a. Vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke av et barn som har vist alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24, skal normalt fattes av fylkesnemnda med vanlig saksbehandling, jf. reglene i barnevernlovens [kapittel 7](#).

- b. For å treffe midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke, jf. § 4-25, 2.ledd, skal både vilkårene i § 4-24 og i § 4-6, 2.ledd være tilstede. Vilkår for midlertidig vedtak i akuttsituasjoner, jf. § 4-6, 2.ledd er fare for at et barn blir vesentlig skadelidende, ved å forbli i hjemmet dersom vedtaket ikke treffes og gjennomføres straks.
- c. Vedtaket etter § 4-25, 2.ledd skal snarest, og om mulig innen 48 timer, foreløpig godkjennes av lederen i fylkesnemnda, jf. § 4-6, 2.ledd.
- d. Er det truffet vedtak etter § 4-25, 2.ledd, jf. § 4-6, 2.ledd, skal barneverntjenesten sende forslag til fylkesnemnda som nevnt i § 7-3, snarest, og senest innen to uker, jf. § 4-6, 4.ledd.
- e. Dersom saken ikke er sendt til fylkesnemnda innen to uker, faller vedtaket bort, jf. § 4-6, 5.ledd.

8.5 Sjekkliste for arbeid med midlertidige og foreløpige vedtak i akuttsituasjoner

8.5.1 Sjekkliste for arbeid med midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg

	Oppgaver	Utført/avklart:
	Mål Sikre hjelpetiltak for barn uten omsorg	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg:	
b.	Er barnet uten omsorg (for eksempel fordi foreldrene har sykdom)?	
c.	Har barneverntjenesten definert problem(er) som det skal arbeides med?	
d.	Har barneverntjenesten valgt hjelpetiltak som er godt egnet til barnets behov?	
e.	Har barneverntjenesten laget tidsavgrenset tiltaksplan for oppfølging av barnet og foreldrene?	
f.	Har barneverntjenesten fattet midlertidig vedtak om hjelpetiltak for barn uten omsorg?	
g.	Motsetter foreldrene seg tiltaket? I så fall skal det ikke opprettholdes.	
h.	Har barneverntjenesten fulgt opp utviklingen til barnet og foreldrene?	
i.	Har barneverntjenesten vurdert behov for mer langvarig hjelpetiltak?	
j.	Dersom det er funnet behov for mer langvarig hjelpetiltak er det fattet vedtak om dette, jf. § 4-4?	

8.5.2 Sjekkliste for arbeid med midlertidige vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Plassere et barn, som er i en risikosituasjon, utenfor hjemmet ved midlertidig vedtak.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med midlertidige vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet:	
b.	Er det vurdert om barnet kan bli vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet på grunn av akutsituasjon (som husbråk, vold i hjemmet, eller mishandling)?	
c.	Er det vurdert om risikoen kan reduseres tilstrekkelig med andre virkemidler, som frivillig hjelpetiltak uten akutt plassering?	
d.	Er det valgt midlertidig plasseringssted for barnet, for eksempel beredskapshjem?	
e.	Er det forberedt sak med midlertidig vedtak om å plassere et barn utenfor hjemmet?	
f.	Har barneverntjenestens leder eller påtalemyndighet fattet midlertidig vedtak om plassering utenfor hjemmet?	
g.	Er vedtaket oversendt til lederen av fylkesnemnda (snarest, og om mulig innen 48 timer), for foreløpig godkjenning?	
h.	Er det laget tidsavgrenset tiltaksplan for oppfølging av barnet og foreldre?	
i.	Er forslag til vedtak, jf. § 7-3 sendt til fylkesnemnda (snarest, og senest innen 6 uker)?	
j.	Dersom forslag ikke har blitt sendt til fylkesnemnda innen fristen, har tiltaket blitt avsluttet?	

8.5.3 Sjekkliste for arbeid med foreløpig vedtak etter § 4-8 om forbud mot flytting av barn

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Forby flytting av et barn plassert utenfor hjemmet for å unngå skade på barnet.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for arbeid med forbud mot flytting:	
b.	Er det nødvendig med flytting av et barn plassert utenfor hjemmet?	
c.	Bør flyttingen forbys gjennom foreløpig vedtak?	
d.	Kan flyttingen være til skade for barnet?	
e.	Kan interesser, bestemmelsen skal ivareta, bli vesentlig skadelidende hvis ikke vedtak om forbud mot flytting treffes og gjennomføres straks?	
f.	Er det forberedt sak med foreløpig vedtak om forbud mot flytting?	
g.	Har leder av barneverntjenesten fattet foreløpig vedtak?	
h.	Er vedtaket oversendt til lederen av fylkesnemnda snarest, og om mulig innen 48 timer, for foreløpig godkjenning?	
i.	Er det laget tidsavgrenset tiltaksplan for oppfølging av barnet og foreldrene?	
j.	Er det sendt forslag til vedtak, jf. § 7-3 til fylkesnemnda (snarest, og senest innen 6 uker)?	
k.	Er saken avsluttet hvis forslaget ikke er sendt til fylkesnemnda innen fristen?	

8.5.4 Sjekkliste for arbeid med midlertidig vedtak om plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

	Oppgaver:	Utført/avklart:
	Plassere og tilbakeholde et barn med alvorlige atferdsvansker i institusjon uten eget samtykke ved midlertidig vedtak.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Barnets navn:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med midlertidig vedtak om plassering og tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke:	
b.	Har barnet vist alvorlige atferdsvansker, jf. § 4-24?	
c.	Kan barnet hjelpes gjennom plassering i institusjon for undersøkelse eller behandling?	
d.	Kan interesser, bestemmelsen skal ivareta, bli vesentlig skadelidende hvis ikke vedtak om plassering i institusjon treffes og gjennomføres straks?	
e.	Er saken forberedt med midlertidig vedtak om plassering i institusjon?	
f.	Har leder av barneverntjenesten eller påtalemyndighet fattet midlertidig vedtak?	
g.	Er vedtaket oversendt til lederen av fylkesnemnda (snarest, og om mulig innen 48 timer), for foreløpig godkjenning?	
h.	Er det laget tiltaksplan?	
i.	Er det sendt forslag til vedtak, jf. § 7-3 til fylkesnemnda (snarest, og senest innen 2 uker)?	
j.	Er saken avsluttet dersom forslag ikke er sendt fylkesnemnda innen fristen?	

8.6 Eksempler på rutinemateriell

8.6.1 Forslag på mal for midlertidig eller foreløpig vedtak i akuttsituasjoner

Til navn/adresse (partene)

-dato, sted

Saksnummer:

Saken gjelder: Midlertidig vedtak/foreløpig vedtak i akuttsituasjon

Barnets navn og fødselsnummer:

Navn på foreldre:

Adresse (oppholdskommune, jf §§8-1, 8-4):

Vedtaket er fattet med hjemmel i lov om barneverntjeneste § (§ 4-6 2.ledd, § 4-9 1.ledd, § 4-25, 2.ledd).

Lovtekst som vedtaket bygger på:

De faktiske forhold som vedtaket bygger på:

Begrunnelse: *(de hovedhensyn som har vært avgjørende for det forvaltningsmessige skjønn, jf vilkårene i lovteksten).*

Konklusjon/tiltak:

Underretning til partene: *(hvis ikke mulig å gi forhåndsvarsel eller skriftlig underretning fordi saken haster, skriv inn her hvordan og når partene varsle og dersom forhåndsvarsel unnlates av andre hensyn beskriv grunnene til dette).*

Fylkesnemnda for sosiale saker (forslag til standardtekst):

Vedtaket oversendes fylkesnemndas leder for;

Vurdering av om vedtaket oppfyller de formelle krav til gyldighet, herunder hvorvidt vedtaket er truffet av leder av barneverntjenestens administrasjon.

Vedtaket sett i forhold til lovens inngrepskriterier.

Dersom fylkesnemndas leder, ikke godkjenner det midlertidige eller foreløpige ved-taket, faller det bort.

Partenes rettigheter (forslag til standardtekst):

Partene har rett til å se sakens dokumenter, jf. fvl. §17.

Partene har adgang til å be om utsatt iverksettelse av vedtaket, jf. fvl. § 42 1.ledd.

Partene har adgang til å søke om fri rettshjelp hos fylkesmannen.

Barneverntjenesten kan etter behov gi informasjon og veiledning vedrørende ovenstående, og dersom dere har spørsmål i tilknytning til saken, kan dere kontakte saksbehandler, navn.....på telefon.....

Barneverntjenestens midlertidige vedtak etter § 4-6, 2.ledd og § 4-25, 2.ledd annet punktum og foreløpige vedtak etter § 4-9, 1.ledd kan påklages til fylkesnemnda, jf. § 7-2 g.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til parten, jf. lov om barneverntjeneste § 6-1, 1.ledd, jf. fvl. § 29.

Klagen fremsettes overfor barneverntjenesten som om nødvendig, kan yte klageren bistand med å sette opp klagen skriftlig.

Klagen skal være undertegnet av klageren eller hans fullmektig, og nevnt hvilket vedtak det klages over og opplyse om hvilke endringer som ønskes i vedtaket, og bør også nevne de grunner klagen støtter seg til.

Fylkesnemnda skal avholde forhandlingsmøte med partene snarest, og senest innen fire uker etter at de mottok klagen, jf. barnevernloven § 7-1 g, jf. sosialtjenesteloven § 9-8.

Avgjort dato/sted:

Avgjort av: (leder av barneverntjenestens administrasjon/navn/stilling)

Kopi: (fylkesnemnda for sosiale saker, Bufetat, fylkesmannen, eventuelt regnskapsavdeling eksklusiv begrunnelse).

Kapittel 9 Tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker

9.1 Lov

[Lov om barneverntjenester.](#)

Forskrift om [rettigheter og bruk av tvang](#) under opphold i barnevern-institusjoner.

9.2 Annet regelverk / kilder

[Rundskriv](#) om det kommunale og fylkeskommunale arbeidet med barn og unge med atferdsvansker.

[Rundskriv](#) om bruk av multisystemisk terapi (MST) overfor barn og ungdom med alvorlige atferdsvansker.

[Rundskriv](#) om barnevernet og det forebyggende arbeidet, for barn, unge og deres familier.

[Rundskriv](#) om retningslinjer for tiltaksplaner ved vedtak etter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26.

Tiltaksplaner og omsorgsplaner – En veileder fra BLD.

[Merknader](#) til forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon.

9.3 Formål og prinsipper

Målsetting for arbeid med barn og ungdom med atferdsvansker, er å oppdage og identifisere atferdsvansker på et så tidlig tidspunkt som mulig, slik at riktige tiltak kan settes inn for å forebygge utvikling av mer alvorlige problemer. Det er ønskelig å forhindre langvarig plassering utenfor foreldrehjemmet, blant annet gjennom iverksetting av egnede hjelpetiltak i hjemmet. Barn og ungdom som ikke kan bo hjemme, bør sikres gode alternativer enten i eller utenfor institusjon.

9.4 Rutiner for arbeid med tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker

9.4.1 Tiltak for barn med alvorlige atferdsvansker

Barneverntjenesten skal hjelpe barn og ungdom med atferdsvansker, både de som allerede har utviklet alvorlige atferdsproblemer, og de som står i fare for å utvikle slike problemer, jf. [Rundskriv](#) om det kommunale og fylkeskommunale arbeidet med barn og unge med atferdsvansker. Det er viktig å oppdage, identifisere og begynne å hjelpe disse barna og deres foreldre så tidlig som mulig, for å kunne forhindre eller stoppe utvikling av mer alvorlige atferdsproblemer.

- a. Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker ved "alvorlig eller gjentatt kriminalitet, vedvarende misbruk av rusmidler, eller på annen måte" kan plasseres i institusjon uten samtykke, jf. § 4-24, 1. og 2.ledd.
- b. Barneverntjenesten skal først vurdere om barn med alvorlige atferdsvansker (og deres foreldre) kan hjelpes gjennom hjelpetiltak etter § 4-4, før det foreslås tvangsplassering i institusjon jf. § 4-25, 1.ledd. Barneverntjenesten kan benytte samme hjelpetiltak for barn og ungdom med atferdsvansker, som det benyttes for andre barn med "særlig behov", jf. § 4-4, se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 5. Hjelpetiltak som kan være spesielt egnet for barn med alvorlige atferdsvansker er Multisystemisk terapi (MST). MST beskrives som hjemmebasert behandlingsalternativ til institusjonsplassering av barn og unge med alvorlige atferdsvansker, jf. Rundskriv om bruk av multisystemisk terapi (MST) overfor barn og ungdom med alvorlige atferdsvansker. I Rundskriv om barnevernet og det forebyggende arbeidet med barn og unge og deres familier omtales også andre relevante tilnærminger som kan forebygge alvorlige atferdsproblemer; for eksempel PMT(O) og "De utrolige årene" (Webster-Stratton).
- c. Selv om barnet plasseres i institusjon, skal barneverntjenesten planlegge å sette i verk nødvendige hjelpetiltak som en oppfølging av institusjonsoppholdet, jf. § 4-25, 1.ledd. En ny modell for behandling av ungdom med store atferdsproblemer, kan være av interesse i så henseende. Modellen kombinerer institusjonsbehandling og oppfølging i nærmiljøet. Modellen som heter MultiFunC, vil i de neste årene bli utprøvd i de fem statlige regionene; se <http://odin.dep.no> for nærmere informasjon.
- d. Barnet kan plasseres i institusjon i inntil fire uker, og ved nytt vedtak i fire nye uker. Hvis barnet har behov for langvarig behandling, kan barnet fortsatt plasseres i institusjon i tolv måneder med ytterligere tolv måneders forlengelse etter vedtak. Barneverntjenesten skal vurdere plasseringen etter seks måneder, jf. § 4-24, 2.ledd.
- e. Et vedtak etter § 4-24, 1. og 2.ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7, jf. også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 6.
- f. Dersom plasseringen er satt i verk før barnet fyller 18 år, kan tiltak etter § 4-24, 1. og 2.ledd gjennomføres slik som fylkesnemnda har bestemt, selv om barnet/ungdommen fyller 18 år i løpet av plasseringstiden, jf. § 4-24, 3.ledd og Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene, kapittel 10.

9.4.2 Utarbeidelse av tiltaksplan

- a. Når barnet plasseres i institusjon uten samtykke etter § 4-24, 1. og 2.ledd, skal barneverntjenesten sørge for at det utarbeides en tiltaksplan for barnet. Utkast til tiltaksplan skal foreligge når fylkesnemnda behandler

saken, og endelig tiltaksplan skal utarbeides snarest mulig etter at fylkesnemndas vedtak foreligger. Tiltaksplanen må ikke være i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetningene for vedtaket. Også når barneverntjenesten medvirker til plassering i institusjon på grunnlag av samtykke, skal den sørge for at det utarbeides tiltaksplan for barnet dersom barnet og de som har foreldreansvaret samtykker. Har barnet fylt 15 år, er barnets samtykke tilstrekkelig. Tiltaksplanen skal om mulig foreligge før plasseringen iverksettes, jf. § 4-28, Rundskriv om retningslinjer for tiltaksplaner etter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26, og Omsorgsplaner og tiltaksplaner - En veileder fra BLD.

- b. Tiltaksplanen skal endres dersom barnets behov tilsier det. Utarbeidelse og endringer av tiltaksplanen skal så langt som mulig skje i samarbeid med barnet. Når plasseringen skjer i medhold av § 4-24, må det ikke gjøres endringer i strid med fylkesnemndas vedtak eller med forutsetningene for vedtaket. Når plasseringen skjer i medhold av § 4-26, må samtykke som nevnt i første ledd femte og sjette punktum innhentes også når tiltaksplanen skal endres.
- c. Når plasseringen skjer med bistand fra Bufetat, jf. § 2-3, skal Bufetat etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen, bistå barneverntjenesten med utarbeidelse av tiltaksplanen.

9.4.3 Plassering i institusjon på grunnlag av samtykke og tilbakehold

- a. Et barn med alvorlige atferdsvansker kan taes inn i institusjon også på grunnlag av samtykke fra barnet og de som har foreldreansvaret. Hvis barnet er 15 år er det tilstrekkelig med samtykke fra barnet. Barnets samtykke skal være skriftlig, og det skal gis til institusjonsledelsen senest når oppholdet begynner. Før samtykket er gitt skal barnet gjøres kjent med eventuelle vilkår i § 4-26, 2.ledd (tilbakeholdelsesfrist).
- b. Når barnet er plassert med samtykke, kan institusjonen kreve en tilbakeholdelsesfrist på tre uker fra inntak. Dersom barnet rømmer, og bringes tilbake innen tre uker, regnes fristen fra den dag barnet er brakt tilbake til institusjonen, jf. § 4-26, 2. og 3.ledd.
- c. Selv om barnet og/eller de som har foreldreansvaret for barnet har samtykket til plasseringen, kan de ønske å trekke dette tilbake. Det kan være ulike årsaker til dette; for eksempel at de foresatte kan angre på samtykket eller at barnet mistrives.

9.4.4 Samarbeid med Bufetat

Bufetat er en viktig samarbeidspartner for barneverntjenesten når det gjelder plassering av barn med store atferdsproblemer, og i de fleste saker er det naturlig å ta kontakt med Bufetat med hensyn til hvilket plasseringsalternativ som vil være det beste for barnet. Bufetat skal kunne yte bistand i plasserings-

prosessen, og ha oversikt over relevante og tilgjengelige plasseringsalternativer. Bufetat har også det formelle ansvaret for inntak i statlige og private barneverntiltak.

9.4.5 Rettigheter under opphold i institusjon

Barn som bor i institusjon har rettigheter knyttet til vern av personlig integritet.. Departementet har utarbeidet [Forskrift](#) om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjoner. En nærmere omtale av bestemmelser og rutiner knyttet til institusjoner og samarbeidet mellom kommunene og Bufetat tas ikke opp i denne rutinehåndboken..

Fylkesmannen fører tilsyn med barneverninstitusjoner, jf. [§ 5-7](#). Institusjoner som tar i mot barn plassert etter [§ 4-24](#) og [§ 4-26](#), skal besøkes minst fire ganger i året hvorav to besøk skal være uanmeldte, jf. [Forskrift](#) om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner [§ 8](#). Se også Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene [kapittel 7.4.6](#).

9.5 Sjekkliste – Arbeid med barn med alvorlige atferdsvansker

	Oppgaver	Utført/avklart:
	Arbeide for å hjelpe barn med alvorlige atferdsvansker enten gjennom hjelpetiltak eller plassering i institusjon.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på barnet:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med barn med alvorlige atferdsvansker:	
b.	Har barneverntjenesten nødvendig informasjon for å kunne vurdere om kriteriene for å definere barnet med alvorlige atferdsvansker er til stede?	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med hjelpetiltak:	
c.	Har barneverntjenesten vurdert om hjelpetiltak i henhold til § 4-4 kan hjelpe barnet? Hvis ja, er tiltakenes egnethet vurdert?	
d.	Har barneverntjenesten planlagt og satt i verk nødvendige hjelpetiltak knyttet til oppfølging av institusjonsoppholdet?	
	Sjekkpunkter for plassering i institusjon uten samtykke:	
e.	For saksbehandling til fylkesnemnda - se sjekklister i kapittel 6.	
f.	Har barneverntjenesten utarbeidet tiltaksplan for barnet?	
g.	Har barneverntjenesten vurdert barnets situasjon på nytt etter seks måneder i institusjon?	
h.	Har barneverntjenesten vurdert om tiltak skal opprettholdes når barnet fyller 18 år?	
	Sjekkpunkter for plassering i institusjon med samtykke og tilbakeholdelse:	
i.	Har barneverntjenesten innhentet skriftlig samtykke fra de som har foreldreansvaret for barnet hvis barnet er under 15 år ved plassering?	
j.	Har barneverntjenesten innhentet skriftlig samtykke fra barnet?	
k.	Har barneverntjenesten informert barnet om eventuelle vilkår om tilbakeholdelsesfrist ved plasseringen?	
l.	Er det skriftlige samtykket levert til institusjonslederen senest ved plassering?	

9.6 Eksempler på rutinemateriell

9.6.1 Forslag til momenter i en beskrivelse av ungdoms atferdsvansker

- a. Gi en oversikt over familiemedlemmene, hvem familien består av og hvem som framstår som viktige for ungdommen.
- b. List opp (og eventuelt beskriv) tidligere og nåværende tiltak knyttet til ungdommen og familien, og hvilke instanser som gir disse tiltakene.
- c. Beskriv kort ungdommens oppvekst, og eventuelle faktorer som kan ha bidratt til problemutvikling.
- d. Beskriv problemene i hos ungdommen og familien med særlig vektlegging av ungdommens atferd.
- e. Forsøk å beskrive hyppighet, varighet og intensitet (for eksempel grad av konfliktnivå) av den omtalte atferden.
- f. Legg vekt på å få fram det som ungdommen gjør og sier, og hvordan foreldrene møter/svarer på denne atferden.
- g. Beskriv:
 1. Hvordan ungdommen fungerer hjemme med hensyn til å stå opp, komme seg i seng, plikter, krancling/konflikt/løsningsmåter, innetider, avtaler, hvor mye tid ungdommen tilbringer med familien og så videre.
 2. I hvilken grad foreldrene synes å ha oversikt over hva ungdommen gjør ute, hvem han/hun er sammen med, og om foreldrene kjenner vennene.
 3. Hvordan ungdommen fungerer i forhold til skolen; skulking, prestasjoner, forhold til lærere, medelever og lignende.
 4. Hvordan ungdommens vennenettverk framstår med hensyn til alkohol, rus, kriminalitet og atferd (anti- eller prososial).
 5. Ungdommens eget forhold til/erfaring med rusmidler og eventuell kontakt med politiet. Si noe om hyppighet og omfang.
 6. Om ungdommen bruker verbal og/eller fysisk vold, og eventuelt mot hvem/hva.
- h. Beskriv eventuelle andre belastninger og problemer i familien.
- i. Forsøk å få fram foreldrenes motivasjon for hjemmebaserte tiltak, foreldrenes egne vurderinger av deres eventuelle styrke og vilje til endring (deres oppfatning av nytteverdi), og det å gå inn i et intensivt samarbeid med barnvernet om hjemmebasert hjelp.
- j. Barneverntjenestens ønske/mål for det hjemmebaserte tiltaket, eventuelt andres uttrykte ønske/mål for tiltaket.

9.6.2 Forslag til struktur for Tiltaksplan ved plasseringer etter § 4-24 og § 4-26, jf. også Tiltaksplaner og omsorgsplaner - En veileder fra BLD

Del 1: Formelle opplysninger

Ungdommens navn:
Født:
Adresse:

Fylkesnemndsvedtak nr /dato:

Tiltak/plassering:
Adresse:
Telefon/mobil:
Email:
Kontaktpersoner:
Annet:
Foreldre/foresatte:
Mor:
Adresse:
Fasttelefon/mobil:
Telefon arbeid:
Email:
Far:
Adresse:
Fasttelefon/mobil:
Telefon arbeid:
Email:
Annen slekt/nettverkspersoner:
Navn:
Telefon/mobil/Email:

Ansvar for utarbeiding av tiltaksplanen:

Etter barnevernlovens § 4-28 skal barneverntjenesten samarbeide med Bufetat om utarbeidelse av tiltaksplanen. Tiltaksplanen skal så langt som mulig utarbeides i samarbeid med ungdom og foreldre.

Navn på de som har samarbeidet om planen:

(ungdom)
(foreldre)
(fra Bufetat)
(fra barneverntjenesten)

Del 2: Struktur og innhold i tiltaksplanen

Situasjonsbeskrivelse:

Henviing til vedtak i fylkesnemnda (§ 4-24) eller barneverntjenestens vedtak (§ 4-26) og hvilket tiltak ungdommen er plassert i.

Hva har gjort plasseringen nødvendig? Situasjonsbeskrivelse.

Mål for plassering utenfor hjemmet:

Hvilken type atferd ønsker en å begrense/forhindre/stanse uheldig utvikling av?

I forhold til hvilke funksjonsområder eller situasjoner forventes det at tiltaket skal bidra til endring? (Konkretiser).

Plasseringssted:

Hva skal til for å nå målene for plasseringen? Vil plasseringen være egnet til å avhjelpe ungdommens problemer? I så fall på hvilken måte; innehar tiltaket spesiell kompetanse, arbeidsmetodikk eventuelt andre ressurser som kan bidra til å avhjelpe ungdommens problemer (Konkretiser)? Er plasseringens varighet hensiktsmessig i forhold til problematikken som skal ivaretas?

Samarbeid og kontakt med foreldre/familie:

Hvilken kontakt og samværsordning er mest hensiktsmessig mellom ungdommen/foreldre/nærmiljø? Hva er den faglige begrunnelsen for dette; blant annet vurdert ut ungdommens behov? Hvordan skal en ordning gjennomføres?

Ansvarsfordeling:

Hvem har ansvar for hva under plasseringen (Konkretiser)? Hvilken faglig og formell begrunnelse legges til grunn for fordeling av ansvar?

Evaluering av plasseringen:

Hvordan skal plasseringens egnethet evalueres opp mot de målene som er satt for plasseringen (grad av måloppnåelse)? Hvem skal foreta denne evalueringen, og når skal evalueringen foretas? (Konkretiser).

Kapittel 10 Tiltak for ungdom over 18 år

10.1 Lov

[Lov om Barneverntjenester.](#)

10.2 Annet regelverk / kilder

[Rundskriv til Barnevernloven § 1-3.](#) Tiltak for ungdom over 18 år.
Tiltaksplaner og omsorgsplaner - en veileder fra BLD.

10.3 Formål og prinsipper

Formålet med tiltak for ungdom over 18 år er å ivareta ungdommer i barnevernet, som ikke klarer seg selv når de når myndighetsalder. Gjennom å forlenge barnevernets tiltak, skal ungdommene gjøres i stand til å stå på egne ben innen fylte 23 år (myndiggjøring).

10.4 Rutiner for arbeid med tiltak for ungdom over 18 år

10.4.1 Opprettholde eller erstatte tiltak

Selv om barnevernloven ikke gir noen ubetinget rett til tiltak fra barnevernet etter at ungdommen fyller 18 år, kan ungdommen ha spesielle behov som det er viktig at barneverntjenesten følger opp. Barneverntjenesten kan derfor opprettholde, igangsette tiltak eller erstatte disse ut over 18 års alder, og inntil ungdommen har fylt 23 år, jf. [§ 1-3](#), 2.ledd.

- a. Alle typer tiltak etter loven kan opprettholdes.
- b. Unntak er tiltak etter [§ 4-24](#),

10.4.2 Informasjon til ungdom med barneverntiltak som nærmer seg 18 år

Barneverntjenesten skal, i god tid før ungdommen fyller 18 år, informere ungdommen om muligheten til å opprettholde eksisterende tiltak og eventuelt erstatte disse med andre tiltak. Loven gir ikke noen definisjon på hva en skal legge i "god tid". Det vil imidlertid være rimelig å anta at barneverntjenesten må ha tilstrekkelig tid til å samtale med ungdommen og samle inn nødvendig informasjon for å kunne ta stilling til opprettholdelse av tiltak. Det må også taes hensyn til eventuell tidkrevende behandlingstid i ulike organer.

- a. Barneverntjenesten skal informere ungdommen om at tiltak i barnevernet kan opprettholdes eller erstattes etter fylte 18 år.

- b. Barneverntjenesten skal samtale med ungdommen om hans/hennes ønsker og behov. Selv om ungdommens ønsker, i noen tilfeller, kan framstå som urealistiske, bør ikke ungdommen avvises. Det bør tilstrebes å komme fram til enighet om hva som kan være oppnåelig.
- c. Barneverntjenesten skal gjøre en helhetsvurdering av ungdommens situasjon. På bakgrunn av denne vurderingen skal barneverntjenesten ta stilling til om ungdommen har spesielle behov som ungdommen trenger hjelp til å få ivaretatt, og hvilken instans som er best egnet til å ivareta dette. I vurderingen bør det legges vekt på om det er viktig for ungdommen å opprettholde relasjonen til barneverntjenesten. Hvis barneverntjenesten kommer fram til at andre instanser (sosialtjenesten) kan yte bedre eller like gode tiltak til ungdommen som barneverntjenesten, skal barneverntjenesten vurdere om ungdommens behov kan ivaretas gjennom andre tjenester og tiltak, for eksempel med hjemmel i sosialtjenesteloven.
- d. Dersom ungdommen ønsker videre tiltak, og barneverntjenesten finner at det er grunnlag for å opprettholde eller erstatte tiltak etter 18 år, må barneverntjenesten innhente samtykke fra ungdommen. Samtykket kan, til en hver tid, trekkes tilbake.

10.4.3 Utarbeidelse av plan for videre tiltak

For ungdom under omsorg skal barneverntjenesten i henhold til barnevernlovens § 4-15, 4.ledd, i god tid før ungdommen fyller 18 år, utarbeide en plan for framtidige tiltak; se også Tiltaksplaner og omsorgsplaner - en veileder fra BLD.

- a. Plan for framtidige tiltak skal utarbeides i samarbeid med ungdommen.
- b. I planarbeidet bør barneverntjenesten trekke inn fosterforeldre, institusjonsansatte og andre som kjenner ungdommen, og som ungdommen har tillit til.
- c. Målsettingen med plan for videre tiltak er å kunne arbeide planmessig med overgangen til en selvstendig tilværelse for ungdommen, og å gi ungdommen forutsigbarhet i sin livssituasjon.

10.4.4 Klagerett

Selv om en ungdom ønsker å opprettholde tiltak i barnevernet etter fylte 18 år, kan dette avslås.

- a. Barneverntjenesten skal informere ungdommen om at avslag kan påklages til fylkesmannen i henhold til § 6-5 og § 6-6.
- b. Barneverntjenesten bør bistå ungdommen i klageprosessen.

10.4.5 Tiltak opprettholdes ikke

Dersom tiltak etter barnevernloven ikke skal opprettholdes, skal barneverntjenesten, i god tid før tiltak opphører, undersøke om det er behov for andre tiltak eller tjenester. Det kan være ulike grunner til at tiltak ikke opprettholdes, for eksempel at ungdommen selv ikke ønsker videre tiltak fra barnevernet, eller at barnevernet vurderer at ungdommens behov kan ivaretas like godt gjennom tiltak eller tjenester etter annen lovgivning.

- a. Barneverntjenesten skal, i samråd med ungdommen, undersøke om det er behov for andre tiltak eller tjenester.
- b. Sosialtjenesten har et særskilt ansvar hvis ungdommen har behov for videre tjenester. Barneverntjenesten skal i så fall informere sosialtjenesten om ungdommens behov, og yte eventuell bistand til sosialtjenesten om aktuelle tiltak tilpasset ungdommens behov. Barneverntjenesten og sosialtjenesten bør, hvis det er formålstjenlig, og ungdommen samtykker, samarbeide om tilrettelegging av tiltak for ungdommen etter fylte 18 år i henhold til sosialtjenesteloven.

10.4.6. Ungdommen angrep på at han/hun ikke opprettholdt tiltak

Noen ganger kan ungdom som har hatt tiltak fra barnevernet, angre på at tiltak ikke ble opprettholdt etter 18 år, og ungdommen kommer tilbake til barneverntjenesten og sier at han/hun har ombestemt seg, og ønsker fortsatt tiltak.

- a. Ungdom over 18 år som ikke har hatt tiltak etter barnevernloven tidligere, har ingen rett til tiltak i barnevernet, og skal behandles etter bestemmelsene om sosial hjelp til voksne i henhold til "Lov om sosiale tjenester".
- b. Barneverntjenesten kan gi barneverntiltak til ungdom over 18 år som tidligere har vært under barnevernets omsorg, selv om kontakten har vært avsluttet en periode. Plan for videre tiltak, jf. pkt. 10.4.3 bør utformes slik at ungdommen sikres tiltak selv om kontakten har vært brutt en periode (Prinsippet om ubrutt kontinuitet gjelder ikke).
- c. Tilsvarende kan også gjelde for ungdom over 18 år som har hatt hjelpetiltak fra barnevernet tidligere. (Jf. brev fra departementet til Fylkesmannen i Møre og Romsdal datert 9. februar 2006 (Lagt ut på Odin))

10.5 Sjekkliste - Arbeid med tiltak for ungdom over 18 år

	Oppgaver	Utført/avklart:
	Arbeide med å opprettholde eller erstatte tiltak for ungdom over 18 år.	Barneverntjenestens merknader:
a.	Navnet på ungdommen:	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid med tiltak for ungdom over 18 år:	
b.	Har barneverntjenesten gitt ungdommen informasjon om adgangen til å opprettholde tiltak etter 18 år?	
c.	Har barneverntjenesten hatt samtale med ungdommen om hans/hennes ønsker og behov etter fylte 18 år?	
d.	Har barneverntjenesten foretatt en helhetsvurdering av ungdommens behov?	
e.	Er ungdommens behov og ønsker ivarettatt i helhetsvurderingen?	
f.	Har barneverntjenesten innhentet samtykke fra ungdommen ved opprettholdelse av tiltak?	
g.	Har barneverntjenesten utarbeidet plan for videre tiltak ved opprettholdelse av tiltak etter 18 år?	
h.	Har barneverntjenesten vurdert hvilke andre personer som bør trekkes inn i arbeidet med plan for videre tiltak; fosterforeldre, institusjonsansatte o.a.?	
	Sjekkpunkter for barneverntjenestens arbeid hvis tiltak ikke opprettholdes etter 18 år:	
i.	Hvis ungdommen har ønsket opprettholdelse av tiltak, men dette er avslått, har barneverntjenesten i så fall informert ungdommen skriftlig om avslaget?	
j.	Ved avslag, har barneverntjenesten informert om klagerett?	
k.	Har barneverntjenesten bistått ungdommen i klageprosessen?	
l.	Hvis tiltak i barnevernet ikke opprettholdes etter 18 år, har barneverntjenesten undersøkt behovet for andre tiltak?	
m.	Hvis ungdommen har behov for andre tiltak eller tjenester etter sosialtjenesteloven etter 18 år, har barneverntjenesten informert sosialtjenesten om dette?	
n.	Hvis ungdommen har behov for tiltak etter sosialtjenesteloven, har barneverntjenesten bistått sosialtjenesten i valg av tiltak?	
o.	Har barneverntjenesten vurdert om andre samarbeidspartnere enn sosialtjenesten skal trekkes inn i arbeidet med tiltak?	

10.6 Eksempler på rutinemateriell

10.6.1 Samtykkeerklæring

SAMTYKKEERKLÆRING FOR UNGDOM OVER 18 ÅR

Navn:

Fødselsdato:

Jeg samtykker i å motta barneverntiltak etter fylte 18 år. Barneverntjenesten i NN kommune står ansvarlig for tiltaket

Tiltaket gjelder:

Samtykket gjelder fra dato til dato

Det vises til Lov om barneverntjenester § 1-3, 2.ledd: ”Når barnet samtykker, kan tiltaket som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 23 år”.

Endringer i tiltaket vil skje etter drøftinger mellom meg, barneverntjenesten og andre som har med tiltaket å gjøre. Jeg er kjent med at tiltaket kan trekkes tilbake, og at dette medfører at tiltak som er i verksatt av NN barneverntjeneste dermed opphører

Sted, dato:

Ungdommens signatur:

10.6.2 Plan for framtidige tiltak etter fylte 18 år.

Det vises til Veileder for omsorgsplaner og tiltaksplaner som har eksempel på plan for barneverntiltak etter 18 år.

10.6.3 Forslag til mal for avtale om plassering av ungdom i fosterhjem etter fylte 18 år.

Se Rutinehåndbok om fosterhjem fra BLD (Elektronisk utgave).

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:

Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: Q-1101 B

Trykk: www.kursiv.no 03/2006 – opplag 2000

